

EGE

MİMARLIK

DOSYA

Bütünleş-ik

YIL 26 SAYI 93 2016/2

TMMOB Mimarlar Odası İzmir Şubesi tarafından üç ayda bir yayınlanır. Yerel Süreli Yayın
Mimarlar Odası İzmir Şubesi Üyelerine ücretsiz gönderilir.

Yayınlayan

Mimarlar Odası İzmir Şubesi adına;
Yayın Komitesi
Sahibi Halil İbrahim Alpaslan
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Nilüfer Çınarlı Mutlu
Grafik Tasarım Güler Özsakarya Ertan
Konsept Tasarım Emre Çikinoğlu

Yayın Komitesi

Yenal Akgün
Hümevra Akkurt
H. İbrahim Alpaslan
T. Didem Akyol Altun
Erdal Onur Diktaş
Hikmet Gökmen
Emel Kayın
Nezihat Köşklük
Seçkin Kutucu
Nilüfer Çınarlı Mutlu
Ali Okan Yılmaz
(Soyadına göre alfabetik)

Tarandığı Veritabanları

DAAI - Design and Applied Arts Index

Yayın Yeri

1474 Sokak No: 9 Alsancak İzmir
Tel: (232) 463 66 25 (pbx)
Faks: (232) 463 52 12
egemim@izmimod.org.tr
www.izmimod.org.tr

Akhisar Temsilciliği: (0236) 414 86 50
Aydın Temsilciliği: (0256) 213 45 33
Dikili Temsilciliği: (0232) 671 85 02
Kuşadası Temsilciliği: (0256) 612 00 91
Manisa Temsilciliği: (0236) 232 68 07
Nazilli Temsilciliği: (0256) 312 84 83
Ödemiş Temsilciliği: (0232) 545 73 73
Salihlı Temsilciliği: (0236) 715 08 23
Turgutlu Temsilciliği: (0236) 312 04 21
Uşak Temsilciliği: (0276) 212 29 57

Baskı

Mas Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mahallesi Soğuksu Caddesi No: 3
34408 Kağıthane / İstanbul
Tel: (212) 294 10 00
www.masmat.com.tr
Tarih: Nisan 2016
Sertifika No: 12055

Yayın Koşulları

- Gönderilecek yazılar 1600 sözcüğü geçmemelidir.
- Görsel malzeme, teknik işlemlere uygun orjinal fotoğraf, dia olabilir (Dijital ortamda iletiliyor ise min. 20 cm. eninde, gerçek 300 dpi çözünürlükte olmalıdır). Çizimler, küçüldüklerinde okunabilir olmalıdır.
- Yazıların her türlü sorumluluğu yazarına aittir.
- Yazı ve fotoğraflar için kaynak gösterilmesi zorunludur.
- Yayın Komitesi'nin kararı yazara yazılı olarak iletilir.

KAPAK **Mimarlık öğrenci çalışması detay**
FOTOĞRAF **Samir Tulimat**

BAŞYAZI ...2**İNGİLİZCE ÖZET ...4****HABERLER ...5****DOSYA
BÜTÜNLEŞ-İK****Deniz Güner
Bütünleşme İdeali, İlişkisellik ve
Tercüme...8****Yenal Akgün
Bütünleş-ik Mimarlık Eğitimi ve
Pratiği...10****Deniz Aslan
Mimari Stüdyo Kültürü ve Pratik
Üzerine...12****Özlem Erdoğan Erkarıslan
Seçkin Kutucu
Ücretli Çalışan Genç Mimarlar ve
Mimarlık Ofisleri Çalıştay Sonuçları:
Mimarlar Odası İzmir Şubesi
2 Ekim 2015...16****MAKALE
Gonca Büyükmihçi
Mimarlık Eğitiminde Çalıştay Olgusu,
Yeri, Önemi ve Kazandırdıkları
Üzerine...20****MAKALE****Aslı Ceylan Öner, Ayşe Tekel
Estetik Refah Kavramının Nasrettin
Hoca Temalı Yapı Örneğinde
Tartışılması...24****MAKALE****Emel Kayın
Modern Mimarlık Mirası Bağlamında
İzmir Kenti ve İzmir Ticaret Odası...28****MAKALE****Ozan Önder Özener, Gözde Temiz
Mimarlık ve İnşaat Sektöründe YBM
Odaklı Dönüşüm...34****KOLOKYUM****Deniz Hasırcı, Zeynep Tuna Ultav,
Hande Atmaca, Seren Borvalı
Türkiye'de Modern Mobilya'nın Anlamı
ve Korunması...38****YAPI TANITIM****Onurcan Çakır
Akustik Konut: Barbaros Evi...42****YAYIN TANITIM...48**

Büyük usta Mimar Sinan'ın ölüm yıldönümü olan 9 Nisan'da onu saygıyla anarken onu ve gerçekleştirdiği eserleri objektif biçimde değerlendirebilmek için dönemin mimarlık ortamını belirleyen aktör ve kurumları da gözardı etmemek gerektiğini bir kez daha vurgulamak gerekmektedir.

Tarih boyunca adı günümüze kalan-kalmayan birçok mimar bugün mimari mirasımızı oluşturan ve Anadolu'yu dünya mimarlık tarihinin önemli odaklarından biri haline getiren yapılar inşa ettiler. Ancak belki de Mimar Sinan'ın ayrıcalığı, Osmanlı uygarlığının 16. yüzyıldaki siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda en olgun döneminde var olması idi. Bugün övündüğümüz eserlerin ortaya çıkmasında onun olduğu kadar eserlerin banilerinin, her kademedeki yapı ustalarının ve dönemin mimarlık ortamını örgütleyen Hassa Mimarları Ocağı'nın payını da gözden kaçırmamak gerekir. Mimara ve mimariye önem veren baniler, loncaların denetiminde yetişen ve çalışan yapı ustaları ile tüm inşa ortamını düzenleyen üst örgütün oluşturduğu inşaat dünyası Mimar Sinan'ın söz konusu eserlerini inşa etmesini sağlayan ortamın en önemli bileşenleriydi.

Tüm bu çerçeveden günümüze bakacak olursak ne yazık ki sahip olduğumuz mirasa yakışır bir anlayıştan, mimarlık ortamından ve dolayısıyla yapılı çevreden uzak olduğumuzu söylemek zorundayız. Hangi düzeyde olursa olsun işverenlerin duyarsızlıkları, insan yaşamını yüceltmesi gereken mimarlığın salt maddi kazanç sağlamanın aracı olarak görülmesi ve nitelikli yapılı çevrenin üretimi için gerekli ortamı sağlaması gereken otoritelerin doğru bir örgütlenmeyi amaçlamaktansa var olan örgütleri zayıflatma çabalarının sonuçlarını bugün tüm kentlerimizde görmekteyiz. Doğru kurulmamış bir sistem içerisinde mimarlık yapmaya çalışan meslektaşlarımızın çabalarının karşılığı da ne yazık ki sınırlı olabilmektedir. Ancak yine de, bize ve mimarlık ortamındaki diğer aktörlere düşen görev, tarihten öze dair ilhamlarla insan hayatını yücelten, toplumların kültürel dünyalarını zenginleştiren ve nitelikli yaşam çevreleri oluşturan bir mimarlık için çağdaş, yenilikçi ve yaratıcı üretimlerin savunusunu yapmaktır.

Tüm bu duygularla Mimar Sinan'ı klasik Osmanlı mimarisini taçlandıran eserleri, Hassa Mimarlar Ocağı'nda yetiştirdiği meslek adamları ve belki de en önemlisi, toplumların kültürel dünyalarında mimarın ve mimarının önemini net bir biçimde görünür kıldığı ve kılmaya devam ettiği için ölümünün 428. yılında saygıyla anıyoruz.

YÖNETİM KURULU

ŞUBE'DEN

FOTOĞRAF
Samir Tulimat

EGE MİMARLIK'TAN

Bu sayımızda, Özlem Erdoğan Erkarlan, Seçkin Kutucu ve Yenal Akgün editörlüğünde ülkemizdeki mimarlık eğitimi ve pratiği arasındaki bütünleşme potansiyelini ele almayı amaçlıyoruz. Dosyanın ilk makalesinde Deniz Güner, mimarlık teorisi ve pratiği arasındaki ayrışma/ bütünleşme konusuna tarihsel bir bakış ortaya koymakta, Yenal Akgün makalesinde, ülkemizde bugün eğitim alanında pratikle bütünleşebilme adına neler yapılabilir sorusuna yanıt aramaktadır. Deniz Aslan makalesinde mimarlığın, özellikle de mimari stüdyo eğitiminin karakterine değinmekte, bu karakterin meslek pratiği ile etkileşimini kendi iç dinamikleri üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Özlem Erdoğan Erkarlan ve Seçkin Kutucu, İzmir Mimarlar Odası'nda Mimarlık Haftası Etkinliği içerisinde düzenledikleri "Ücretli Çalışan Genç Mimarlar ve Mimarlık Ofisleri Çalıştay" sonuçlarını anlatmaktadır.

Gonca Büyükmihç'i'nin "Mimarlık Eğitiminde Çalıştay Olgusu, Yeri, Önemi ve Kazandırdıkları Üzerine" başlıklı makalesinde farklı bileşenlere yanıt verebilme kapasitesine sahip bir akademik etkinlik olan çalıştaylar üzerinde tartışılmaktadır. Aslı Ceylan Öner ve Ayşe Tekel'in "Estetik Refah Kavramının Nasrettin Hoca Temalı Yapı Örneğinde Tartışılması" başlıklı makalesinde kentsel yapı çevrenin temel elemanı olan yapılara ilişkin estetik yargıların oluşumunda yapıların fiziksel özellikleri ve yapıya yüklenen anlamın önemi, bunun estetik refaha katkısı tartışılmaktadır. Emel Kayın'ın "Modern Mimarlık Mirası Bağlamında İzmir Kenti ve İzmir Ticaret Odası" başlıklı makalesinde yapının yıkımıyla ortaya çıkan mekân ve hafıza boşluğuna odaklanarak, modern mimarlık mirası bağlamında tartışılmaktadır. Ozan Özener ve Gözde Temiz'in "Mimarlık ve İnşaat Sektöründe YBM Odaklı Dönüşüm" başlıklı makalesi yer almaktadır. Deniz Hasırcı, Zeynep Tuna Ultav, Hande Atmaca, Seren Borvalı'nın "Türkiye'de Modern Mobilya'nın Anlamı ve Korunması" başlıklı makalesinde 'Dokümantasyon ve Arşivleme - Türkiye'de Modern Mobilya' projesi kapsamında Şubat 2015'te gerçekleşen Kolokyumun modern mobilyanın anlamı ve korunması üzerine olan 1. Oturumu özetlenerek sunulmaktadır. Yapı Tanıtım bölümünde "Akustik Konut: Barbaros Evi" sessiz ve sakin bir yaşam ortamı sağlama amacıyla yola çıkılan yapıda modern malzemelerin bir arada kullanımı Onurcan Çakır tarafından anlatılmaktadır.

Bir sonraki sayımızda buluşmak dileğiyle. İyi okumalar...

YAYIN KOMİTESİ

ISSUE Integration Idea, Relationality and Translation

Deniz Güner, Assoc. Prof. Dr. Deniz Güner, Dokuz Eylül University Department of Architecture

Drawing attention to the implicit demands of the will of empowering associated with each "integration" calls for eliminating the distinction between theory and practice in the field of architecture, this study emphasize the importance of relational and translation skills in the emerging and multiplying new roles of the architectural profession.

ISSUE Integrated Architecture Education and Practice

Yenal Akgün, Assist. Prof. Dr., Gediz University Department of Interior Architecture

This article aims to define the integration problems between the architectural practice and the education in today's Turkey. According to the defined problems, some solutions have been proposed. The article has investigated the problems from the education side. The topic has been grouped into two: Integration of the education system with the practice, integration of the educators with the practice.

ISSUE Over Architecture Studio Culture and Practice

Deniz Aslan, Dr., Istanbul Technical University Department of Architecture

This article on one hand praises the positive aspects of the notion of integration and on the other, it points out the problematic of the reduction of integrated studio just to the professional practice or just to the relation with a purely practical problem. In this regard, the article which is taken as a studio analysis, highlights several realities that creates the enchanting atmosphere of possibilities. The studio which is not a place that the recognizant teaches the incognizant, becomes a house that shelters the students and helps them to create a personal journey of senses which is transformed into a vital experience.

ISSUE Traces of the Ancient Megaron Models on the Rural Architecture

Özlem Erdoğan Erkarıslan, Prof. Dr. Özlem Erdoğan Erkarıslan, Gediz University Department of Architecture Seçkin Kutucu, Assist. Prof. Dr., Seçkin Kutucu Yaşar University Department of Architecture

This article covers the results of a workshop organized by İzmir Architecture Center. The workshop aimed at revealing the reasons of the problems observed in the work experiences of young graduates in architectural offices. Therefore, all

parties of the problem were invited for a substantial discussion such as fresh graduates, university representatives and office partners.

ARTICLE The Role of Workshop Practice in Architectural Education, It's Significance & Benefits

Gonca Büyükmihci, Assoc. Prof. Dr., Erciyes University, Faculty of Architecture, Department of Architecture

Unlike classical perception, nowadays universities became to be accepted as a communal assets. Universities paradigm of education is shifting, ties between academic subjects are forming, innovation and R&D efforts became more important and search for new education platforms gained importance. This paper will focus on workshops which has the capacity to answer different components mentioned, and debate on its ability to pull away from formal education system but at the same time being able to define an effective educational environment.

ARTICLE Evaluation of Nasrettin Hoca Themed Building in the Context of Aesthetic Well-Being

Aslı Ceylan ÖNER, Assist. Prof. Dr., İzmir University of Economics, Faculty of Fine Arts and Design, Department of Architecture.

Ayşe TEKEL, Assoc. Prof. Dr. Gazi University, Faculty Of Architecture, Department Of City and Regional Planning

Utilizing the Nasrettin Hoca themed building in İzmir Uzundere Recreation Zone as a case study, this paper analyzes the aesthetic qualities of an object together with how the meaning attributed to that object have an impact on its aesthetic judgement. The paper discusses the potential of the case study building in terms of achieving aesthetic well-being.

ARTICLE İzmir City In The Context of Modern Architectural Heritage and İzmir Chamber of Commerce Building Complex

Emel Kayın, Assoc. Prof. Dr., Dokuz Eylül University, Faculty of Architecture, Department of Architecture

This paper intends to present value of the modern architectural heritage in the context of İzmir city and İzmir Chamber of Commerce Building Complex which was demolished. The modern architectural heritage is under threat of disappearing in İzmir city; however in most cases without being noticed at all.

ARTICLE BIM - Centric Transformation in the Turkish AEC Industry

Ozan Önder Özener, Ph.D., Assistant Professor, ITU Gözde Temiz, M.Arch.

This paper presents the results from a comprehensive study on BIM adoption and AEC integration targeting the Turkish AEC firms. The influence of existing business models, work culture, project cycles, and internal characteristics drastically affect perceptions towards the value propositions of BIM. Findings also suggest the existence of different social subgroups for BIM use and AEC integration according to their expertise areas, projects types and operation scales. The results of the study provide well-reasoned arguments about the potential impacts of pervasive use of BIM in the Turkish AEC Industry.

ARTICLE The Meaning and Preservation of Modern Furniture in Turkey

Deniz Hasırcı, Assoc. Prof. Dr. Doç. Dr., İzmir University of Economics, Faculty of Fine Arts and Design, Department of Interior Architecture and Environmental Design Zeynep Tuna Ultav, Assist. Prof. Dr., Yaşar University, Faculty of Architecture, Department of Interior Architecture and Environmental Design Hande Atmaca, PhD student, Istanbul Technical University, Faculty of Architecture, Department of Architecture Seren Borvalı, PhD student, Istanbul Technical University, Faculty of Architecture, Department of Architecture

The session on the meaning and preservation of modern furniture within the colloquium that was as one of the elements of the Scientific Research Project "DATUMM: Documenting and Archiving Turkish Modern Furniture" has been presented in summary. The session moderator and the panelists consisted of the academic consultants of the Project. **ARCHITECTURES Acoustic Home: Barbaros House**

Onurcan Çakır, Res. Asst., Izmir Institute of Technology, Faculty of Architecture

Barbaros House is located in Barbaros Village of Urla, İzmir. While designing the house, the main idea was to achieve a silent living space in a natural environment. Local stone and reinforced concrete were used for the walls and structural system of this project, considering their good airborne sound reduction values due to their high surface densities. Sizes and shapes of window openings were designed by taking natural events in consideration.

Mimarlar Odası 45. Olağan Genel Kurulu'nun Ardından Yeni Dönem Merkez Yönetim Kurulu Görev Dağılımı Yapıldı

Mimarlar Odası; kuruluşundan bu yana mimarlık mesleğinin kamu yararına gelişimi, meslek mensuplarının yetki ve sorumlulukları çerçevesinde; mimarlığın, yapılı çevrenin ve toplumsal kültürün üretiminde asli bir öge olduğunun toplumun tüm kesimleri tarafından benimsenmesi ve toplumsal bir kültür ögesi olan nitelikli mimarlığın kamusal politikaların her düzeyinde yer alması amacıyla toplum hizmetinde çalışmalarını yürütmektedir.

18-19 Mart 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen 45.Olağan Genel Kurul Toplantısında, 44.Çalışma Döneminde gerçekleştirilen çalışmalar, deneyim ve birikimler değerlendirilerek; yeni dönem çalışmalarına yön vermek üzere öneriler getirilmiş; 20 Mart 2016 Pazar günü yapılan seçimler ile 2016-2018 yılları arasında görev alacak olan 45.Dönem Merkez Yönetim ve Organları belirlenmiştir.

45. Dönem Merkez Yönetim Kurulu 24.03.2016 tarihinde yaptığı ilk toplantısında oybirliği ile aldığı kararla, görev paylaşımını aşağıdaki gibi gerçekleştirmiştir;
Genel Başkan: EYÜP MUHCU
Genel Bşk Yrd.: ZEYNEP ERES ÖZDOĞAN
Genel Sekreter: HASAN TOPAL
Genel Sayman : SİNAN TÜTÜNCÜ
Üye: DENİZ İNCEDAYI
Üye: DENİZ BÜYÜKKURT
Üye: CAHİT ARSAL ARISAL

Merkez Yönetim Kurulu, Mimarlar Odası, 45.Çalışma Döneminde; yaşam değerlerimizin korunması, nitelikli ve sağlıklı yaşam çevrelerinin, kentsel ve kırsal yapı çevrenin şehircilik ve planlama esaslarına bağlı üretilmesi, tarihsel, kültürel ve doğal değerlerin, tarım arazilerinin ve orman alanlarının korunması, kent ve planlama politikalarının kamu yararına geliştirilmesi, temel hak ve

hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanma hakkının sağlanması, mimarlık eğitiminde standartların ve kalitenin yükseltilecek geliştirilmesi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşumuzun özerk ve bağımsız yapısının korunması ve geliştirilmesi, mesleki hak ve yetkilerin korunması, barınaktan kentsel boyuta kadar, bütün yerleşmelerin fiziksel ortamını oluşturan mimarlığın; mesleği yapmaya yetkin kişilerce yapılmasının sağlanması, amacıyla kamu yararını gözeterek yürüttüğü çalışmalarını sürdürmeye kararlıdır.

Genel Kurulumuza ve seçime katılarak katkı sunan delegelerimize ve üyelerimize; konuk olarak destek veren mimarlık dostlarına, Oda emekçilerine, toplum hizmetinde bir mimarlık için yürüttüğümüz mücadelemize destek veren duyarlı tüm kesimlere teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Mimarlar Odası 45.Dönem Merkez Yönetim Kurulu

Mimarlar Odası İzmir Şubesi 43. Dönem Yönetim Kurulu Görev Dağılımı Yapıldı

Mimarlar Odası İzmir Şubesi 43. Dönem Yönetim Kurulu görev paylaşımını aşağıdaki gibi gerçekleştirmiştir.

ASİL ÜYELER

Başkan: HALİL İBRAHİM ALPASLAN
Başkan Yrd: EBRU TÜRKDAMAR DİKTAŞ
Sekreter Üye: NİLÜFER ÇINARLI MUTLU
Sayman Üye: NOYAN UMUR VURAL
Üye: ŞEBNEM YÜCEL
Üye: HAKAN KILINÇARSLAN
Üye: ALİ OKAN YILMAZ

YEDEK ÜYELER

Üye: AHMET GİLİZ
Üye: İLKER KAHRAMAN
Üye: GONCA BİLGİLİ
Üye: SELİM DİLSİZ
Üye: AYŞE ÖZTAŞ
Üye: OKAY GÖNÜLOL
Üye: UĞUR YILDIRIM

BÜTÜNLEŞ-İK

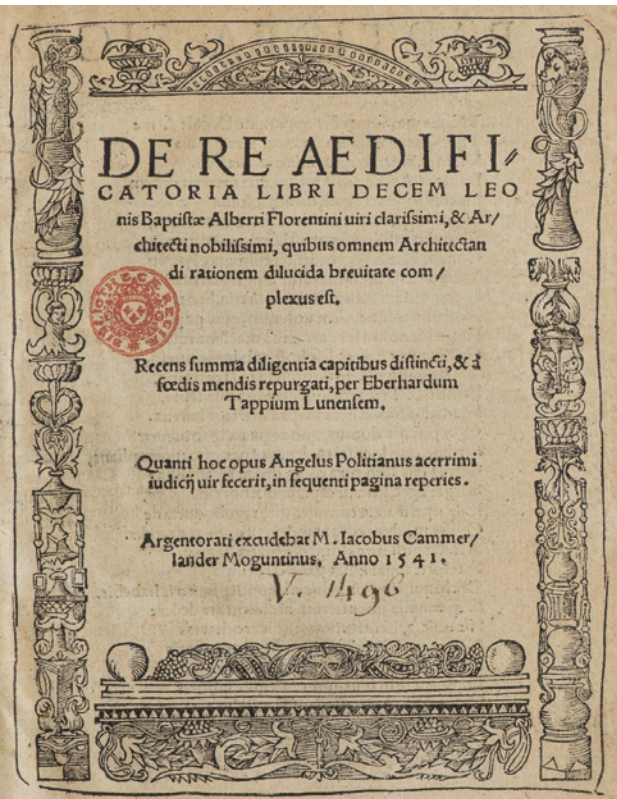
EDİTÖR **Özlem Erdoğan Erkarlan, Seçkin Kutucu, Yenal Akgün**

ÜLKEMİZDE YÖK'ÜN, BOLONYA SÜRECİNİN VE ARDINDAN MİAK'IN GETİRDİĞİ ÖLÇÜTLER DOĞRULTUSUNDA SON ON YILDIR AŞAĞI YUKARI TÜM MİMARLIK OKULLARI ZORUNLU PROGRAM REVİZYONUNA GİDİYOR. HALBUKİ SON YILLARDA KÜRESEL DEĞİŞİMLER IŞIĞINDA DÜNYADAKİ MİMARLIK EĞİTİMİNİN TEKRAR BİR YENİDEN YAPILANMA SÜRECİNE GİRDİĞİ GÖZLEMLENİYOR. MİMARLIK EĞİTİMİNİ AĞIRLIKLI OLARAK JENERİK TASARIM EĞİTİMİ ÇATISI ALTINDA GÖREN VE MİMARLIK LİSANS PROGRAMI MEZUNUNUN UYGULAMA İLE OLAN İLİŞKİSİNİ VE YETERLİLİK KOŞULLARINI MİMARLIK EĞİTİMİNİN DIŞINDA MESLEK BİRLİĞİ İÇERİSİNDE ELE ALAN AVRUPA VE AMERİKA MERKEZLİ EĞİTİM ANLAYIŞI ARTIK KENDİSİNE YENİ BİR VİZYON TANIMLAMAYA BAŞLIYOR. RIBA VE NAAB BU YENİ EĞİLİMİN IŞIĞINDA ŞEKİLLENEN VE MİMARLIK PRATIĞİNE TUTUNAN, UYGULAMA İLE BÜTÜNLEŞİK BAZI YENİ PROGRAMLARI AKREDİTE ETMEYE BAŞLADI. UYGULAMA İLE BÜTÜNLEŞİK YENİ PROGRAMLARIN BATIDA SAYISI GİDEREK ARTIYOR. BU KAPSAMDA DOSYA, ÜLKEMİZDEKİ MİMARLIK EĞİTİMİ VE PRATIĞI ARASINDAKİ BÜTÜNLEŞME POTANSİYELİNİ ELE ALMAYI AMAÇLIYOR. DOSYANIN İLK MAKALESİNDE DENİZ GÜNER, MİMARLIK TEORİSİ VE PRATIĞI ARASINDAKİ AYRIŞMA/ BÜTÜNLEŞME KONUSUNA TARİHSEL BİR BAKIŞ ORTAYA KOYMUŞ; AYRIŞMANIN ORTAYA ÇIKARDIĞI YENİ ROLLER, UZMANLAŞMANIN ARTIŞI İLE BİRLİKTE GÜNDEME TEKRAR GELEN BÜTÜNLEŞME TALEBİNİN ARTIŞI VE OLASI RİSKLERİ OLMAK ÜZERE KONUYU ÜÇ ALT BAŞLIK ALTINDA İRDELEMİŞTİR. YENAL AKGÜN MAKALESİNDE, ÜLKEMİZDE BUGÜN EĞİTİM ALANINDA PRATİKLE BÜTÜNLEŞEBİLME ADINA PRATİK OLARAK NELER YAPILABİLİR SORUSUNA CEVAP ARAMIŞTIR. DENİZ ASLAN MAKALESİNDE MİMARLIĞIN, MİMARLIK EĞİTİMİNİN, ÖZELLİKLE DE MİMARİ STÜDYO EĞİTİMİNİN KARAKTERİNE DEĞİNİMİŞ, BU KARAKTERİN MESLEK PRATIĞI İLE ETKİLEŞİMİNİ KENDİ İÇ DİNAMİKLERİ ÜZERİNDEN AÇIKLAMAYA ÇALIŞMIŞTIR. ÖZLEM ERDOĞDU ERKARSLAN VE SEÇKİN KUTUCU, İZMİR MİMARLAR ODASI OLARAK MİMARLIK HAFTASI ETKİNLİĞİ İÇERİSİNDE DÜZENLEDİKLERİ ÜCRETLİ ÇALIŞAN GENÇ MİMARLAR VE MİMARLIK OFİSLERİ ÇALIŞTAY SONUÇLARINI ANLATMIŞLARDIR.

Bütünleşme İdeali, İlişkiselik ve Tercüme

MİMARLIK ALANINDAKİ TEORİ-PRATİK AYRIMINI GİDERMEYE YÖNELİK HER BÜTÜNLEŞME ÇAĞRISININ İÇERDİĞİ ÖRTÜK İKTİDARLANMA TALEBİNE DİKKAT ÇEKEN ÇALIŞMA, ÇOĞULLAŞAN MESLEK ROLLERİ NEDENİYLE İLİŞKİSELLİK VE TERCÜME BECERİSİNİN ÖNEMİNE VURGU YAPMAKTADIR

Deniz Güner

"Leon Batista Alberti - De re aedificatoria" dan bir sayfa

Her bütünleşme talebi, bir kaybın telafisini hedefler. Daha önceden var olduğu düşünülen veya arzulan bir bütünlüğün, kaynaşmanın, hemhal olmanın, ama en önemlisi de çokluğun ve çoğulluğun arzulanmasıdır. Diğer yandan, tek başına yetersiz kalmış olmanın da bir itirafıdır. Her ne kadar masumane bahanelerin ardına gizlenmiş olsa da bir yeniden-güçlenme ve iktidarlanma talebidir bütünleşme çağrısı. Yitirilmiş kudretin yeniden kazanılması ya da yeni olanaklar ile gücün, iktidarın yeniden pekiştirilme talebidir. Bu bakış açısı üzerinden mimarlık alanındaki bütünleşme çağrısına bakıldığında, öncelikle kaybedilen şeyin ne olduğunu saptamak ve bu kaybın nasıl telafi edilmeye çalışıldığını anlamak yerinde olacaktır. Bu doğrultuda, öncelikle mimarlık alanındaki muazzam yarılmaya, 15. yüzyılda teori ve pratik arasında görülen kopuşa ve bunun radikal sonuçlarına kısaca değinmek faydalı olacaktır. Ardından, içinde yaşadığımız 21. yüzyıl içerisinde mimarlık pratiğinde görülen çoğullaşmaya, meslek alanında görülen yeni rollere ve etkinlik alanlarına bakmak, son olarak da uzmanlaşmanın artışı ile birlikte yeniden gündeme gelen bütünleşme talebinin artışı ve olası risklerine odaklanmak, "bütünleş-ik" mimarlık eğitimi çağrısını anlamlandırabilmek ve tartışabilmek gerekli gözükmektedir.

Bu hedef doğrultusunda, mimarlık alanındaki kadim ayrışmaya, yani mesleğin teori ve pratik olarak radikal kopuşuna ve bunun olası sonuçlarına kısaca bakalım. 15. yüzyılda kaleme

aldığı De Re Aedificatoria (1443-1452/1485) adlı çalışmasında Leon Battista Alberti (1404 - 72), mimarlığı ikili yapıda ele alarak, tasarım, planlama ve teori süreçlerini Lineamenta, bunların doğal dünya ile olan ilişkilerini ise Materia olarak tanımlamıştı. Mimarlık tarihinde daha önce görülmediği bir biçimde Alberti mimarlığı düşünsellik ve fiziksellik olarak ikili bir kategori içinde tanımlıyor, hem meslek hem de disiplin olarak modern dünyada süregelen teori ve pratik ayrımının temellerini atmış oluyordu. Tanyeli'nin deyişiyle "mesleki 'episteme'mizin iç tutarlılığının yıkılması"¹ anlamına gelen bu ayırım, 15. yüzyıldan itibaren mimarlığın bilgi alanında yaşanan yapısal dönüşümün kökeni olması nedeniyle, "geleneksel mimarlık bilgisinin kendiliğinden biçimlenmiş, hiç bir biçimde eleştirel olmayan bir nitelik taşıdığı, belirli kalıplar çerçevesinde yapıldığı dünyadan, bunun böyle yapılamadığı bir dünyaya doğru mesleki bilgi alanımızın yapısını değiştir(memize)"² neden oldu.

Neredeyse 600 yıldır süregelen bu ayrımın en önemli sonucu, teori ve pratiğin karşılıklı olarak birbirini beslemeyişi nedeniyle mimarlık epistememesinin kendi kendisi üzerinden gelişmemesi ve diğer alanlardan, disiplinlerden beslenmek zorunda kalmış olmasıdır. Mimarlığın teori ve pratik, analiz ve sentez olarak keskin bir ayrışma eğiliminde oluşu Diana Agrest'e göre, kendisini en çok söylemler üzerinden görünür kılar: "Analitik, açıklayıcı, eleştirel söylem ve normatif söylem. Çoğu teori birinci kategori içerisinde gelişirken, pratiğe ikinci kısımda yer almak düşer."³

Bu garip durumu karşıtı üzerinden, yani böyle bir ayrımın olmadığı bir başka meslek üzerinden, Avrupa Birliği tarafından insan yaşamını doğrudan etkileyen üç meslek grubu içinde sayılan sağlık alanı üzerinden irdelemek, teori ve pratik ayrımının olmadığı tıp mesleğine bakmak konunun anlaşılması için daha açıklayıcı olacaktır.⁴

Tıp alanında ortay konan bir hipotez, pratikte karşılığını bulmadığı zaman, yani hasta öldüğü zaman çöpe atılmakta ya da birçok vaka ve hastada görülen semptomlar üzerinden bir dizi yeni teorik yaklaşımlar geliştirilmektedir. Kısacası, teori ve pratik birbirleri üzerinden test edilmedikleri sürece her birinin tek başına geçerlilikleri bulunmamaktadır. Buna karşın mimarlık alanında yazılan on binlerce tez, yapılan milyonlarca araştırma ve bilimsel çalışma mimari pratiği neredeyse hiç etkilememekte, diğer yandan pratikteki gelişmeler de mimarlık teorisini radikal bir biçimde dönüştürememektedir. Bunun sonucunda, mimarlık alanında hem teori hem de pratik, birbirlerinden bağımsız olarak çok farklı kaynaklardan kendilerini beslenmek zorunda kalmaktadırlar. Mesela mimarlık teorisi, felsefeden dilbilimine, doğa bilimlerinden sosyal bilimlere birbirleriyle doğrudan bağlantısı bulunmayan veya ilişkili bile olmayan, yan yana gelemeyecek disiplinlerden yöntemler, modeller, kavramlar devşirmek zorunda kalır⁵. Daha da vahimi bunların içeriklerini, mimarlığın epistemolojik tikanıklıklarını aşmak amacıyla, kendi derdine derman olacak biçimde yeniden biçimlendirir ve çoğu zaman devşirdiği alandan oldukça farklı bir anlam içeriğiyle yeniden dolaşıma sokar. Mimarlık alanının sıklıkla girdiği epistemolojik krizleri aşmak için bulduğu bu sömürgeci tavır, disiplinin içsel yapısını tutarsız ve fragmanlı kılmaktadır. Mimarlık teorisinin 600 yıldır başka alanlardan devşirdiği, transfer ettiği, hatta düpedüz aşırarak içeriğini her seferinde yeniden donattığı bu almaşık dilsel ve zihinsel yapı nedeniyle mimarlık disiplininin ve onun hayal edilen “bütünsel” yapısının daha en başından beri sorunlu bir yapıda geliştiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Mimarlığa has bu ontolojik sorunsalın, teori ve pratik arasındaki bu giderilemez boşluğun yanı sıra mimarlık mesleğinin modern dünyada etki ve eylem alanının

sürekli genişlemesi, disiplinin kendi içinde çoğullaşmasına, yeni uzmanlık ve alt meslek alanlarının doğmasına neden olmaktadır. Henüz mimar-mühendis ayrımının bile olmadığı 19.yüzyıl dünyasından, günümüzde aşırı-uzmanlaşarak müthiş bir zenginlik içinde çoğullaşan mimarlık mesleğine bakıldığında, mimarlık eğitimimizin oldukça konvansiyonel kaldığı rahatlıkla söylenebilir.

Mimarlık eğitimini tamamlayarak mesleğe atılan genç mezunların karşılaştıkları iş olanakları dikkate alındığında, mimarlık mesleğinin proje üreten büro sahipliliği klişesinin

“MİMARLIK TEORİSİNİN 600 YILDIR SAHİP OLDUĞU ALMAŞIK DİLSEL VE ZİHİNSEL YAPISI NEDENİYLE MİMARLIK DİSİPLİNİNİN VE ONUN HAYAL EDİLEN ‘BÜTÜNSEL’ YAPISININ SORUNLU BİR YAPIDA GELİŞTİĞİ SÖYLENEBİLİR”

ötesine ulaştığı ve çok geniş bir yelpazede işleyen bir meslek alanına evrildiği genellikle göz ardı edilmektedir. Bir yanda özel büro sahipliliği, kamu kuruluşlarında veya özel sektörde ücretli çalışan olmak, diğer yanda akademisyenlikten mimari fotoğrafçılığa, maket yapımı ve görsel modelleme hizmetlerine uzanan çeşitliliğin yanı sıra, mimari medyada editör olmaktan, proje yönetimine, iç mekân tasarımından yapı malzemeleri tanıtımına kadar “mimar” tanımının ve mimarlık mesleğinin eylem alanın müthiş bir hızla çoğullaştığı göz ardı edilmekte ve çoğullaşan bu mimar kimliklerini dikkate alan eğitim modellerinin var olduğu pek söylenemez. Öte taraftan, mesleğin eylem alanının böylesine çoğullaşması, eğitim ile piyasa veya teori ile pratik arasında kurulması düşünülen her türlü bütünselme hayalini de bir kez daha imkânsız kılmakta, en iyi ihtimal ile mimarlık eğitimini gerçek hayatın simülasyonu olmaya itmektedir. Peki, o zaman neden “bütünselme” fikri gündemde olmaya ve bizleri cezbetmeye hala devam ediyor? Bu soruya mimarlık alanı üzerinden cevap vermeden önce bu fikrin çoğullaşan bilgi dünyası içerisinde oldukça yaygınlık kazandığını

ve mimarlık disiplini dışındaki birçok meslekte de sıklıkla gündeme geldiğini söyleyebiliriz. Bunların başında, ekstrem bir biçimde uzmanlaşmış olan tıp alanının geldiğini ve “bütünsel tıp” adı altında farklı ilgi alanlarını birbiriyle ilişkili olarak düşünmeyi gerektiren, her bir uzmanlık alanını diğerine tercüme edebilmeyi ve birbiriyle ilişkisel kılabilmeyi gerektiren bir anlayışın çok uzun bir zamandır yaygınlık kazandığını söyleyebiliriz. “Bütünsel Pazarlama İletişimi” de benzer şekilde farklı mecraları ve ortamları eşgüdümlü kullanabilmeyi, farklı bilgi alanları ve aktörler arasında yoğun ilişkisellikler kurabilmeyi öngörmektedir.

Özetle, ontolojisi nedeniyle teori ve pratik arasındaki bağı çok önceden koparmış bir mesleğin, sürekli genişleyen, çoğullaşan ve uzmanlaşan bilgi dünyası içinde talep edilen yeni mimar kimliğini üretebilmesi için konvansiyonel eğitim modellerinin dışında yeni rolleri, kimlikleri ve uzmanlıkları dikkate alan eğitim anlayışı ve araçlarının oluşmasına gereksinim duyulmaktadır. Mimar öznenin genişleyen çalışma alanları dikkate alınarak mimarlık eğitiminin, farklı alanlar, roller arasında yeni ilişkisellikler kurabilmeyi öğreten, çeşitli uzmanlık alanları ile onların jargonları, kanon ve yöntemleri arasında tercümanlık yapabilme becerisi kazandıran bir içerikle yeniden ele alınması çözüm bekleyen sorunların başında gelmektedir. □

Deniz Güner, Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

DİPNOTLAR

1 Uğur Tanyeli, “Mimarlık-Felsefe İlişisine Eleştirel Bakışlar” içinde, Mimarlık ve Felsefe, Ayşe Şentürer, Şafak Ural, Ayla Atasoy (Yay. Haz.), İkinci Baskı, İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 2004, s.185.

2 Tanyeli, a.g.e., s. 184.

3 Diana Agrest, Architecture from Without: Theoretical Framings for a Critical Practice, Cambridge: The MIT Press, 1991, s. 1.

4 Avrupa Birliği Uyum Yasaları Çerçevesinde “Meslek Yeterliliklerinin Tanınması” kapsamında AB Direktifi’nin sınıflandırdığı ve insan hayatını doğrudan etkileyen üç meslek grubu içerisinde sağlık, hukuk ve mimarlık yer almaktadır. <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/AB%20Direktifi-%20Mesleki%20Yeterliliklerinin%20Taninmasi.pdf>

5 Tanyeli, a.g.m.

Bütünleş-ik Mimarlık Eğitimi ve Pratiği

BU ÇALIŞMA, MİMARLIK TEORİSİ/EĞİTİMİ VE MESLEK PRATIĞI ARASINDAKİ BÜTÜNLEŞME SORUNUNU MİMARLIK EĞİTİMİ PERSPEKTİFİNDEN ELE ALARAK, PRATİK İLE DAHA İYİ BÜTÜNLEŞME SAĞLAMAK İÇİN NELER YAPILABİLİR SORUSUNU TARTIŞMAYI AMAÇLAMAKTADIR. BU TARTIŞMA, DOĞAL OLARAK MİMARLIK EĞİTİMİNİN SORUNLARINA DEĞİNMEYİ DE GEREKTİRDİĞİNDEN, MAKALE BU KONUDA DA BAZI TESPİTLER YAPARAK ÇÖZÜMLER ÖNERMEKTEDİR

Yenal Akgün

Mimarlık Tarihi Enstitüsü	Prof. Dr. phil. habil. Klaus Jan Philipp	Dekan
İnşaat ve Tasarım Enstitüsü	Prof. Peter Cheret	Cheret Bozic Architekten
Strüktürel Tasarım Enstitüsü	Prof. Dr.-Ing. Jan Knippers	Knippers Helbig Advanced Engineering
Hesaplama Tasarım Enstitüsü	Prof. Achim Menges	Achim Menges Design and Research
Mimarlık Teorisi ve Tasarım Enstitüsü	Prof. Dr. Gerd de Bruyn	Architekturbüros AAM
Mekân ve Tasarım Prensipleri Enstitüsü	Prof. Dipl.-Ing. Markus Allmann	Allmann Sattler Wapner Architekten
Konut Tasarımı ve Tasarım Enstitüsü	Prof. Dr. Thomas Jocher	Fink+Jocher

Stuttgart Üniversitesi Mimarlık ve Kentsel Planlama Fakültesi altındaki bazı enstitülerin başkanları ve sahibi/ ortağı/ çalışanı oldukları mimari/ planlama ofisleri (Stuttgart Üniversitesi, 2016) (Tablo 1)

Mimarlık dünyasındaki teori ve pratik arasındaki ayrışma ve bu ayrışmanın sonucunda ortaya çıkan bütünleşme problemi, mimarlık mesleğinin ve de eğitiminin (teorisinin) her zaman önemli tartışmaları arasında olmuştur. Tartışmanın tarihsel niteliği bir kenara bırakılıp bugüne bakıldığında görüleceği gibi mimarlık, çok hızlı gelişen ve değişen, sosyal bilimler dâhil pek çok bilim ve mühendislik alanındaki gelişmenin çok hızlı bir şekilde yansıdığı dinamik bir disiplindir. Bu dinamizmden ötürü hem mesleki eğitim alanının ve teorinin, hem de mimarlık pratiği alanının birbirinden ayrılamaz şekilde ilişkide olması ve çağın gereklerine beraber yanıt verebilmesi mimarlık dünyasının gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Genel bir tasarım becerisi ve entelektüel bir bakış açısı kazandırma gibi amaçları bir kenara bırakırsak, evrensel olarak mimarlık eğitiminin en temel hedefi nitelikli meslek insanı yetiştirmektir. Nitelikli eğitim verebilmek için eğitim veren kurumların da nitelikli altyapı, kurgu ve personele sahip olması gerektiği oldukça açıktır. Ülkemizde son yıllarda mimarlık okullarının sayısı oldukça hızlı bir şekilde artmaktadır: Ocak 2016 Kayıtlarına göre, 115 aktif mimarlık bölümü vardır (Tuna, 2016) ve bu bölümlerin toplam kontenjanı da 6000 civarındadır. Açılan bölümlerin vakıf ya da devlet ayırt etmeksizin yaşadığı altyapı ve fiziksel koşullara ilişkin sorunların yanında, bu kadar büyük bir öğrenci havuzunun ihtiyacını karşılayacak kadar çok sayıda nitelikli akademik iş gücü bulunamaması, var olan akademik personelin de birçok sorun yaşaması da

konunun başka bir tarafını oluşturmaktadır. Bütün bu sorunlar ile boğuşurken, eğitimin dinamizmini muhafaza edebilmesi, çağın gereklerini tümüyle yakalayabilmesi ve meslek pratiğiyle bütünleşebilmesi elbette ki çok kolay değildir. Makale bu gerçekleri yadsımadan bazı öneriler sunmayı hedeflemektedir.

Makalede mimarlık eğitiminin pratikle bütünleşmesiyle ilgili problemler “Eğitimin Pratikte Bütünleşmesi” ve “Eğitiminin Pratikte Bütünleşmesi” olarak iki temel başlıkta ele alınmıştır.

Eğitimin Pratikte Bütünleşmesi

Bu bölümde eğitim müfredatının ve işleyişinin güncel meslek pratiğinin gereksinimlerini nasıl karşılayabileceği tartışılmıştır. Sorunlar ve çözüm önerileri alt başlıklar halinde verilmiştir.

Müfredatın Tek Tipleşmesi

Eğitimde belirli bir asgari standardın ve dengenin tutturulması için yapılan çalışmalar genel olarak oldukça faydalı olsa da dolaylı olarak eğitimin tek tipleşmesine yol açma tehlikesi de içermektedir. Özellikle Bologna, MIAK vb. akreditasyon kıstasları bu anlamda tek tipleşmeyi desteklemekte, farklı eğitim modellerinin oluşmasına dolaylı olarak engel olmaktadır. Oysaki farklı eğitim modellerinin denenmesi ülkemiz mimarlık eğitiminin kalitesini arttıracaktır. Örneğin, mimarlık okullarının eğitim müfredatları incelendiğinde görüleceği gibi ülkemizde genellikle tasarım dersi odaklı sistemler yürütülmektedir. Hâlbuki Mimarlar Odası'nın 2015 yılı verilerine göre büro tescilli alan mimarların odaya üye tüm mimarlara oranı en fazla %20 civarındadır (Tuna, 2016). Yani tasarım alanı dışında (şantiye, malzeme, satış, başka tasarım alanları vb.)

çalışan mimar oranı da oldukça yüksektir ve örneğin eğitim sistemi “mimari mühendislik” (Architectural Engineering) alanına yönelik bir okul, bu alanda çalışmak isteyen mimarlık öğrencilerine oldukça hitap edebilir. Özetle, farklı öncelikleri ve programları olan mimarlık okulları sayesinde mimarlık disiplininin farklı alanlarıyla bütünleşme imkânı daha fazla olacaktır.

Mesleki Uygulamanın Müfredatta Az Olması

Mesleki uygulamanın eğitimin aktif bir parçası olması mimar adayının meslek pratiğine daha kolay adapte olabilmesi için oldukça önemlidir. Ülkemizdeki mesleki uygulama daha çok stajlar vasıtasıyla eğitime dâhil edilmektedir. Ancak staj sürelerinin genelde 4-6 haftada kısıtlı kalması, birçok öğrencinin naylon staj yapması, staj yapılan birçok şirketin de öğrenciye gerçek anlamda faydası olamaması sebebiyle stajların genel kalitesi üzerine soru işaretleri yaratmaktadır. Gediz Üniversitesi Mimarlık Bölümü Staj komisyonunun 4 senelik staj değerlendirme föylerinden derlenen, yanlarında stajyer mimarlık öğrencisi çalıştıran mimar, iç mimar ve inşaat mühendislerinin staja gelen öğrencilerde ve stajın kendisine dair tespit ettiği sorunlar şu şekildedir:

- Staj sürelerinin öğrencinin piyasa gerekliliği olan mevzuat, yönetmelik ve çizim yeterliliklerini öğrenmek için kısa olması.
- Öğrencilerin yapı uygulama, detay bilgisi konusunda yetersiz olması.
- İngilizce eğitim sisteminden kaynaklı yapı inşaat terimlerinin Türkçe karşılığının bilinmemesi; bu sebeple de şantiye ortamında çalışanlarla kopukluklar yaşanması.
- İnişiyatif alma konusunda eksikliklerin olması.
- Öğrencilerin CAD/ BIM becerilerinin yetersiz olması.

Ülkemizde, meslek pratiğini eğitimin aktif bir unsuru haline getirmeye çalışan örnekler de yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır. Bunlardan en bilineni TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nün uyguladığı, iki yerine biri staja ayrılmış üç semestrlik eğitim sistemidir (TOBB, 2016). Öğrenciler bu dersler sayesinde eğitim öğretim yılının üçte birini sadece meslek pratiğine ayırabilmektedir. Bir diğer deneme ise Gediz Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nün

denemeye başladığı her dönem açılan “Kariyer Yolu” isimli seçmeli dersler serisidir. Bu serideki dersleri alan öğrenciler bölümün kabul ettiği bir mimarlık bürosunda bir dönem boyu ders saati kadar çalışmakta, staja ek meslek deneyimi elde etmektedir (Gediz Üniversitesi, 2016). Bu tarz meslek pratiğine yönelik arayışların artması eğitimin pratikle bütünleşmesine katkı sağlayacaktır.

Güncel Meslek Pratiğine yönelik Pratik Bilginin Müfredatta Az Olması

Metnin daha önceki bölümlerinde de bahsedildiği üzere mimarlık okullarımızda genellikle konvansiyonel tekniklere dayanan tasarım dersleri odaklı bir sistem uygulanmaktadır. Hâlbuki tasarım yöntemleri de çağın araçlarına göre değişmektedir ve ülkemiz mimarlık okullarının çoğu parametrik tasarım, yapı bilgi sistemleri (YBS-BIM) ve dijital fabrikasyon teknolojileri gibi bilgisayar destekli tasarım ve üretim teknolojilerini müfredatlarına yaygın olarak almamıştır. Günümüzde bu çağdaş tasarım araçları büyük ve orta ölçekli mimarlık ofisleri için standart tasarım ortamı olarak kabul görmeye başlamışken, dünya çapında birçok mimarlık okulu da bu alanda donanımlı öğrenci yetiştirirken, ülkemizdeki birçok mimarlık okulunun henüz bu konuda hiçbir adım atmaması küresel meslek pratiği gereksinimlerini yakalama konusunda olumsuzluk yaratmaktadır.

Ek olarak, tasarım eğitimimiz konvansiyonel yöntemlere dayanıyor gibi görünse de aslında bu eğitimin içinde en konvansiyonel detay, boyut, antropometrik bilgilerin öğrenciye yeterince veril(e)memesi de ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Yani aslında konvansiyonel olduğu düşünülen mimarlık eğitimimiz bazı temel konvansiyonel bilgi ve becerileri de kazandıramamaktadır. Bu bilgilerin verildiği dersler sayısının artması ve bu derslerin tasarım dersleri ile daha çok ilişki içinde olabileceği sistemlerin üretilmesi ile bu sorun biraz daha aşılabılır.

Eğitimin Pratikle Bütünleşmesi

Mimarlık eğitiminin meslek pratiği ile bütünleşmesinin en önemli ön şartlarından birisi de bizzat eğitimcilerin ve de eğitim veren kurumların pratikle bütünleşmedir. Dünya genelinde birçok ülkede mimarlık bölümü eğitimcilerinin aktif olarak meslek

pratiğinde bulunması tercih sebebi hatta bazen zorunluluktur. Konuya örnek olarak Tablo 1’de, Almanya Stuttgart Üniversitesi Mimarlık ve Kentsel Planlama Fakültesi altındaki bazı enstitülerin başkanları ve sahibi/ ortağı/ çalışanı oldukları mimari/ planlama ofisleri görülmektedir. Ülkemizde ise durum tam tersidir. Üniversitelerde tam zamanlı çalışan öğretim görevlilerinin/ üyelerinin meslek pratiği içinde kalabilmesi birçok idari ve bürokratik sorun sebebiyle oldukça zordur. Bu sebeple de mimarlar ya meslek pratiği ya akademiyi tercih etmek zorunda kalmaktadır. Üniversitelerin döner sermaye ve teknoparkları öğretim görevlilerine alternatif çözüm olarak önerilse de bu yöntemler de hem maddi hem zaman yönetimi açısından bazı sorunlara yol açmaktadır. Öğretim üyelerinin meslek pratiği içinde aktif olarak bulunmasına yardım edebilecek çözümler de eğitimin meslek pratiği ile bütünleşmesine yardımcı olacaktır.

Sonuçlar, Değerlendirmeler ve Tartışma

Bu makalede günümüzde ülkemizdeki mimarlık eğitiminin meslek pratiği ile bütünleşme konusunda yaşadığı sıkıntılar ve potansiyel çözümlere değinilmeye çalışılmıştır. Ülkemizdeki mimarlık eğitimi veren okulların belli altyapı gereklilikleri sağlaması, öğretim üyesi sayılarının belirli standartlara oturtulması, müfredat çeşitliliğinin sağlanması, farklı hedeflere yönelik bölümlerin açılarak farklı nitelikte mimarlar yetiştirilmesi, meslek örgütleri ile iletişimde kalarak pratiğin ihtiyaçlarına yönelik çözümler geliştirilmesi, çağdaş teknolojilerin eğitime dâhil edilmesi, eğitimcilerin ve eğitim veren kurumların bizzat meslek pratiğinin içinde olabileceği çözümlerin geliştirilmesi mimarlık eğitiminin meslek pratiği ile bütünleşmesinde önemli yol alınmasını sağlayacaktır. □

Yenal Akgün, Yrd. Doç. Dr. Gediz Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü

KAYNAKLAR

- TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü Eğitim ve Öğretim Programı, <http://www.etu.edu.tr/c/index78b4.html?q=mimarlik-mufredat> (erişim 28.01.2016).
- Gediz Üniversitesi Mimarlık Bölümü Müfredatı, <http://mmf.gediz.edu.tr/Detail/2972013145947513/692/769> (erişim 16.02.2016)
- Tuna, Büleld (2015), Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası Arayışları / MOBBIG XL - TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü, 7-8 Mayıs. http://bulendtuna.blogspot.com.tr/2015/05/turkiye-mimarlik-egitimi-politikas_7.html (erişim 17.02.2016).
- Tuna, Büleld (2016), Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası Konular-Öneriler Mimarlık, 387, 25-31.
- Stuttgart Üniversitesi Mimarlık ve Şehir Planlama Fakültesi (2016), <http://www.uni-stuttgart.de/home/fakultaeten/index.en.html#01> (erişim 18.02.2016)

Mimari Stüdyo Kültürü ve Pratik Üzerine

BÜTÜNLEŞİK KAVRAMI İLK BAKIŞTA SON DERECE HEYECAN VERİCİ, OLDUKÇA DA DOĞRU BİR BAŞLANGIÇ OLARAK GÖZÜKSE DE STÜDYOYU PRATIĞE ENDEKSLEMELİK CİDDİ BİR YANILGI OLACAKTIR

Deniz Aslan

ÜSTTE, SAĞ ÜSTTE (2013-2014) Güz Yarı Yılı, Proje VI-VII Yoğunlaştırma: Yeşilköy Havalimanı İçin Bir Kentsel Yorum (Dönem Maketi)

Mobbig 41'in Bütünleşik Kavramı, Bolonya sürecinin mimarlık eğitiminin giderek jenerik tasarım ekseninde döndüğü, Riba ve Naab'ın mimarlık pratiğine tutunan, uygulama ile bütünleşmiş programların daha fazla akredite ettiklerinin altını çizdiği davet mektubunda nedenselleştirildi. Bununla birlikte kanımızca çok önemli bir vurgu Türkiye mimarlık eğitiminin hızla bir Bolonyalı-laşma telaşı içinde ele alındığına dair yapıldı.¹

Aydınlı-Kürtüncü'ye göre tasarım eğitiminin bir uzmanlık alanı olmasına rağmen kolektif bir uygulama ortamı oluşturmak son derece önemli hatta kaçınılmazdır.² Bu görüşe tamamen katılmaktayız. Bunun nedeni buradaki kolektif birliktelik salt pratikten gelen mimar ve uzmanlarla kurulan kollektivite değil diğer disiplinlerle, sanat, edebiyat, psikoloji, ontoloji, felsefe, ekoloji, sistem mühendisleri vs... kurulan ilişki-iletişim ve aktörlerin öğreten değil birlikte öğrenmeyi arayan paydaşlar olması ile ilgilidir. Ancak yukarıda sözü edilen telaş Türkiye'de son derece sığ bir alana sıkışılmasına, akademizmin pratikten doğal olarak uzak olduğunun kabulüne ve etkileşimin tek kaynağının pratik hayatta var olan mimarlardan ibaret olmasına yönelik vahim bir yanlışın içine düşülmesine sebep olmuştur. Aslında bu, eğitimdeki bilen bilmeyen çıkmazının yeni bir tekrarıdır başka bir şey değildir.

Karşımızda sıkça düşülen bir yanlış duruyor. Bu yanlışın ana önermesi şöyle: "Yapmak- inşa etmek (kılıgı) mimarlık eğitiminin

ana hedefidir". Bu önerme mimarlık eğitimini temelden zedeleyen bir bakış açısıdır. Unutmayalım ki iyi bina yapan mimarın iyi bir eğitmen olacağına da hiçbir garantisi olmadığı gibi pratik hayatta inşa edilmiş bir çok binanın da mimarlıkla ilgisi olmayabilir.

Aynı önermeler paketi içinden bir alt önerme varyasyonu "iyi bir akademisyen aynı zamanda iyi bir uygulamacı olmalıdır, ya da piyasada çok iş yapan bir akademisyen daha iyi bir eğitmendir" şeklinde de karşımıza çıkabiliyor. Bu algı da maalesef temelden hatalıdır. Biraz daha ileriye gidersek iyi bir mimari stüdyo yürütücüsünün kendi pratiklerini stüdyonun kapısından dahi içeri sokmaması gerektiğini söyleyebiliriz. Bir başka tarifile mimari proje stüdyosu, yürütücünün eskiz kalemini evde unutmasıyla başlar. Eskiz kalemi yürütücüsünün elinden düşmüyorsa o stüdyonun ışığı söner. Çünkü söz konusu olan bireysel doğrularımızın, bireysel tecrübelerimizin, bireysel bilgi dağarcığımızın hatta ustalığımızın aktarımı değildir. Temel edim öğrencinin gözü ile bakabilmektir.

Gönül ister ki eğitimin, pedagojinin, mimar adayının var oluşunun, hem düşselde, hem düşünselde, hem kuramsalda, hem kurgusalda, hem metinselde hem de nesnenin kendindeliğinde neredeyse doğrusallıkla hiçbir ilişkisi olmayan bir sarmallar zinciri içinde olduğuna dair sadece izlenimlerimiz olabilsin. Bu noktada bir sonuç dahi önemli değildir. Aslında bir enerjinin varlığından söz etmek istiyoruz. Bu ortamın var olduğu tek yer de "mimari stüdyodur".³

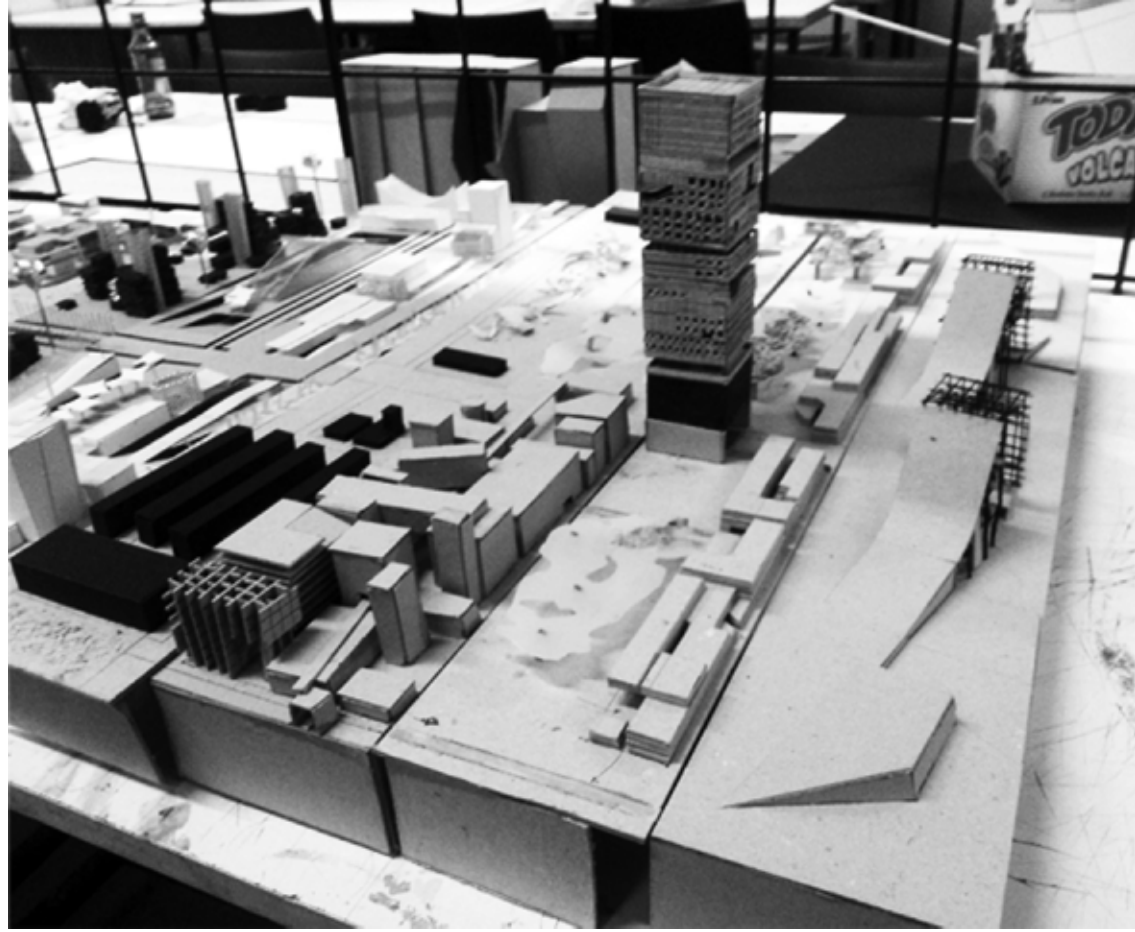
Yine Aydınli-Kürtüncüye göre stüdyo birlikte öğrenmenin bizati kendisidir. Öğreten ve öğrenen aynı kökü paylaşırlar bu da "öğrenmedir". Dolayısıyla stüdyo bir ortam yaratma problematiğine dönüşmüştür. Stüdyo artık bir ders olmak yerine bir deneyimler ortamıdır. "Yürütücü hiçbir bilgi aktarmadan öğreten yani bir başkası için bilginin nedeni olan kişidir. Önceden kurgulanmış soru-cevap diyalektiğinden öte kendiliğinden gelişen bir diyalog ortamı vardır stüdyoda".⁴ Yürekli'lere göre mimari stüdyo öncelikle öğrencinin bir entelektüel olarak dünyayı, yaşadıkları ortamı ve en son olarak da mesleklerini sürekli olarak sorguladıkları ve değerlendirdikleri bir ortamdır.⁵

İ. Yürekli'ye göre stüdyoda tanıdık mimari tipolojiler hiç rastlanmadık mimari programlarla üretilir. Bu nedenle mimarlık an'a yönelik değil aynı zamanda geleceğe yöneliktir, öğrencinin motivasyonlarından birinde görünmez olanın görünür kılınmasıdır.⁶ Yürekli'lerin kara kutu, kara delik⁷ göndermelerinde olduğu gibi İpek Yürekli de bu meseleyi suya delik açmak olarak yorumluyor⁸ ben de bu önerilere suya yazı yazmak olarak katılıp bir nebze çitayı aşağıya çekerek yorumlamak istiyorum.

Bütünleşik bağlamına geri dönecek olursak mimarlık eğitimi, dolayısıyla üniversite, doğrudan doğruya mimarlık ofislerine eleman yetiştiren bir öğrenme ortamı değildir. Pratik hayat kendi mecrasında akar, bu macera içine giren mimar adaylarına yön verir, yöneltir, eğitir ve kullanılır. Eğitim ise bambaşka bir mecradır, tek bir hedefi yoktur eğitimin. Pratik ile kurulacak ilişkinin son derece bireysel bir alan olacağını bilinci ile sadece bir farkındalık yaratır.

Türkiye'de şimdiye kadar okuduğumuz, üstünde gerçekten düşünülmesi gereken en radikal önerme bence yine Yürekli'lerden geliyor. Yürekli'lere göre "mimarlık eğitimi mimarlığın kapsama alanından çıkıyor, bağımsızlığını kazanıyor, artık mimarlık eğitimini mimarlık pratiğinin beslemesi ve gütmesi söz konusu değildir."⁹

Bu noktada bolca gösterilen örnek, batı ülkelerin de pratik alandaki mimarların üniversitelerde başrol oynadığı yönünde. Evet bu bir gerçek ancak söz konusu mimarların aslında

“STÜDYO ÖĞRENCİNİN EVIDİR. STÜDYO BİLEN BİLMİYEN DİYALEKTİĞİ İÇİNDE BİLGİNİN AKTARILDIĞI YER DEĞİL, SÖZÜ OLANIN SÖZÜNÜN PEŞİNE DÜŞTÜĞÜ BİR ORTAMDIR”

akademik hayattan hiçbir zaman kopmadıklarını unutmamak gerekir. Bu mimarlar mimarlık kültürünü etkileyecek makaleler kitaplar yazdılar, sayısız konferans verdiler. Yaptıkları ile de mimarlık alanının sınırlarının nasıl genişlediğini gösterdiler. Ancak Türkiye realitesinde bu özelliklere sahip mimar sayısı 3-5 tanedir. Genel eksen mimarlığın sınırlı bir programatik alanda sürdüğü, az sorgulanmış, oldukça bayat bir meslek pratiğinin sürdürülmesinden ibarettir. Ofisinde maket görebildiğimiz mimar sayısı bile son derece sınırlı iken, hangi pratik üniversiteye yol gösterecektir. Doğrusu kanımızca bu başlı başına büyük bir sorunsal ve büyük bir risktir. Bilgimizi karşımızda görememek ya da görmek üzerine bir mimarlık eğitimi kurgulanamaz.

Mimarlık eğitimi ile uğraşan eğitimcinin gerek pratik hayattan gelsin, gerek salt akademik hayatın mensubu olsun gerçekten mimar olması gerekir. Bu da yazdıkları, eylemleri, mimarlık kültürüne olan katkısıyla; ilkeli, sağlıklı etik değerlerle donanmış öz duruşu, tutarlılığı, bilgisi ve deneyimi ile özetlenebilecek bir profildir.

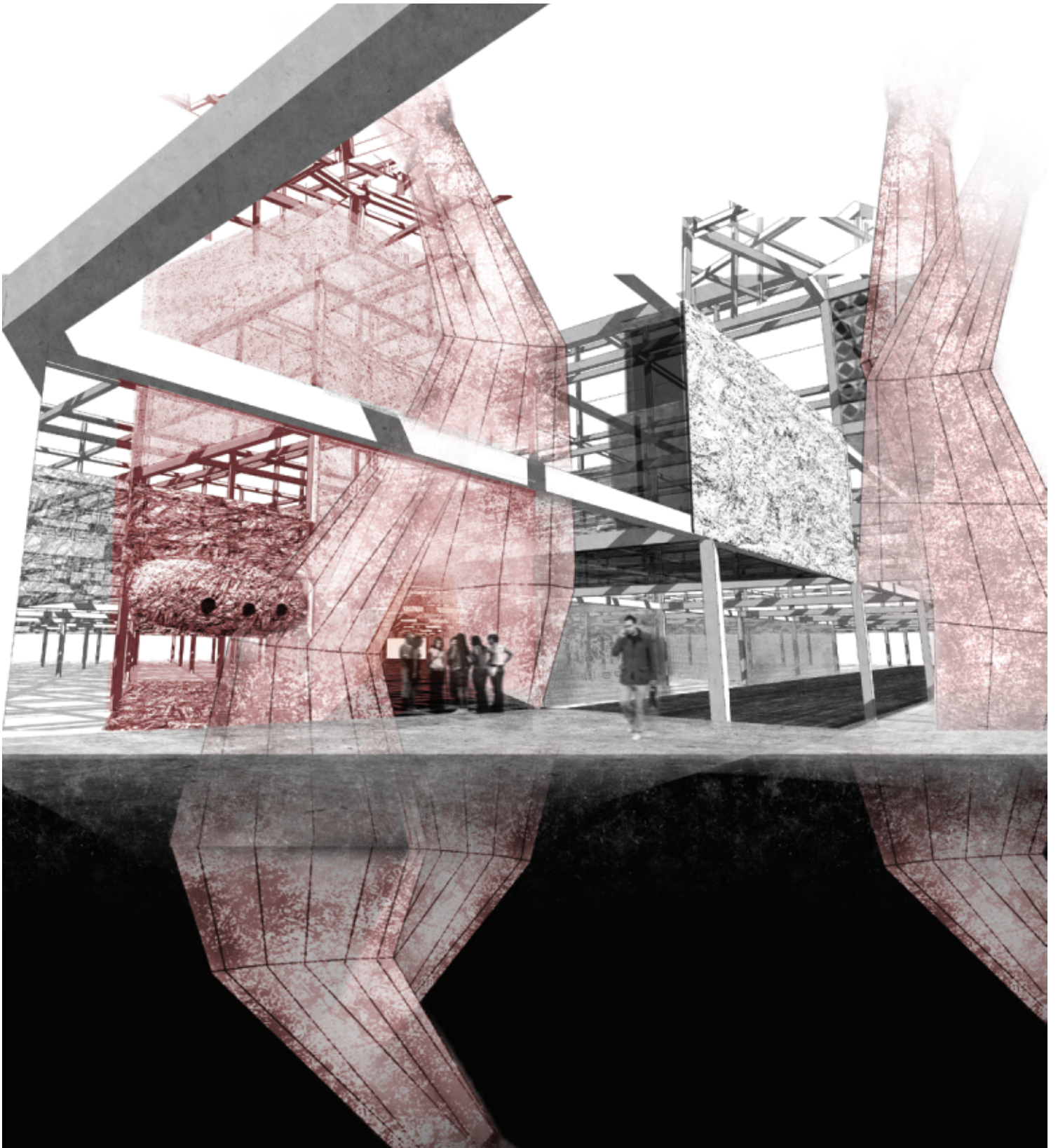
Tecrübelerimiz bize atölye ortamının iyi bir mimarlık eğitiminin temeli olduğunu öğretti. Eğitim ve pratik bu ortamda doğuyor ve gelişiyor, bazen gelişmeden son buluyor. Canlı bir atölye sürekli üretilen, sürekli yeni durumların filizlendiği böylelikle bakma biçimlerinin çoğaldığı, kendi kozmik dünyasını kuran, evirilen çoğul bir ortamdır diye tanımlanabilir.

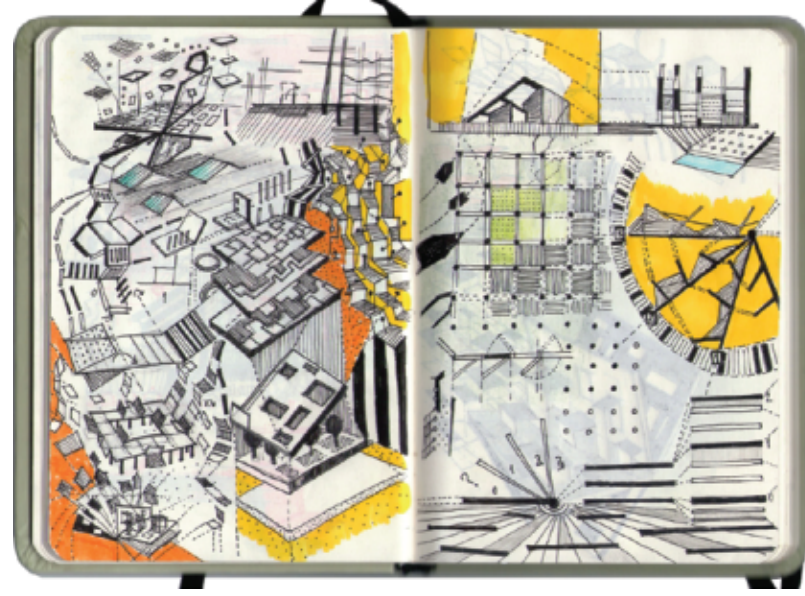
Bir yerde mimarlık da belki sadece

etkili ve etkin ortamların doğmasına olanak vermektir. Pedagojiye geri dönersek, stüdyo yürütücüsü bilen kişi olduğu anda stüdyo ortamını yok eder. Artık orada sadece bilen ve öğrenenlerin paradigması vardır. Öğrenci inisiyatifi en alt seviyededir. Yine hatırlatalım üniversite, akademi ya da okul değildir. Stüdyo bir enerji ortamının bilgi, kültür, dil ve teknik ile hemhal olması durumudur. İyi bir stüdyo ortamı, yürütücünün giderek hayaletleştiği sözü stüdyonun esas

aktörlerine, öğrencilere devrettiği bir ortamdır. Dolayısı ile stüdyo bir üretim işliğidir. Her düzeyde üretim! Öğretim üyesi hâkim veya ceza yargıcı değildir. Yargı üretmemelidir, görevi anlamak ve genç tasarımcının dolaştığı alanda gördüğü risklere dair izlenimlerini aktarmak ve bununla birlikte o duruma dair bilgi kanalları açmak, buradan da bazen sonuç beklememektir. Sonuç öğrencinin sentaktik başarısındadır.¹⁰

Şu ana kadar sözünü ettiğimiz kısaca mono kültürel bir eğitim-öğretim ortamının üniversite ortamı olmayacağına dairdir. Bu nedenle perma kültürel bir yaklaşım gerekir mimarlık eğitiminde. Bu da çeşitlenmeyi, başka olanı sevmeyi, bazen acayıplıklara katlanmayı gerektirir. Eğitim, çelişkinin dahi eğitici yanının öğrenme deneyimine getireceği katkıyı düşlemek ve onun pratiği ile uğraşmakla olur. Bunun da en önemli aracı informal eğitimidir.

İnformel eğitimin formel eğitimle yüzdelik karşılaştırılması özdeş olmalıdır. İnformel eğitimin katma değeri olgunlaşma sürecinde kendini hissettirir düzeydedir. Bu nedenle yurtiçi yurtdışı gezileri, kötü mimarlık tartışmaları, çalıştaylar, üniversite dışındaki diğer uygulamacı mimarlar ile

Mimari stüdyolarla ilgili son söylenmesi gereken şey sanırım, stüdyoların öğrencinin evi olması üzerinedir.

Stüdyolar steril yerler değildir ve mimarlık eğitiminde tashih yapan hocaya yer yoktur. Öğretim üyesi stüdyonun dinamiği içinde erir, yer değiştirir, ortamı gözler,

SOL ALTTA Ece Cömert, (2014-2015) Güz Yarı Yılı, Proje VII Yenikapı Dolgu Alanı ve Arkeolojik Sit Alanı İçin Önermeler,

ÜSTTE (2014-2015) Güz Yarı Yılı, Proje VII Yenikapı Dolgu Alanı ve Arkeolojik Sit Alanı İçin Önermeler (Dönem Maketi)

Dilan Öner, (2014-2015) Güz Yarı Yılı, Proje VII Yenikapı Dolgu Alanı ve Arkeolojik Sit Alanı İçin Önermeler

“STÜDYODA PRATİK DAHİL SORGULANIR. STÜDYONUN ANA MOTİVASYONU BİLİNMEYENİ BİLİNDİK KILMAK, GÖRÜNMEYENE DOKUNMAKTIR. STÜDYO ÖĞRENCİNİN EVIDİR”

tanışmak, tartışmak informal eğitimin bazı halleridir. Birlikte öğrenmenin en iyi halidir.

Bilgi temeli eğitim (bilmek üzerine de diyebiliriz), eğitimin ucuz bir uyarlamasıdır.

Bu nedenle uygulamacı akademisyende olsak, salt akademisyen ya da salt pratisyende olsak, eğitim bağlamında görevimiz, merakı tetiklemek-kışkırtmak, bilmenin yolları-halleri üzerine düşünmek, düşündürmektir. Doğrusal-doğrudan-bildik yoldan değil ucu açık ancak içsel bilginin üretilmesine, deneyimin oluşmasına fırsat tanıyan, amorfolojik, sarmal yolların denenmesine ortam oluşturmaktır.

gözlemlerinden dersler çıkartır. Stüdyo gerçekten bir işliktir, bir yandan analog, bir yandan dijital üretimler, modeller, konuşmalar, sunuşlar, tartışmalar yapılır. Bunların üzerine üretmek, yeniden tartışmak ve yeniden üretmek ve her üretimde de daha yetkin bir ürünün izlerini sürmenin mekânıdır. Bir yerden itibaren öğrencinin öğrenciden öğrenmeye başladığı tüm işlerin ortak deneyimin bir parçası haline geldiği poetik ve büyüleyici bir ortamdır stüdyo.¹¹ Sanırım bu büyü bizleri daha olgunlaştırıyor, daha anlayışlı, daha araştırmacı ve paylaşımcı kılıyor. ■

Deniz Aslan, Dr., İTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

DİPNOTLAR

- 1 Erkarşlan, Özlem, 2015, Mobbig41 Bütünleş-ik Toplantısı, Gediz Üniversitesi Davet Yazısı, İzmir.
- 2 Aydınli, Semra; Kürtüncü, Burçin, 2014, Paralaks Oda, Cenkler Matbaacılık, İstanbul, s.10-31
- 3 Aslan, Deniz, Mimarlık Eğitiminde Pedagoji ve Pratik Arasında Var Olmak-Eğitim İmgelemin Tetiklenmesidir, s.39-46, Yayınlanmamış Kitap,
- 4 Aydınli, Semra; Kürtüncü, Burçin, 2014, Paralaks Oda, Cenkler Matbaacılık, İstanbul, s.10-31
- 5 Yürekli, Hülya; Yürekli Ferhan, 2004, Mimarlık Bir Entellektüel Enerji Alanı, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul, s.9-23
- 6 Yürekli, İpek, 2015, Mimarlık, Meslek Etiği-Suya Delik Açmak-Mimari Tasarım Stüdyosunda Sağduyu, Vicdan ve Etik Eğitimi, Mimarlar Odası Yayınları, İstanbul, sayı.385, s.43-47
- 7 Yürekli, Hülya; Yürekli Ferhan, 2004, Mimarlık Bir Entellektüel Enerji Alanı, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul, s.9-23
- 8 Yürekli, İpek, 2015, Mimarlık, Meslek Etiği-Suya Delik Açmak-Mimari Tasarım Stüdyosunda Sağduyu, Vicdan ve Etik Eğitimi, Mimarlar Odası Yayınları, İstanbul, sayı.385, s.43-47
- 9 Yürekli, Hülya; Yürekli Ferhan, 2004, Mimarlık Bir Entellektüel Enerji Alanı, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul, s.9-23
- 10 Aslan, Deniz, Mimarlık Eğitiminde Pedagoji ve Pratik Arasında Var Olmak-Eğitim İmgelemin Tetiklenmesidir, s.39-46, Yayınlanmamış Kitap,
- 11 Hejduk, John; Henderson, Richard, 1988, Education Of An Architect, Rizzoli Publications, New York, s.297

Ücretli Çalışan Genç Mimarlar ve Mimarlık Ofisleri Çalıştay Sonuçları: Mimarlar Odası İzmir Şubesi - 2 Ekim 2015

GENÇ MEZUNLARIN OFİSLERDE BİR YILI AŞMAYAN ÇALIŞMA SÜRELERİ, YENİ MEZUN MİMARLAR İÇİN OLDUĞU KADAR EĞİTİM KURUMLARI VE OFİS SAHİPLERİ AÇISINDAN DA ORTAK OLARAK TANIMLANAN BİR SORUNDUR

Özlem Erdoğan Erkarıslan, Seçkin Kutucu

ÜSTTE, SAĞ ÜSTTE Ücretli Çalışan Genç Mimarlar ve Mimarlık Ofisleri Çalıştayı'ndan görüntüler

Türkiye'deki mimarlık eğitimi veren lisans programları büyük bir hızla artmaktadır. Eğitim kurumları ve Mimarlar Odası tarafından nitelik ve nicelik tartışmaları çok çeşitli mecralarda son beş yıldır düzenli olarak yapılmaktadır. Birçok okulun mezun gruplarını izleyen dernekleri bulunmakla beraber bu sivil oluşumlardan mezunların hangi işlerde çalıştığına dair istatistiksel veriler bir çatı altında toplanmamakta, dolayısı ile sistematik veri eksikliği bulunmaktadır.

Yukarıda açıklandığı gibi konu ile ilgili veri ve araştırma eksikliğine rağmen gözlemlerimiz özellikle mimarlık okullarından yeni mezunların mimarlık ofis yaşamına entegre olması ile ilgili ciddi sorunlar yaşandığına işaret etmektedir. Genç mezunların ofislerde bir yılı aşmayan çalışma süreleri, sık sık işyeri değiştirme ve birkaç deneme sonucunda tamamen mimarlık ofisini bir kariyer seçeneği olmaktan çıkartarak terk etmeleri gibi sonuçlar doğuran bu patolojik durumun eğitim, ofis ve genç mimarlar tarafından masaya yatırılarak konuşulması gerektiğini düşünmekteyiz. İşte bu nedenle İzmir Mimarlar Odası olarak Mimarlık Haftası Etkinliği içerisinde, konuya ilişkin paydaşların katılımını amaçlayan 2 Ekim 2015 tarihinde tam günlük bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştaya katılanlar:

- Beyzanur Beydilli, İYTE 2013
- Elif Özer, DEÜ (çalıştay tarihinde diploma öğrencisi)
- Tuğçe Tezel, DEÜ 2013
- Beste Taş, DEÜ, 2016
- Gülşah Öztürk, İEÜ 2014
- Melek Çetinkaya, DAÜ 2013

- Gülcan Afacan, DEÜ 2013
- Harun Çimen, DEÜ 2009
- Sevgi Arıcı, İEÜ 2015
- Melis Tunç, Bahçeşehir 2015
- Cemre Meltem Altınkaynak, DEÜ 2013
- Gökçe Bilişik, DEÜ 2013
- Gökhan Yıldırım, DEÜ 2014
- Sena Koner, DEÜ, Öğrenci
- Özlem Erdoğan Erkarıslan
- Seçkin Kutucu, DEÜ, 1995
- Ebru Yılmaz, DEU, 1995
- Metin Kılıç, DEÜ, 1985
- Alpay Demirci, DEÜ, 2001
- Nilüfer Çınarlı Mutlu, DEÜ, 1990

Yöntem

Bu çalıştayda ele alınan konular üç ana başlıkta toplanmaktadır: eğitim, staj, ofis... Çalıştayı aşağıda yer alan sorular etrafında biçimlenmesi planlanmış, ancak gelen yanıtlar doğrultusunda kimi sorular üzerinde daha kapsamlı açılımlar yapılmıştır.

- Mimarlık eğitimi ve mimarlık uygulaması ilişkisinin teknik altyapı açısından sorgulanması; Yeni mezunlar mimari tasarımın ve uygulamanın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip mi?
- Mimarlık eğitimi ve mimarlık uygulaması ilişkisinin kavramsal olarak sorgulanması; Eğitim stratejileri (okulların misyon ve vizyon tanımları) mimarlık uygulamasına atıfta bulunuyor mu? Mimari tasarım stüdyolarının kapsam ve tanımları ile gerçek mimarlık uygulamaları arasındaki ilişkiler nelerdir? De facto ve ideal durum arasında bir sorgulama ve eleştiri yapmak mümkün müdür?
- Staj yükümlülüklerinin sorgulanması; Bir ofisin stajyere karşı sorumlulukları ve ondan beklentileri nelerdir? Eğitim kurumlarının öğrenci ve işveren kurumdan beklentileri nelerdir?

• Mimarlık ofislerinin işleyiş biçimi, kurumsal yapısı nasıl çeşitlilik gösteriyor ve bu çeşitlilik içinde genç mezunların yeri nedir?

• Özlük hakları açısından genç mezunların tatmin oldukları ve olmadıkları noktalar nelerdir?

• Genç mezunların profilleri nasıldır? Yeni kuşak olarak tariflenen Y ve Z kuşağının günlük yaşamdan ve dünyadan beklentileri nelerdir? İş ve kariyer beklentileri nasıl tanımlanabilir? Mesleki ahlak, dünya görüşü ve kişisel beklentiler üçgeni içinde mimarlık mesleğini nasıl tanımlıyorlar?

Tartışmaların sonuçları kısaca GZFT/SWOT analizi şeklinde aşağıda özetlenmiştir. Her ne kadar çalıştayın planlanması sırasında GZFT hedefi konmamış olsa da sonuçları okuyabilmemiz açısından pratik bir analiz olduğundan dolayı eğitim ve uygulama arasındaki iletişimde katılımcıların güçlü, zayıf yönleri, fırsat ve tehditleri nasıl algıladığını ortaya koyması açısından uygun olduğu düşünülmüştür. Katılımcılar tarafından dile getirilen bazı konular birden çok şekilde ve öznel deneyimlerden örnekler verilerek dile getirilmiştir. Katılımcıların bir ifadeyi destekleyici yöndeki açıklamaları bu yazıda örnek başlığı altında verilmiştir. Bazı konuları tartışırken katılımcılar açıklamalar yaparak konu ile ilgili kendi önerilerini de eklemişlerdir. Bu durumda her ifadeyi takiben -eğer değinildi ise, öneriler de eklenmiştir.

Eğitim ile İlgili Görüşler Fırsat/

Mimarlık eğitimi mimarlık uygulamasında karşılaşılabilecek her türlü teknik bilgiyi

karşılayamaz ve karşılamamalıdır. Stajlar burada uygulamanın içereceği çeşitli uygulamalara dönük temel bilgi paketlerini aktarabilecek nitelikte olabilir.

Örneğin: Bir çok ülkede akademik kadrolar ağırlıklı olarak dışarıda bürosu olan ve tasarımda yetkin meslek insanlarından oluşmaktadır.

Örneğin: Bir çok ülkede eğitim akademik eğitim sonrası staj sürelerinin uzun tutulması ile mimar adaylarının mesleki uygulama alanına adaptasyonları ve staj sonrası meslek örgütlerinin olgunluk ve kabul sınavlarıyla yeterlilikleri konusunda bir standartlaşmaya gidilmektedir

“MİMARLIK EĞİTİMİNDE BİLGİ VE BECERİ AKTARIMI ARTIK YENİ BİR BAKIŞ AÇISI VE MODELE GEREKSİNİM DUYMAKTADIR”

Öneri: Akademik eğitim sonrası staj sürelerinin arttırılması. Meslek örgütüne katılımın olgunluk ve yeterlilik sınavı ile sağlanması olabilir.

Tehdit/

Eğitimin araçsallaşması sorunun en önemli noktasını teşkil etmektedir. Lisans eğitimine başlayan öğrencilerin birçoğu mimarlığı bilinçli olarak seçmemekte, ailelerinin ya da başka kaynakların yönlendirmeleri ile kendilerini tesadüf eseri mimarlık eğitimine yönlenmektedirler.

Örneğin: Yapı teknolojisi derslerinde bir çatı detayının kimi öğrenciler tarafından (7 yatay çizgi)şeklinde

ezberlenmesi; kısaca şekilci ve niteliksiz öğrenme... Bir bilgiye neden ihtiyacı olduğu sorusu ile hiç karşılaşmaksızın içerik depolanması.

ÖNERİ: Mimarlık eğitime başlamadan mesleki yönlendirmenin bilinçli yapılabilmesi için eğitim desteği sağlanması.

Bu noktadan başlayarak, eğitimin bir amaç olmaktan çıkıp araç haline dönüşmesi süreci yaşanmaktadır. Neden öğrendiğini bilmeden, sadece diploma almaya ve eğitim süreçlerini tamamlama aşamalarına kilitlenmiş öğrenme süreci yavan ve niteliksiz eğitimin temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

ÖNERİ: Eğitimin içinde kariyer planlamaya olanak verecek modüllerin ve danışma sistemlerinin kurulması.

Zayıflık/

Akademik kadroların uygulamadan kopuk olması nedeni ile genç mezunların mimarlık pratiğine geçişine köprü oluşturacak önemli bir kanal kapalı kalmaktadır.

Örneğin: Akademilerdeki genç kadroların da giderek daha ağırlıklı olarak uygulamaya çıkmaya cesareti olmayan ve güvenli yolu kuramsal çalışmada bulan bireylerden oluşmaya başlaması

ÖNERİ: Akademisyenlerin uygulama ile bağlantısının yasal çerçevede

ve gereksinimler açısından yeniden tartışmaya açılması.

ÖNERİ: Mimarlık eğitiminde görev alacak kişilerin seçiminde (veya akademik yükseltmelerde) kuramsal yetkinliği sınavın yanı sıra uygulama deneyimi açısından da değerlendirmeye olanak verebilecek bir sistemin de oluşturulması.

Vakıf ve devlet üniversiteleri arasında oluşmaya başlayan ciddi farklar vardır. Devlet üniversiteleri çok iyi öğrencilere sahip olmakla beraber, yapı olarak hantal ve çabuk

düzyer becerilere sahip iken bunun arkasını dolduracak bilgiye sahip olamayabiliyor; ya da yapı teknolojileri alanında üst düzey araştırma yaparken veya teorik bilgi alanında çalışır iken, bu bilgiyi kullanarak özgün bir detay üretme becerisinden yoksun olabiliyor.

ÖNERİ: İnfomal eğitim aracılığı ile bilgi alanı ile beceriler alanı arasındaki dengesizlikler daha iyi dengelenebilmektedir. Formal eğitim ile infomal eğitimin bir arada tutulması olum sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

“STAJ, BU BAĞLAMDA VAZGEÇİLMEZ BİR BİLEŞEN OLMASINA RAĞMEN BUGÜN ARTIK İÇİ BOŞALMIŞTIR”

yenilenemeyen bir niteliğe sahiptir. Vakıf üniversiteleri ise ÖSYM puanları açısından daha düşük profilde öğrenci kabul etmesine rağmen dinamik ve yenilikçi niteliğe sahiptir. Devlet üniversitelerinde öğretim üyeleri özlük hakları açısından motive edici olanaklara sahip değildir.

ÖNERİ: Devlet ve vakıf arasındaki dengesizliğin giderilmesi, işbirliği olanaklarının artırılması.

Mimarlık müfredatı farklı etmenlerden dolayı yine de çok büyük oranda benzer profillerde modeller ile sürdürülüyor. Farklı eğilimleri olan öğrencilere olanak tanınmıyor. Örneğin stüdyo problemleri tüm okullarda ideal toplumsal ve fiziksel koşulları içermektedir.

Mimarlık eğitiminde sık sık kazanılan bilgi ve beceri arasında bir dengesizlik ortaya çıkıyor. Örneğin yeni mezunlar sunum araçları konusunda üst

Stajlar İle İlgili Görüşler Fırsat/

Stajlar EĞİTİM ve uygulama arasındaki en önemli bağ olarak görünmektedir. Uygulamaya ilişkin birçok nokta staj sırasında öğrenilebilir.

Zayıflık/

Staj mekanizması şu anda süregiden durumuyla işlememektedir. Stajların içerik tanımları çok genel hatlarıyla belirlenmiştir. Ancak müfredatın eksik bıraktığı içeriğin bu stajlar aracılığı ile yapılabilmesi için sürenin ve staj içeriklerinin yeniden düzenlenmesine gereksinim duyulmaktadır.

Her büronun stajyer alması uygun değildir. Özellikle mimarlık mesleğini öğretici ve eğitici özelliklere sahip bina tasarımı ve üretimine dönük ofislerin bu misyonu üstlenmeleri daha uygundur. Bu alanda denetimin sağlanabilmesi çok zordur. Ancak ofislerin ürettikleri

üzerinden bir değerlendirme yapılabilir.

Mimar / Mimar aday (öğrenci ve yeni mezun)/Eğitim Kurumu arasındaki ilişkilerdeki en önemli kopukluk mimar (uygulamadaki mimar) ile eğitim arasında oluşmaktadır. Stajın bu bağlantıyı sağlaması gerekirken bu beklenti gerçekleşmemektedir.

Staj süreleri çok azdır. Yurt dışında minimum altı aylık stajyer kabul edilmektedir.

Staj içerikleri ve kapsamı yeterli tanıma sahip değildir.

Stajyerin ofis içi iletişim deneyimleri genellikle sorunlu olarak ifade edilmektedir. Stajyerin iş yerinde kime karşı sorumlu olduğu ve kimin onun eğitimine katkı koyacağı belirsizliği ciddi sıkıntılar yaratmaktadır.

ÖNERİ: Mimarlar Odası stajyer alacak kurumlara eğitim toplantıları düzenleyerek tavsiyelerde bulunabilir.

Eğitim Sonrası / Ofis İle İlgili Görüşler Fırsat/

Ofislerin iş kapasitesinin sınırlılığı ve sürekliliği aynı zamanda çalışanlara sağlanan hakların yetersizliğinin gerekçelerinden birisi olarak saptanmıştır. Yani, iş ve ekonomik yeterliliği olan bir ofisin kendine ait bir büyüme planı olabilmesi ve bu plana paralel çalışanların kendi kariyer planlarını yapabilmeleri gerekmektedir. Ancak bu biçimde karşılıklı amaç birlikteliği sağlanacaktır.

Zayıflık/

Ofislerde genç mezunların sirkülasyonu ortalama 3 ay ila 2 yıl arasında değişmektedir. Burada işten çıkartmadan çok, çalışanın işten ayrılması söz konusudur. Bir büroda bu kadar kısa süreli istihdamın en önemli nedenleri olarak maddi beklentilerin karşılanmaması, lisansüstü eğitime izin verilmemesi veya özlük haklarının çiğnenmesi gerekçeleri gösterilmektedir.

ÖRNEK: Cumartesi tam gün çalışma uygulaması, öğlen tatilini ofisten geçirilmesi, ayda bir geç paydos saati olması, gece çalışma programlarının son dakika belli olması.

Özellikle mezuniyetten sonraki ilk beş yıl aşağı yukarı her yeni mezun için kariyerin oturmadığı ve arayışların sürdüğü bir dönem olmaktadır. Bu

sürenin sağlıklı sürdürülebilmesi için başka bir nitelikte olması gerekmektedir. Başlangıç sürelerinin hatalı geçirilmesi tüm kariyerin işleyişini etkilemektedir.

Örneğin: Beş yıl deneyimli mimar ilanına beş yıl alüminyum firmasında çalışmış bir kişinin başvurusu.

ÖNERİ: Daha uzun süreli ve mezuniyet sonrası kapsayan staj modellerinin MESLEK YASASI başlığı altında bu gözlükle tekrar tartışılması. Kariyer planlama desteği de vererek tasarım ve şantiye uygulaması yapacak olanlar için belli bir süre BÜRO TESCİL BELGESİ bulunan firmalarda çalışmış olma koşulunun getirilmesi.

Ofislerin fiziksel ortam ve çalışma koşullarını çalışan yönünde iyileştirmeleri verim olarak kendilerine yansıtacaktır.

Nasıl ki mimarlık eğitiminin uygulama ile olan ilişkisinde saptanan eksiklikleri varsa, mimarlık uygulaması veren ofislerin de eğitimle olan ilişkisinde problemler vardır. Ofisler araştırma ve eğitime kapalıdır.

ÖNERİ: Büro çalışanlarının lisansüstü çalışmalarına destek veren büro modelleri ve buna uygun çalışma koşullarının oluşturulması

ÖNERİ: Mimarlık uygulaması yapan ofislerin de araştırma projeleri alması; eğitim ve uygulama olanağı verecek fonlu projelerden yararlanılması

ÖNERİ: Ofislerin sürekli eğitim adına çalışanlarına ve kendilerine zaman ayırmaları. Stajyerlerin ve yeni mezunların eğitilmeleri adına daha fazla saygı ve sabır gösterilmesi.

Tasarım hizmeti veren ofislerin kurumsallaşma hızı yavaştır ve kurumsallaşabilen ofis sayısı azdır. Her büroda etkin iş organizasyonunun olmaması çalışan ve işveren arasındaki diyalog kopukluğuna ve iletişim sorunlarına yol açmaktadır.

Ofislerde hiyerarşik yapı sıkıcı ve monoton bir çalışma ortamı yaratma tehlikesine sahipken eşitlikçi yapıda deneyimsiz gruplara uygun olmama problemi taşımaktadır.

Evden çalışma olanağı tanınması ortak çalışmalara uygun olmaması, denetlemesinin güçlüğü ve iş güvenliği sağlığı gibi konularda işvereni zor durumda bırakacak nitelikte olmasına rağmen (freelance mimar) olarak kendisini tanımlayan genç mezun sayısı

gittikçe artmaktadır. Bu da bize en azından ciddi oranda genç mezunun iş güvenliğinden yoksun, vergi yükümlülüklerini yerine getirmeyen koşullarda çalıştığını göstermektedir. Bu görünüm arz talep dengesizliği, nitelikli işgücünün niteliksiz istihdamı veya tam tersi işin niteliğine uygun kalifiye eleman eksikliği gibi yan tartışmalarını da beraberinde getirmektedir.

Sonuç

Mimarlık eğitimi ve uygulaması arasındaki kopukluğun sadece Türkiye'ye özgü bir durum olmadığını altını çizmek gerekmektedir. Her ne kadar mesleği icra yetkisi birçok ülkede mimarlık diploması dışında staj ve meslek odası sınavları gibi başka aşamaların başarı ile tamamlanmasını gerektiriyor olsa da eğitim ve uygulama arasındaki durumun başka ülkelerde de sorgulandığı gerçektir¹. Buna karşılık eğitimin karar verici aktörleri kariyer konusunda farklı düşünmektedir. Eğitimin bir istihdam kurumu olmadığı ve istihdamı ilgilendiren her türlü pragmatik konudan özellikle kaçınması gerektiğini düşünen bir çok eğitimci olduğu gibi, mimarlık eğitimi ve uygulaması arasındaki iletişimin güçlü olması gerektiğini düşünen eğitimciler de bulunmaktadır. Aynanın diğer yüzüne bakıldığında uygulamanın içinde ve mimarlık endüstrisi içinde yer alan aktörlerin büyük çoğunluğu eğitimi bir sorun alanı olarak tanımlamadığı ve uygulama için yetişmiş meslek insanları yetişmesi için halen sürmekte olan konvansiyonel eğitimin kalıplarının değişmesi gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Bu çalıştayın asıl öznesi olarak gördüğümüz genç mimarlar ise hem mimarlık eğitiminin hem de mimarlık uygulamasının Türkiye'de fazlası ile konvansiyonel olduğunu vurgulamakta, mimarlık kariyerini tekil bir yoldan değil alternatif yollardan izleyebilme beklentilerini dile getirmektedir.

Eğitim müfredatını merkezi bir anlayış ile tekilleştiren ilk dönem YÖK uygulamalarından sıyrılacak yeni kuşak akademisyenlerin tam da artık politika yapıcı pozisyonlara

geldiği 2000'li yıllarda bu kez de daha güçlü biçimde eğitimi tekil kanala iten Bolonya sisteminin YÖK tercümesinden sonra bu beklentileri karşılamak nerede ise olanaksız hale gelmiştir. Bütün bu kakofoni arasında gündelik sorunlar ile yüklenen birçok mimarlık okulunun vizyonunda mimarlığın ne konvansiyonel ne alternatif anlamda kariyer yolları yer almamaktadır. Kısaca bu konu eğitimin sıcak gündeminde değildir.

Bununla beraber meslek birliğinin yıllarca süren hazırlık ve tartışmalarına rağmen hala mesleğe kabul ile ilgili taslağın yasalaşmamış olması diplomanın önemini koruması anlamına gelmektedir. Oysaki yasanın ilk tartışılmaya başlandığı yıllardan itibaren geçen yaklaşık yirmi yılda mimarlık eğitimi uygulama ile bağlarını kuran stajlar konusunda Bolonya uygulamaları ve gittikçe artan mimarlık okullarındaki kontenjanlara cevap verecek büro sayısı arasındaki dengesizlik nedeni ile zemin kaybetmiş durumdadır. Eğitim müfredatlarında yer alan stajlar gerek süre gerek içerik açısından daha da zayıflamıştır. Yani bu yasayı beklerken geçen süre maalesef eğitimde yaşanan değişim de dikkate alınırsa erozyon etkisi yapmıştır.

Mimarlık uygulamasının tekil anlama sıkışıp kalmış olması kadar mimarlık bürosu mitinin hala 1950'li yıllardaki sınırları ile kavranıyor olması da sorunun diğer bir yanıdır. Kurumsallaşamayan, büyüyemeyen mimarlık büroları, ülkemizde tasarıma verilen değer azlığı, mimarlık işinin yaratıcı diğer endüstriler ile bir türlü birleşememesi gibi gerçekler de bugünkü genç mimar mezunların beklentilerini karşılayamayan bir meslek piyasasının gerekçelerini oluşturmaktadır. ■

Özlem Erdoğan Erkarlan, Prof. Dr., Gediz Üniversitesi Mimarlık Bölümü

Seçkin Kutucu, Yrd. Doç. Dr., Yaşar Üniversitesi Mimarlık Bölümü

DİPNOTLAR

1 Örneğin NCRAB eğitim ve uygulama arasında ilişkiyi güçlü kılmak üzere başlattığı (Integrated Path Initiative) programı ile 13 okulun alternatif programını onaylamıştır. <http://www.ncarb.org/News-and-Events/News/2015/Aug-IntegratedPathSchools.aspx>, Erişim 21.02.2016

Mimarlık Eğitiminde Çalıştay Olgusu, Yeri, Önemi ve Kazandırdıkları Üzerine

BU MAKALE İLE FARKLI BİLEŞENLERE CEVAP VEREBİLME KAPASİTESİNE SAHİP BİR AKADEMİK ETKİNLİK OLAN ÇALIŞTAYLAR ÜZERİNDE YOĞUNLAŞILACAK VE KENDİ İÇİNDE FARKLI AÇILIMLAR OLUŞTURMA POTANSİYELİ TAŞIYAN ÖZGÜN PLATFORMLAR OLARAK ALIŞILAGELMİŞ FORMAL EĞİTİMDEN UZAKLAŞABİLEN ANCAK ETKİLİ BİR ÖĞRENİM ALANI TANIMLAYAN ÇALIŞTAY OLGUSU VE EĞİTİME KATKISI TARTIŞILACAKTIR

Gonca Büyükmihçi

ÜSTTE Uluslararası çalıştay platformlarından sergi ve sunum görünümüleri (Resim 1, 2, 3)

SAĞ ÜSTTE Çalıştay Sürecinde Arazi Çalışmalarından Görünümler (Resim 4, 5)

Üniversitelerin geleneksel formatından uzaklaşarak yeni arayışlar içine girdiği son yıllarda mimarlık fakülteleri de eğitimde farklı açınımlar denemekte, farklı platformlarda, farklı kurumlarla yaratılan işbirlikleri, çalıştaylar ve projeler aracılığı ile yerel ilişki ağlarına katılmak, toplum içinde öncü bir rol üstlenmek, toplumun her kesimi için eğitimini sürdürmek, rant kaygılarından uzak bilimsel kriterler doğrultusunda kenti dönüştürücü, yeniden biçimleyici karar üretmek ve vizyon belirlemek gibi bir çaba sergilemektedirler.

Üniversitelerin bu yeni misyonu doğrultusunda, çoklu fonksiyonları ve özellikle koruma disiplinine yakınlığı bağlamında kamu projelerindeki uygulanabilirlikleri ile çalıştaylar, üniversite/yerel yönetim işbirliklerinin sağlanması konusunda önemli bir araç olabileceği potansiyeli taşımaktadır.

Son yıllarda yerel yönetimler için de özel bir önem kazanan "Tarihi Doku Değerlendirme" çalışmaları çerçevesinde üniversite/yerel yönetim/sivil toplum örgütleri gibi toplumun farklı kesimleri arasında işbirlikleri yolu ile bir yakınlaşma ve görüş birliği sağlayan çalıştaylar, karar verici ve kullanıcı gibi sorunun farklı odaklarında yer alan özneleri ortak bir noktada buluşturmakta, akademik etkinlikleri halkla bütünleştirerek yaygın etkinin artması konusunda da önemli bir açılım sunmaktadır.

Eğitim tarihi açısından, nitel ve nicel dönüşümlerin yaşandığı özel bir ortama tanıklık ettiğimiz bu günlerde¹ bazı fakülteler konvansiyonel yapılarını korurken bazı fakülteler

ülke bütününde yaratılan çoğulcu ortamı doğru değerlendirerek "çokluk" kavramından yararlanmış, çokluk içindeki özgün tekil yapılarını koruyarak nitelikli işbirlikleri ve ortaklıklar yolu ile "bağımsızlaştırıcı bir birliktelik"² oluşturmuş ve öğrencileri için farklı öğrenme platformları yaratmayı başarmıştır.

Bu platformlar içinde çok yönlülüğü, çok sesliliği ve toplumun farklı kesimlerine hitap edebilme özelliği ile farklı bir alt başlık olarak belirginleşen çalıştaylar, sorun odaklı spesifik problemlere çok ortaklı ve hızlı çözüm öneren etkinlikler olarak özel bir alan tanımlamaktadır.

Tasarlama ve inşa etme olgularının ötesinde birçok ortak bileşenden etkilenen düşünsel altyapı üzerine kurulu interdisipliner bir bilim alanı olarak tanımlanabilecek mimarlığın çok sesli doğası ile örtüşen çalıştayların özellikle mimarlık temel alanı içinde özel bir öneme sahip olan koruma disiplinine yakınlığı dikkat çekmekte, her durumun kendi iç problemlerine uygun çözüm gerektirdiği, bilimsel paydaşların yanı sıra yerel yönetim ve yerel halkı da kapsayan çok bileşenli, çok ortaklı koruma disiplininin ruhuna uygun bir etkinlik olarak öne çıktığı ve bu alanda etkin öğrenim girdileri sağladığı görülmektedir.

Alışlagelmiş eğitim kurgusundan farklılaşan yapısı ile çalıştaylar, mimarlık temel alanında enformal bir eğitim modeli olarak tanımlansa da eğitim bilimi açısından irdelendiğinde formal eğitim içinde sınıflandığı görülmektedir.³ Eğitim temel alanı içinde ciddi bir planlama gerektiren

ön hazırlık evresi ve uzman eğitimler eşliğinde yürütülen sonuç odaklı ve planlı süreci nedeniyle kavramsal olarak formal eğitim adı altında tanımlanan⁴ çalıştaylar mimarlık ortamlarında enformal bir etkinlik olarak algılanmakta ve literatürde enformal eğitim modeli olarak tanımlanmaktadır. Farklı temel alanlarda farklı algılara sahip bu paradoksal durum gerçekte çalıştayların tüm planlamalara rağmen, anlık olgularla değişebilen doğası gereği, formal eğitim ile enformal eğitimin arakesitinde bir noktada konumlanmasından kaynaklanmaktadır.

Çalıştay Olgusu / Çalıştay Kurgusu

Mimarlık her ne kadar evrensel ilkelerle şekillenen bir bilim alanı ise de her ülkenin, her kültürün mimarisi, kendi olanakları çerçevesinde biçimlenir ve betimlenir. Uluslararası işbirlikleri ve çalıştaylar farklı kültürel birikimin birbiriyle etkileştiği ve ortak bir noktada bulunduğu önemli organizasyonlardır.

Farklı gruplar arasında sorun odaklı bir beyin fırtınası yaratarak alana yönelik anlamsal, kavramsal ve bilimsel içerikli vizyon üretecek ortamlar olarak da tanımlanabilecek⁵ çalıştaylarda ortaya konan çalışmalar bir ekip işidir. Ekibin oluşturulması, ekipmanın sağlanması, işbirliklerinin kurulması, sponsorların ayarlanması, çalışmaların duyurulması katılımın sağlanması önemli ve ciddi bir planlamayı gerektirir.

Planlama, ekibin kurulması aşamasıyla başlar, sonuç ürünlerin sergilendiği bir değerlendirme toplantısı ile biter. Kısa zamanda çok iş çıkarmayı gerektiren çalıştaylarda, zamansal problem yaşamamak adına her aşamanın ayrı bir özen ve itina ile planlanması gerekir. Ekibi oluşturan en önemli aktörlerden biri olan atölye yürütücüsü/yürütücüleri belirlenirken, odaklanılacak konuda uzman olan, çalıştay deneyimine sahip, uzlaştırmacı kişilerin seçilmesi ve davet edilmesi çalıştayın başarısı açısından çok önemlidir. Çalıştayın başarısı atölye yöneticisinin başarısı ile doğru orantılıdır. Atölye yöneticisi için, kısa sürede ekibi doğru hedefe yönlendirmek, motivasyonunu sağlamak, anlık problemleri çözmek ve hızlı karar üretmek önemlidir.

Çalışmaya katılacak öğrenci seçilirken de durum çok farklı değildir. Ortama

çabuk uyum sağlayabilecek, yabancı dil bilen, teknoloji kullanımına hakim, hızlı düşünebilen, hızlı karar verebilen ve hızlı hareket edebilen öğrenci profili çalıştayların hızlı temposuna uygun olacaktır.

Çalıştay Temaları ve Aktörleri

Kurumlar eğitimde farklı açınımlar yaratabilmek, eğitim odaklı farklı platformlar oluşturabilmek, güncel konulara dikkat çekerek öğrencilerinin bu konudaki farkındalıklarını arttırabilmek amacıyla çeşitli konularda çalıştay düzenleme kararı alıp odaklanılan alanda uzman davet ederek kendi ekiplerini kurabildikleri gibi, yerel yönetimlerden gelen talepler doğrultusunda sorun odaklı çalıştay düzenleme durumunda da kalabilirler. Fakültelerin düzenlediği çalıştaylar geniş bir yelpazede çeşitlenirken, Yerel yönetimlerden gelen talepler çoğunlukla tarihi bir dokunun korunması veya tarihi bir

“ALİŞİLAGELMİŞ FORMAL EĞİTİMDEN UZAKLAŞARAK ETKİLİ BİR ÖĞRENİM ALANI TANIMLAYAN ÇALIŞTAYDA TARİHİ ÇEVRE BİLİNCİ KAZANMAK DAHA ANLAMLI VE KALICI DENEYİMLER SUNUYOR”

yapının yeniden işlevlendirilmesi gibi koruma alanını ilgilendiren temalar çerçevesinde kurgulanmaktadır.

Karar verici pozisyonda olan yerel yönetimlerin, stratejik karar üretim aşamasında üniversitelerin görüşüne başvurduğu veya destek talep ettiği durumlarda gerçekleştirilen “koruma” odaklı çalıştaylar, genellikle tarihi dokunun korunması amacıyla koruma kuramları ve çağdaş koruma yaklaşımları bağlamında stratejik kararların üretilmesine yönelik olarak gerçekleştirilmektedir.

Bu tip durumlarda çalıştay talep eden veya destekleyen kurumun profili ve çalıştay sürecine aktif katılımı önemlidir. Zira çalıştay süresince üretilen fikirler, yapılan çalışmalar, konuya yaklaşımlar, üzerinde tartışılan konular, önem verilen detaylar, tespit edilen problemler yerel yönetimler için vizyon açıcı ayrıntılardır. (Resim 1, 2, 3)

Koruma interdisipliner bir bilim alanıdır. Korunacak alanın doğru tanımlanabilmesi, doğru değerlendirilebilmesi ve sağlıklı korunabilmesi için konuya çok yönlü yaklaşmak gerekir. Odaklanılacak konunun öznel niteliklerine göre farklılık sergilese de Mimarlar/ Şehir Plancıları/ Sosyologlar/ Sanat Tarihçileri koruma çalışmalarının olmazsa olmaz parçalarıdır. Bu düşünce ile çalıştaylarda yürütücü ekip kurulurken bu dağılıma dikkat edilmeli ve ekipler interdisipliner bir çalışmaya olanak verecek meslek gruplarından oluşturulmalıdır.

Çalıştayların olmazsa olmaz aktörlerinden biri de üzerinde çalışılan/ odaklanılan alanın gerçek sahipleri olan yerel halktır. (Resim 4, 5) Yerel halkın sürece katılımı, çalışmaların niteliğini ve uygulanabilirliğini arttıran en önemli bileşenlerden biridir. Bu katılım hem

SOLDA, SOL ALTTA Çalıştay Sürecinde Atölye Çalışmalarından Görünümler (Resim 6, 7, 8, 9)

alan için vizyon geliştirecek olan bilim insanlarını doğru yönlendirecek hem de halk için içinde yaşadığı yerin önemi ve öznel niteliği konusunda bir farkındalık geliştirecektir. Kentin çeperinde bulunan küçük yerleşim birimlerinde gerçekleştirilen çalıştaylar, küçük yerleşim birimlerinin durağan

Çalıştay sürecinde; her disiplin probleme kendi bilgi alanlarının içinden bakarak kendi çözümlerini önerir. Bu zihinsel çözümler ve röperler birleşince alanın fotoğrafı belirginleşir. Tartışma başlar, ortak akıl şekillenir. Anlamın üretildiği zemin çok platformlu olmalıdır. Akademik kişiler kadar, yerel halk, yerel

Bu bağlamda düşünüldüğünde bir uzlaşma zemini olarak da yorumlanabilecek çalıştaylarda, problemlerin arka planını kurcalayan bir düşünce platformu kurulacağından birçok uzman davet edilir, halk ve karar vericiler ile birlikte yerleşimin sorunları, potansiyelleri sayısız parametre çerçevesinde çok katmanlı ve çok paydaşlı bir ortam içinde değerlendirilir, analiz edilir ve belki de ortak akılla üretilecek bir model kurgulanır. Bu platformlarda gerçekleştirilen tartışmalar; katılan tüm aktörler için farklı farklı açılardan vizyon açıcudur. Hiç kimsenin algısı, tartışmalardan elde ettiği deneyim bir diğeri ile aynı olamaz çünkü her bireyin kazanılmış bilgileri, edinilmiş alışkanlıkları ve bilinçaltı verileri farklıdır.⁶ Konuşulan her konu, üretilen her fikir, ortaya konan her resim toplumun farklı kesimini temsil eden katılımcılar tarafından yalnızca düşünsel anlamların ötesinde duyumlar ve duygularla algılanan anlamlar ve bilinçaltı verilerle birleşerek her dinleyici tarafından yeniden anlamlandırılır.⁷ Bu nedenle katılan her bireyin, okuması, algısı ve kazanımı farklı olacaktır. Kurumlar bu tip platformları yaratmalı, katılımcılar ise bu ortamlardan kendi kişisel özellikleri oranında kazanç elde etmelidir.⁸

“ÇALIŞTAYLAR ÜNİVERSİTELERE TOPLUMUN FARKLI KESİMLERİNE ULAŞMAK İÇİN BİR FIRSAT SUNAR”

günlük yaşamı içinde yaşamı hareketlendiren önemli aktiviteler olarak yerleşke halkı için çok önemli bir etkinlik olarak algılanmakta bu algının etkisi; karar üretici pozisyonda olan yerel yönetimler için prestijli bir durum tanımlamaktadır. Kentin hareketli yaşamı içinde algılanamayacak bu kısa süreli küçük etkinlikler, bu tip yerlerde ilginç bir şekilde yaşamın en önemli nesnesi haline gelebilmekte ve öğrenciler halk için yeni bir odak oluşturabilmektedir. Ayrıca kendi yaşam çevreleri için üretilen projelerin paydaşı olan halk önerilen projeleri benimsemekte ve uygulamanın takipçisi olmaktadır.

yönetim temsilcileri ve sivil toplum örgütleri de bu platformun bireyleridir. Her platformda toplumsal olgular tartışılır veya irdelenirken ortaya atılan fikirleri olumlayanlar olduğu gibi bundan rahatsız olanlar da vardır. Bu kaçınılmaz bir gerçektir. Bu platformda yer alan tüm aktörler birbirinin varlığını kabul etmeli birbirine saygı duymalıdır. Zira sonuç ürün olarak sunulacak projenin toplumun farklı katmanları tarafından desteklenmesi projenin başarısı için olmazsa olmaz bir gerekliliktir. Kullanıcısının desteğini almamış bir projenin başarı şansı yoktur. Çalıştaylar bu çoklu ortamı oluşturmak için uygun zemin oluşturan önemli etkinliklerdir.

Koruma Odaklı Çalıştaylar / Farklı Deneyimler / Farklı Kazanımlar

Yaşanmışlığın mimari doku üzerindeki mevcut izlerinin halen izlenebildiği tarihi çevreleri deneyimlemek ve geleneksel dokunun gündelik yaşam içine katılımını izlemek öğrenciler için önemli bir kazanım olurken, öğrencilerin varlığı ve ilgisi yerel halk için yaşadıkları alanın öznelliğinin farkına varmaları için bir ortam yaratmaktadır.

Katılımcı yerli/yabancı uzmanların sunum ve değerlendirmeleriyle zenginleşen çalıştay platformları, yerel halk ve öğrenciler için bir yandan tarihi çevre farkındalığını arttıran önemli bir kazanım oluştururken diğer yandan ulusal/uluslararası bir ortamda kendini ifade etme, düşünce üretme, geliştirme ve değerlendirme bağlamında oldukça değerli bir deneyim ortaya koymaktadır. (Resim 6, 7, 8, 9)

Yerel yönetimlerin talebi ile düzenlenen koruma odaklı çalıştaylar üniversitelere toplumun farklı kesimlerine ulaşmak için bir fırsat sunmakta ayrıca üniversite ile yerel yönetimleri yaklaştırmakta, birçok platformda birbirini acımasızca eleştiren grupları ortak bir alanda buluşturarak uzlaşma ve birlikte hareket etme zemini hazırlamaktadır. Genellikle farklı kutuplarda pozisyon alan üniversite ve yerel yönetimler çalıştay ortamlarında birbirini dinlemek, tanımak, bakış açısını anlamak durumunda kalmakta, aynı probleme farklı parametrelerle yaklaşıldığında farklı sonuçlar oluşabileceğini görerek daha anlayışlı bir konuma gelmektedirler. Bu gerilimli ortam öğrenciler için farklı bir öğrenme platformu yaratacak, teorik altyapılı üniversiteler bakıştan tamamen farklı bir bakış açısına sahip olan yerel yönetimlerin iş ve zaman odaklı bakışı ile yüzleşen öğrenciler ülke gerçeklerini kavrama imkânına sahip olacaktır.

Sonuç

Farklı malzeme ve araçlarla da olsa sarmal bir döngüde sonsuza dek evrilen mimarlığın bir anlamda yaşamla ilişkisini kuran ara yüzlerden biri olan çalıştaylar kendi teması içinde farklı alt açılımlar ve modeller oluşturma potansiyeli de taşıyan özgün platformlardır.

Katılımcılarına bireysel düzeyde sağladığı katkıların yanında üniversitenin eğitim, öğretim, araştırma ve uluslararası tanınırlık alanındaki amaçlarına da hizmet eden farklı boyutlar taşıyan çalıştay ortamları makalenin konusu olan eğitim açısından değerlendirilmiş ve süreç, koruma odaklı çalıştaylar referans alınarak öğrenci kazanımları üzerinden yorumlanmıştır.

Öğrenme, gerçekte bireyin çevresinde olup bitenlere bir anlam yükleme sürecidir. Schön'ün deyimiyle "mimar yaparak öğrenen, eylem içinde

düşünen kişidir."⁹ "bir deneyim, araştırma ve keşif süreci"¹⁰ olarak tanımlanan tasarım olgusu Lawson'a göre "farklı bilgilerin ustaca bir araya getirildiği incelikli bir zihinsel süreçtir."¹¹ Bu incelikli zihinsel süreci yaşayarak tasarımı yapmakla sorumlu olan mimarın eğitimi de çoklu platformlarla beslenen, yaratıcılığın ve etkileşimin arttırılacağı entelektüel ortamlarda gerçekleşmelidir.

Son dönemlerde mimarlık eğitiminin mottosu "öğrenmeyi öğrenmek" ve "esneklik" üzerine kurgulanmaktadır. İçinde bulunduğumuz kaotik ortam içinde kendi öz değerleri ile varlığını sürdürmeye çalışan fakültelerde nitelikli bir eğitim için gerekli ve yaratıcı koşulların kurumlar tarafından yaratılması beklenmektedir. Bu noktada içinde birçok modelin gelişimine olanak tanıyan çoklu modeller öneren çalıştaylar farklı nitelikteki problemlere hızlı çözüm üretme potansiyelleri ile önemli bir açılım sunmaktadır.

Odaklanılan konuda var olan dinamikleri irdeleyerek kesin çözümler, yöntemler ve direktifler önermek yerine koşullara göre değişen stratejiler ve müdahale oranları belirleme gibi daha esnek bir yaklaşım öngören çalıştay ortamlarında teori/kuram ve uygulamanın bir araya getirildiği çağdaş bir eğitim ortamının altyapısı da oluşturulabilmektedir.

Eğitimde farklı açınımların araştırıldığı ortam içinde araştırma odaklı bir mimarlık çerçevesinde farklı coğrafyalarda üretken işbirlikleri geliştirilmesi, pratik düşünme, hızlı karar verme, iletişim, sosyal ilişkiler geliştirme potansiyeline sahip çalıştaylar kurumların ortak tercihi olarak öne çıkmaktadır. Toplumun farklı kesimlerini kapsayan çok paydaşlı bir etkinlik olarak düzenlenen çalıştaylar aynı zamanda sorunları kavrama ve bunlara farklı ölçeklerde yanıt arama pratikleri anlamında da değerlidir.

Ancak bu ortamların eğitim odaklı bir tartışma, bir fikir üretme platformları olduğu unutulmamalı, çalıştay sonuçlarında üretilen fikirler mutlaka uzman bir ekip tarafından projelendirilerek uygulanmalıdır. ■

Gonca Büyükmihçı, Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

DİPNOTLAR

- 1 Sargin G. A., 101+ MOBBİG 38 açılış konuşmasından alıntılanmıştır.
- 2 İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimarlık Bölümü ev-sahipliğinde 06-07 Kasım 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen MOBBİG 39 toplantısının açılış paneli "Bağımsızlaştırıcı Birliklilik" teması üzerine kurgulanmıştır.
- 3 <http://www.kpsskonu.com/egitim-bilimleri/program-gelistirme/egitim-turleri/>
- 4 ASTD'ye (American Society for Training & Development) göre, informal öğrenme, formal öğrenme ve performans destek aktiviteleri gibi doğrudan fark edilebilir olmayan öğrenme etkinlikleridir. Genel olarak belirgin bir eğitmen olmadan gerçekleşir. Bireyseldir ve dar kapsamlıdır. Informal öğrenme örnekleri arasında sosyal ağlardaki aktiviteler, internet aramaları ile direkt ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşma ve çalışanlar arası koçluk sayılabilir. Ancak sınıf içi öğrenme, çalıştaylar informal öğrenme kapsamında değildir. <http://www.enocta.com/enocta/web/kurumportal/Content/informal-ogrenme-kurumsal-dunyanin-yeni-yildizi/1333/>
- 5 Büyükmihçı, Gonca (2015), Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetim/Üniversite İşbirliğinin Önemi ve Çalıştaylar, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi, İstanbul, 223.
- 6 Büyükmihçı, Gonca (2015), Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetim/Üniversite İşbirliğinin Önemi ve Çalıştaylar, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi, İstanbul, 223.
- 7 Bu konuda detaylı bilgi için "Tenin Gözleri" Juhani Palasma (2015), YEM Yayınları, İstanbul
- 8 Büyükmihçı, Gonca (2015), Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetim/Üniversite İşbirliğinin Önemi ve Çalıştaylar, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi, İstanbul, 223.
- 9 Sağlamer, G., Dursun, P., Avci, O., "Kentsel Hub- Napoli", Yapı Dergisi, Sayı 384, S:71, Schön, D.A. (1987), "Educating the Reflective practitioner", San Francisco: Jossey-Bass (1987), A Wiley Imprint
- 10 Sağlamer, G., Dursun, P., Avci, O., "Kentsel Hub- Napoli", Yapı Dergisi, Sayı 384, S:71
- 11 Sağlamer, G., Dursun, P., Avci, O., "Kentsel Hub- Napoli", Yapı Dergisi, Sayı 384, S:71, Lawson, Bryan (2003), How Designers Think, Oxford: Architectural Press, Burlington

*Görseller çalıştay sürecinde yazar ve görevliler tarafından çekilmiştir.

KAYNAKLAR

- Büyükmihçı, Gonca (2015), "Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetim/Üniversite İşbirliğinin Önemi ve Çalıştaylar", İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, İstanbul, 213-224
- Hardt Michael, Negri Antonio (2001), Empire, Harvard University Press: Massachusetts
- Hardt Michael, Negri Antonio (2005), Multitude; War and Democracy in the Age Empire, Penguin Books: New York and London
- Hardt Michael, Negri Antonio (2011), Commonwealth, Belknap Press: Massachusetts, United States of America
- Lawson, Bryan (2003), How Designers Think, Oxford: Architectural Press, Burlington
- Özden, Yüksel (2013), Eğitimde Yeni Değerler; Eğitimde Dönüşüm, Pegem Akademi, Ankara
- Palasma, Junahi. (2015), Tenin Gözleri, Aziz Ufuk Kılıç, YEM Yayınları, İstanbul
- Sağlamer, Gülsün, Dursun, Pelin, Avci, Ozan, "Kentsel Hub- Napoli", Yapı Dergisi, YEM Yayınları, İstanbul, 66-74
- Schön, Donald A. (1987), Educating The Reflective Practitioner, Jossey-Bass Publisher, San Francisco
- <https://gasmekan.wordpress.com/2014/06/08/basat-mimarlik-egitimleri-olasi-mi-101-mobbig-38in-ardindan-alintilamalar/>
- <http://www.mobbig.org/>, Mimarlık Okulları Bölüm Başkanları İletişim Grubu,
- <http://www.kpsskonu.com/egitim-bilimleri/program-gelistirme/egitim-turleri/>
- <http://www.enocta.com/enocta/web/kurumportal/Content/informal-ogrenme-kurumsal-dunyanin-yeni-yildizi/1333/>

Estetik Refah Kavramının Nasrettin Hoca Temalı Yapı Örneğinde Tartışılması

MAKALEDE, KENTSEL YAPILI ÇEVRENİN TEMEL ELEMANI OLAN YAPILARA İLİŞKİN ESTETİK YARGILARIN OLUŞUMUNDA YAPILARIN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİ VE YAPIYA YÜKLENEN ANLAMIN ÖNEMİ, BUNUN ESTETİK REFAHA KATKISI NASRETTİN HOCA TEMALI YAPI ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN TARTIŞILMAKTADIR

Aslı Ceylan Öner, Ayşe Tekel

ÜSTTE Uzundere Rekreasyon Vadi Projesi (Resim 1)

SAĞ ÜSTTE Uygulamada Kullanılan Sifat Çiftleri (Tablo 1)

SAĞ ALTTA Nasrettin Hoca Temalı Yapı

Giriş
Yapılı çevre içerisinde yer alan ve estetik değeri olan her bir yapı o topluma tatmin edici estetik deneyim sunma açısından büyük potansiyele sahiptir. Bu tür yapılar onu kullanan, ona maruz kalan bireylerde duysal ve estetik bir deneyim oluşturmada, bu deneyimler kullanıcılara özel bir tür refah sağlamaktadır. Estetik refah olarak tanımlanan bu refah, kentsel yaşam kalitesinin önemli bileşenini oluşturmaktadır. Cuthbert (2006) estetik açıdan tatmin edici deneyimi; hoş giden duysal deneyimler, memnun edici fiziksel bir yapı ve tatmin edici sembolik çağrışımlar olarak tanımlamaktadır. Hancoks (2005), sadece anlam ve görünüm açısından tutarlı nesnelerin estetik değere sahip olduklarını belirtmekte, bu nesnelerin simgesel değerlerinin de olduğunu ifade etmektedir. Beardsley (1982), estetik değeri 'nesnenin gücü' olarak tanımlamaktadır.

Birçok kuramcı estetik değerlerin nesnenin biçimsel özelliklerine bağlı olduğunu savunmaktadır. L.Wittgenstein (1958) estetik değeri nesnenin özellikleri ile sınırlı tutmaktadır. Berlyne (1974) estetik değerlerin nesnenin fiziksel özelliklerine, elemanların bir araya geliş kalitesine dayandığını belirtmektedir. Bu zamana kadar yapılan pek çok çalışmada nesnede var olan denge ve orantının (Birkhoff, 1933; Arnheim, 1974; Gombrich, 1995; Höge, 1995; Locher, 2003, Ergün, 2010) nesnenin estetik değerini pozitif etkilediğini ortaya koymaktadır. Nesnede var olan

orantının (Birkhoff, 1933; Arnheim, 1974; Gombrich, 1995), netliğin (Gombrich, 1995; Solso, 2003) farklılık ve benzerliğin (Berlyne, 1970, 1971; Hekkert ve Van Wieringen, 1990; Hekkert ve diğerleri, 2003), karmaşık veya basitliğin (Moshagena ve Thielsch, 2010) nesnenin estetik değerini etkilediği bilinmektedir. Birkhoff (1933) ve Eysenck (1941), bir nesnenin estetiğinin sadelik ve karmaşıklık olmak üzere iki faktöre dayandığını belirtmektedir. Nesnedeki sadelik ya da süslemenin ölçüsü ile ilgili Hekkert ve diğerleri (2003) insanların etkinin büyüklüğü konusunda uzlaştıkları sürece, sonucun estetik çekiciliği konusunda anlaşacaklarını ifade etmektedir. Berlyne (1974) orta uyarılma potansiyeli olan nesnelerin, algılayan kişide maksimum tatmin edici etkiyi yarattığını, çok düşük veya çok yüksek uyarılma potansiyeli olan nesnelerin ise hoş algılanmadıklarını belirtmektedir. Nasar da (1994) benzer şekilde nesnede var olan ılımlı uyarılma potansiyelinin pozitif estetik deneyim üreteceğini vurgulamaktadır.

Kimi kuramcılar nesnenin estetik değerinin belirlenmesinde nesnenin özelliklerinden ziyade bireyin nesneye yüklediği anlamın önemli olduğu vurgulamaktadır. Abercrombie (1986), anlamın, duygular ile ilgili olduğunu belirtmektedir¹. İnam (2015) anlamın tasarlanana anlamak için kilit kavram olduğunu belirtmekte; anlam vermenin çeşitli basamakları, içerdiği öğelerin ilişkilerinden doğan karmaşık bir düzeni olduğunu ifade etmektedir. Nesnenin estetik anlamı nesnenin bireye verdiği haz ile ölçülmektedir. Richardson

(1980) nesnelerin anlamlarını, bireysel hisleri içermenin ötesinde, bireylerin ona gösterdikleri tepkinin bir yorumu olarak nitelendirmektedir. Blau (1980) de, anlamın, biçimin bir soyutlaması olduğunu; biçimin özelliklerden, anlamın ise değerlerden oluştuğunu ifade etmektedir. Birçok kuramcı bilgi sahibi olmadan estetik deneyimin yaşanamayacağını vurgulamakta; bir nesnenin hangi tarz içerisinde, hangi amaç için tasarlandığı, neye hizmet ettiği, varsa arkasında yatan düşüncenin bilinmesinin yaşanılan deneyimin tam olmasını sağlayacağı belirtilmektedir. (Jacobsen, 2010: 186).

Literatürdeki kavramsal arka planı oluşturan tanımlama ve yorumlamalar incelendiğinde, bazı temel hususların ön plana çıktığı görülmektedir. Nesnenin estetik değerini temelde nesnenin sahip olduğu biçimsel özellikler ile nesneye yüklenen anlam oluşturmaktadır. Estetik değeri olan nesnelere, tatmin edici estetik deneyim oluşturmaktadır. Bu nedenle nesnenin estetik değerinin, estetik deneyim yaratma potansiyelinin sorgulanmasında her iki yaklaşımın da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kavramsal arka plan, birçok yazar tarafından çeşitli uygulamalar ile de desteklenmektedir. Bu uygulamalarda biçimsel ve anlamsal yaklaşımlardan birine ağırlık verilebildiği gibi, her iki yaklaşımdan

ORGANİZASYON	ANLAM	DEĞERLENDİRME
Dengeli-Dengesiz	Mantıklı-Mantıksız	Güzel-Çirkin
Uyumlu -Uyumsuz	Tanımlı-Tanımsız	Çekici-İtici
Düzenli-Düzensiz	Yeni-Eski	Hoş-Tuhaf
Basit-Karmaşık	Özel-Sıradan	İyi-Kötü
Özgün-Yaygın	Derin-Yüzeysel	Keyifli-Keyifsiz
Hareketli-Monoton	Sembolik-Sembolik Değil	Kalıcı-Geçici

ortak olarak da faydalanılabilmekte ve anlamlı sonuçlara ulaşılabilir. Çalışmada İzmir Uzundere

Rekreasyon alanı içinde konumlandırılan Nasrettin Hoca temalı yapı örneği üzerinden nesnenin özellikleri ve nesneye yüklenen anlamın estetik yargıları nasıl etkilediği irdelenmekte; bu yapının estetik refah sağlama potansiyelinin bulunup bulunmadığı tartışılmaktadır.

nasıl etkilediğini irdelemek; bu yapının pozitif estetik deneyim yaratıp yaratmadığını, estetik refah sağlama potansiyelinin bulunup, bulunmadığını tartışmaya açmaktır.

Uzundere rekreasyon alanı 2006 yılında yarışmaya açılmış ve yarışma sonucunda birinci seçilen proje aşağıda verilmiştir. Projede Nasrettin Hoca temalı yapının bulunduğu yerde bir heykel önerilmiştir (Resim 1).

“ÇALIŞMADA İZMİR UZUNDERE REKREASYON ALANI İÇİNDE KONUMLANDIRILAN NASRETTİN HOCA TEMALİ YAPININ ESTETİK REFAH SAĞLAMA POTANSİYELİ TARTIŞILMAKTADIR”

Yöntem

Çalışmanın amacı; Uzundere rekreasyon alanı içinde konumlandırılan Nasrettin Hoca temalı yapı örneği üzerinden nesnenin özellikleri ve nesneye yüklenen anlamın estetik yargıları

Yarışmanın açıldığı dönemde Konak Belediyesi sınırları içerisinde yer alan Uzundere rekreasyon alanının bir kısmı yarışma sonrasında Karabağlar Belediyesinin Konak Belediyesinden ayrılması sonucunda Karabağlar

ÜSTTE Nasrettin Hoca Temalı yapı (Resim 2)

ALTTA Şekil 3. Katılımcıların 'Organizasyon' İlkelerine Verdiği Ortalama Puanlar (Resim 3)

Katılımcıların 'Anlam' İlkelerine Verdiği Ortalama Puanlar (Resim 4)

Katılımcıların 'Değerlendirme' İlkelerine Verdiği Ortalama Puanlar (Resim 5)

belediyesi sınırları içerisinde kalmıştır. Karabağlar Belediyesi ise projede parçacı birçok değişiklik yapmıştır. Bu değişikliklerden birisi olan Nasrettin Hoca temalı yapı olarak planlanmıştır. 3 bin metrekare alanda, 37,5 metre yüksekliğinde inşa edilen yapı dünyanın en büyük heykel yapısı olarak lanse edilmiştir.

Çalışmada Nasrettin Hoca temalı yapının estetik değeri, tatmin edici estetik deneyim sağlayıp, sağlamadığı; fiziksel çevrenin, duyguları nasıl etkilediğini anlamak için geliştirilen tekniklerden biri olan semantik diferansiyel ölçeği kullanılarak; organizasyon, anlam ve değerlendirme alt başlıkları altında gruplanan birbirine zıt sıfat çiftleri üzerinden sorgulanmıştır. (Tablo 1) Sıfatların belirlenmesinde literatürdeki benzer çalışmalar referans alınmıştır (Nasar, 1983; Nasar ve Julian, 1985; Hershberger, 1988; Moshagen ve Thielsch, 2010). Organizasyon kategorisinde literatürde tartışılan ve nesnenin estetik değerini etkileyen temel fiziksel nitelikler; anlam kategorisinde bireyin nesneye yüklediği anlam, değerlendirme kategorisinde yapının bireyde oluşturduğu estetik yargı sıfat çiftleri üzerinden sorgulanmıştır.

'Organizasyon', 'Anlam' ve 'Değerlendirme' kategorileri altında gruplanan sıfat çiftleri, 5 kademeli değerlendirme ölçeği kullanılarak, sorgulanmıştır². Nasreddin Hoca Temalı yapı en az 4 yıldır İzmir'de ikamet eden, söz konusu yapıyı görmüş, 21-27 yaş aralığında, mimarlık bölümünde lisans ve yüksek lisans yapan 50 kişi tarafından

değerlendirilmiştir³. Katılımcılar basit tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Çalışmada katılımcılara yapının resimleri gösterilerek (Resim 2) değerlendirme yapıları istenmiştir. Tüm katılımcıların 3 alt başlığa göre yaptıkları değerlendirmelerin sayısal değerleri ortalama alınarak her bir sıfat çifti için tek bir değere indirgenmiştir.

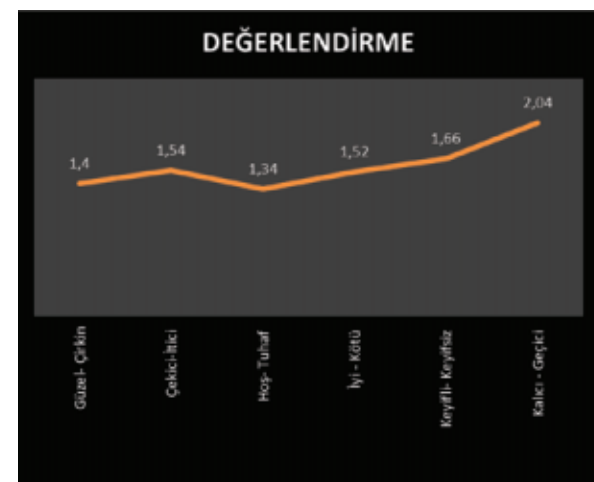
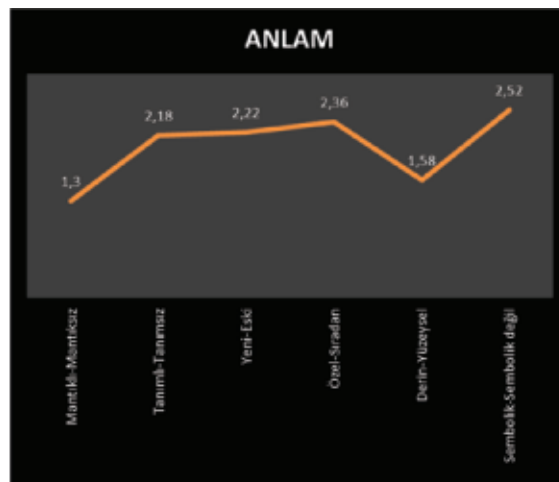
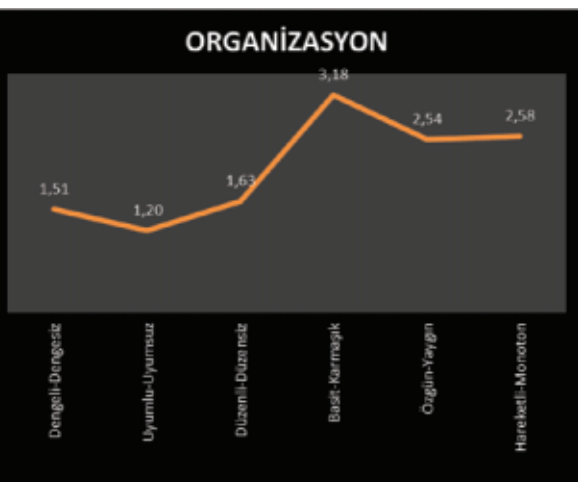
Bulgular

Nasrettin Hoca temalı yapının organizasyon ilkelerine (biçimsel özelliklerine) ilişkin değerlendirme sonuçları Resim 3'te verilmiştir.

Yapı biçimsel özellikleri açısından ortalama değerlerin çok altında değerler olarak negatif olarak değerlendirilmiştir. Ankete katılan katılımcılar biçimsel özellikleri açısından yapıyı 1.51 değeri ile çok dengesiz, 1.2 değeri ile çok uyumsuz, 1.63 değeri ile çok düzensiz, 3.18 değeri ile kararsız 2.54 değeri ile yaygın, 2.58 değeri ile monoton olarak değerlendirilmiştir.

Yapı sahip olduğu biçimsel özelliklerinin yanı sıra bireyin yapıya yüklediği anlama referans ile de sorgulanmıştır. Resim 4'te yapı için 'Anlam' kategorisine giren sıfatlar çiftlerine katılımcılar tarafından verilen ortalama puanlar gösterilmiştir.

Fiziksel özellikleri açısından negatif olarak değerlendirilen yapı, yapıya yüklenen anlam açısından da negatif olarak değerlendirilmiştir. Sıfatlara verilen ortalama puanlar incelendiğinde yapının onlara maruz kalan kullanıcılar için bir anlam oluşturmadığı görülmüştür. Katılımcılar yapıyı oldukça mantıksız, tanımsız, eski, sıradan, çok yüzeysel ve sembolik değeri olmayan

sıfatların ile değerlendirmiştir. Anlam kategorisindeki değerlendirmelerinin, organizasyon ilkeleri kategorisindeki değerlendirmelerden daha pozitif olduğu görülmüştür.

Yapının bireyde oluşturduğu estetik yargı 'değerlendirme' kategorisindeki sıfat çiftleri ile sorgulanmıştır. Resim5'te katılımcılar tarafından 'Değerlendirme' kategorisine giren sıfatlara verilen ortalama puanlar verilmiştir.

“ESTETİK YARGI, BİREYİN NESNEYE VERDİĞİ BEĞENME VEYA BEĞENMEMEYE DAYANAN SÜBJEKTİF HÜKÜMLERDİR. BU HÜKÜMLER NESNENİN ÖZELLİKLERİ VE BİREYİN NESNEYE YÜKLEDİĞİ ANLAMA REFERANS İLE OLUŞMAKTADIR”

Yapıya verilen tüm puanların kalıcılık ve geçicilik kavramı dışında 2' nin altında oluşu yapının bireyde genel olarak olumsuz estetik değer yargısı oluşturduğunu göstermiştir. Sıfatlara tek tek bakıldığında yapının katılımcılar tarafından oldukça çirkin, itici, tuhaf, kötü, keyifsiz ve geçici olarak değerlendirilmiş olduğu dikkat çekmiştir. Estetik yargıların ortalama değerinin katılımcıların yapının organizasyon ilkelerine ilişkin değerlendirmelerine yakın olduğu görülmüştür.

Sonuç

Estetik yargı, bireyin nesneye verdiği beğenme veya beğenmemeye dayanan sübjektif hükümlerdir. Bu hükümler nesnenin özellikleri ve bireyin nesneye yüklediği anlama referans ile oluşmaktadır. Estetik yargılar, estetik deneyimi; pozitif estetik deneyimler ise estetik refahı meydana getirmektedir. Kentsel yapı çevre içerisinde yer alan her bir yapı bireyde tatmin edici ya da rahatsız edici bir estetik bir deneyim oluşturmaktadır. Pozitif estetik deneyim oluşumuna neden olan öğeler bireye bir tür refah sağlamakta; bu refah da estetik refah olarak tanımlanmaktadır. Kentsel yapı çevre içerisinde estetik refahın sağlanması kentsel yaşam kalitesini de arttırmaktadır.

Çalışmanın sonuçları Nasrettin Hoca Temalı yapının organizasyon

ilkeleri ve anlam kategorisindeki negatif değerlendirmelerin estetik yargı kategorisindeki değerlendirmeleri etkilediğini göstermektedir. Yapının estetik yargı değerlendirme sonuçlarının yapının organizasyon ilkelerine ilişkin değerlendirme sonuçları ile paralellik göstermesi; bu örnekte estetik yargının oluşumunda yapının fiziksel özelliklerinin daha belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmadan elde edilen veriler yapının gerek fiziksel nitelikleri gerekse katılımcıların yapıya yükledikleri anlam açısından olumsuz değer taşıdığını, rahatsız edici bir estetik deneyim oluşturduğunu, dolayısı ile estetik refah sağlama potansiyelinin bulunmadığını göstermektedir. Kentsel mekânda estetik kavramını değerlendirirken, kentsel yapı çevre içerisinde yer alan her bir yapının işlevlerini yerine getirmelerinin yanı sıra, gerek fiziksel özellikleri gerekse içerikleri açısından estetik değer oluşturması beklenmektedir. □

Aslı Ceylan Öner, Yrd. Doç. Dr. İzmir Ekonomi Üniversitesi
Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Ayşe Tekel, Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi,
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

DİPNOTLAR

1 Sosyal yapısalcılık kuramı savunucularına göre duygular sosyal olarak yapılanmaktadır. Yaş, cinsiyet, eğitim gibi bireysel özellikler duyguların gelişimini etkilemekte; duygular süreç içerisinde değişip, gelişebilmektedir. Duygular bilgi ve kapasite yükseldikçe gelişmekte ve değişmektedir. Duyguların değişkenliği kültürden kültüre değişmektedir (Jacobsen, 2010: 186).

2 Örneğin 'Uyumlu-Uyumsuz' sıfat çifti ele alındığında 1 puan 'Çok uyumsuz', 2 puan 'Uyumsuz', 3 puan 'Kararsızım', 4 puan 'Uyumlu' ve 5 puan 'Çok uyumlu' yargılarını içermiştir.

3 Çalışma da estetik yargıların oluşumunda nesnenin fiziksel özellikleri ve anlamın etkisi mimari yapı üzerinden değerlendirildiğinden katılımcılar mimarlık bölümü öğrencilerinden seçilmiştir.

KAYNAKLAR

- Abercombrie, Stenlay (1986), Architecture as Art, Harper and Row, Publishers, New York.
- Arnheim, Rudolf (1974), Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative, Eye University of California Press, Berkeley.
- Beardsley, Monroe C. (1982), 'Aesthetic Experience'. In The Aesthetic Point of View: Selected Essays, M.J.Wreen & D.M Callen (eds), 285-97, Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Berlyne, Daniel E. (1970), 'Novelty, Complexity, and Hedonic Value', Percept Psychophys, 8(5), pp. 279-286.
- Berlyne, Daniel E. (1971), Aesthetics and Psychobiology. East Norwalk, CT: Appleton-Century-Crofts.
- Berlyne, Daniel E. (1974), Studies in the New Experimental Aesthetics, New York, John Wiley and Sons.
- Blau, Judith (1980), 'A Framework of Meaning in Architecture', In Sign-Symbols and Architecture, G.Broadbent, R. Bunt and C. Jencks (eds), 333-366. Chichester, England: John Wiley and Sons.
- Birkhoff, George D. (1933), Aesthetic Measure, Harvard University Press, Cambridge.
- Cuthbert, Alexander R. (2006), The Form of Cities, Political Economy and Urban Design Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Eysenck, Hans (1941) 'The Empirical Determination of An Aesthetic Formula', Psychological Review, 48 (1), pp. 83-92.
- Gombrich, Ernst H. (1995) The Story of Art, Phaidon, London.
- Hancock, Philip (2005), 'Uncovering the Semiotic in Organizational Aesthetics', Organization 12 (1), pp. 29-50
- Hershberger, Robert G. (1988), 'A Study of Meaning and Architecture'. In Environmental Aesthetics: Theory, Research, and Applications, Jack L. Nasar (ed.). Cambridge: Cambridge University Press, pp. 175-94.
- Hekkert, Paul, Van Wieringen, Piet C. (1990), 'Complexity and Prototypicality as Determinants of The Appraisal of Cubist Paintings', British Journal of Psychology, 81 (4), pp. 483-495.
- Hekkert, Paul, Snelders, Dirk, Van Wieringen, Piet C. (2003), 'Most Advanced, Yet Acceptable': Typicality and Novelty as Joint Predictors of Aesthetic Preference in Industrial Design, British Journal of Psychology, 94 (1), pp. 111-124.
- Jacobsen, Thomas. (2010). 'Beauty and The Brain: Culture, History and Individual Differences in Aesthetic Appreciation', Journal of Anatomy, 216(2), pp. 184-191.
- İnam, Ahmet, (1992), 'Yaşanacak Bir Mekan Tasarlamak', Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Felsefe Bölümü Dergisi,14, ss.177-188.
- Moshagena Morten and Thielsch, Meinald (2010), 'Facets of Visual Aesthetics', International Journal of Human-Computer Studies, 68 (10), pp.689-709.
- Nasar, Jack L. (1983), 'Adult Viewers Preferences in Residential Scenes A Study of the Relationship of Environmental Attributes to Preference', Environment and Behavior, 15(5), pp. 589-614.
- Nasar, Jack L. (1994), 'Urban Design Aesthetics: The Evaluative Qualities of Building Exteriors', Environment and Behaviour, 26(3), pp. 377-401.
- Nasar, Jack L. and Julian, David (1985), 'Effects of Labelled Meaning on The Affective Quality of Housing Scenes', Journal of Environmental Psychology, 5(4), pp. 335-344.
- Solso, Robert L. (2003), The Psychology of Art and The Evolution of the Conscious Brain. MIT Press, Cambridge.
- Wittgenstein, Ludwig (1958), Philosophical Investigations. Basil Blackwell Ltd, Oxford.
- <http://www.kentyasam.com/uzundere-rekreasyon-alanina-sanatsal-ve-heykel-yapilar-hbrdty-29111.html>, Son Erişim Tarihi: 20 Aralık 2015.

Modern Mimarlık Mirası Bağlamında İzmir Kenti ve İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi

İZMİR TİCARET ODASI YAPI KOMPLEKSİ'NİN YIKIMIYLA ORTAYA ÇIKAN MEKÂN VE HAFIZA BOŞLUĞUNA ODAKLANAN MAKALE, MESELEYİ MODERN MİMARLIK MİRASI BAĞLAMINDA TARTIŞIYOR

Emel Kayın

ÜSTTE İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin (1960'lar ve 1980'ler binaları) yıkılmadan önceki durumu (Emel Kayın Arşivi)

SAĞ ALTTA İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi 1960'lar binası inşa edildiği evrede (Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi)

Modern anlamda kavramsallaşması ve kurumsallaşması, modernite sürecinde gerçekleşen koruma paradigması, yeni miras çerçeveleriyle kapsamını genişletirken ortamın bu süreçte uyumlanmasında ciddi sorunlar gözlenmekte ve hafızayı oluşturan miras öğelerinin ortadan kalkmasıyla sonuçlanan gelişmeler yaşanmaktadır. Geçmişte “anıt” ya da “eski eser” kavramlarıyla sınırlanan koruma paradigması, “kültürel ve doğal miras” kavramlarıyla daha çağdaş bir mecraya evrilmiş, ilerleyen süreçte bu alanda “modern mimarlık mirası”, “endüstri mirası”, “kırsal mimarlık mirası”, “kültürel peyzaj”, “somut olmayan miras” gibi yeni miras çerçeveleri şekillenmiştir.

Modern zamanlarda hızlanan ve yıkıcılık ivmesi çoğalan, küresel zamanlarda ise durdurulamaz bir güce erişen teknolojik, bilişsel ve inşai gelişmeler, yerleşimler açısından çeşitli imkânlar yaratmış olmakla birlikte gerek doğal çevre gerekse kentsel ve mimari hafıza üzerinde belirgin bir tahripkâr etki de yaratmıştır. Sözü edilen süreçlerden en çok etkilenen miras türlerinden biri de modern mimarlık mirasıdır. Bu makale, toplum tarafından yeterince anlaşılamamış miras türleri arasında yer alan modern mimarlık mirasının İzmir kentindeki durumunu bu konudaki kavramsal-kurumsal yaklaşımlarla ilişkilendirmek suretiyle inceleyecek ve yakın dönemde yıkılmış olan İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin durumuna odaklanacaktır.

Modern Mimarlık Mirası Kavramı ve İzmir Kentinin Modern Mimarlık Mirasının Anahatları

“Modern mimarlık mirası” kavramı, tüm sanatlar gibi mimarlık açısından da devingen, yenilikçi, arayışçı yer yer de yıkıcı bir süreç olan 20. yüzyılın ikinci yarısında, iki büyük dünya savaşının geride kaldığı ve modernite-postmodernite döngüsünün tartışmalı dinamiklerinin devreye girdiği bir noktada ortaya çıkmıştır. Bu kavram ve vazettiği koruma düşüncesi erken dönem mimarlık yapıtlarının yok olmaya başladığı 1970'lerde güçlenmiş; 1980'lerde ise Avrupa merkezli olmak üzere daha kapsamlı biçimde gündeme getirilmiştir. 1988'de bu konuda bir örgüt kurulabileceği konusu üzerinde durulmaya başlanmış; 1990 tarihli Eindhoven bildirgesiyle, Documentation and Conservation of Modern Movement-DOCOMOMO (Modern Hareketin Korunması ve Belgelenmesi) adlı kurum varlığını deklare etmiştir (www.docomomo.com). 1991 yılında “20. Yüzyıl Mimari Mirasının Korunması Hakkındaki Tavsiye Kararı”, başlıklı bir bildiri yayımlamak suretiyle 20. yüzyıl mimarisinin Avrupa tarihi mirasının bir parçası olduğunu kabul etmenin yanı sıra mirasın korunması ve değerinin arttırılması için gereken bilgi-envanter üretimi, uzman yetiştirme, kamu bilinci yaratma, işbirliği gibi konularda ilkeler belirleyen Avrupa Konseyi de, bu gündemi desteklemiştir (Uluslararası Kültürel Miras Mevzuatı, 2007). International Council on Monuments and Sites-ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi), bu konuyu

gündemde tutan uluslararası örgütler arasındadır (www.international.icomos.org).

Modern mimarlık mirasının koruma gündemini ve ilkelerini oluşturmak, modern mimarlığın merkezini oluşturan coğrafyalarda bile zaman almıştır. Prudon, yapıtların korunması konusunun inşa edilmelerinden en az çeyrek yüzyıl sonra ve ikonik örnekler üzerinden tartışılmasına dikkat çeker (Prudon, 2008). Bu konudaki başlıca kuramcılardan biri olan Riegl, “modern anıt kültürü” kavramını esas almakta, yapıtı “tasarlanmış” ve “tasarlanmamış” olarak sınıflandırarak koruma değerini “yaş, tarihsellik, hafıza” gibi olgularla ilişkili “anma değeri” ve “kullanım, sanat, yenilik, görece sanat” gibi kavramlarla ilişkili “güncel değer” üzerinden

açıklamaktadır (Riegl, 1982, s.31-42). Yapıtın teknolojik, estetik, sanatsal, sosyal değerleriyle kanonik-referans olma özelliğini değer olarak belirleyen DOCOMOMO ise, yapıtın modernizme katkısı ve ulusal-uluslararası mimarlık ortamındaki yeri, tasarımcının tanınırlığı, tasarımın özgünlük, sanat, estetik ve çevre kapsamındaki önemi, yapıtta yeni teknoloji-malzeme-detay kullanılması, yapıt aracılığıyla yeni yapı tipolojisi, yaşam biçimi, sosyo-ekonomik stratejiler yaratılması gibi parametreleri takip etmektedir (www.docomomo.com). ICOMOS ise yapıtı var eden felsefeyi temel alarak tasarım, işlev, kullanım, form, doku ilişkileri, tarihsellik gibi parametreler üzerinde çalışmaktadır (www.international.icomos.org). Modern mimarlık mirası ve bu miras türünün korunmasına

ilişkin tartışmalar, Türkiye’de de varlık göstermiş; ancak uluslararası örgütlerin Türkiye çalışma grupları, meslek odaları ve akademik camia tarafından yürütülen çalışmalara rağmen, modern mimarlık mirasının çok sayıda nitelikli örneği ortadan kalkmıştır.

İzmir kentindeki modern mimarlık mirası, tüm ülkede olduğu gibi varlığını bir modernleşme projesi olarak konumlandırmaya çalışan Cumhuriyet yönetiminin “gelenekten kopmak, gelenekten yararlanarak özgün bir kimlik yaratmak, uluslararası modern yönelimleri adapte etmek” gibi yaklaşımları dahilinde gelişmiştir. Geleneksel ve modern olan arasında çelişkilerle yaşanan Erken Cumhuriyet döneminde, geçmişin yeni bir yorumla ele alındığı Birinci ve İkinci Ulusal Mimarlık akımlarını yansıtan mimari deneyimler, özgün bir kimlik yaratma kaygısını ortaya koyarken; modernist hareketin evrensel yönelimlerinin yerel dinamikler dahilinde yorumlandığı mimari deneyimler de, uluslararası olana eklenmek yönünde güçlü bir arzuyu sergiler. Cumhuriyet yönetiminin modernleşme idealini benimseyen kentlerden biri olan İzmir kenti,

“ULUSLARARASI ÖRGÜTLERİN TÜRKİYE ÇALIŞMA GRUPLARI, MESLEK ODALARI VE AKADEMİK CAMİANIN ÇALIŞMALARINA RAĞMEN ÇOK SAYIDA MODERN MİMARLIK MİRASI ÖRNEĞİ YOK OLMUŞTUR”

modernist yaklaşımlara göre şekillenen planlama ve mimarlık eylemlerinin sahnesi olmuştur. 1922 yangınının arkasından 1925 tarihli Danger-Prost planına göre yeniden planlanan kentsel mekânda modernist tutumu yansıtan konutlar, okullar, oteller, ofis binaları vb. yapılar inşa edilmiştir. Gazi İlkokulu (Necmettin Emre-1934), Sağlık Müzesi (Fuat Saylam-1937), Behçet Uz Çocuk Hastanesi (Zeki Sayar-1947), 1930'lu ve 1940'lı yılların modern çizgideki kamusal yapılarına örnek teşkil ederken, günümüzde Nebahat Dolman Yaşlı Barınma Merkezi olarak bilinen konut üzerinde örneklenebilecek kübik konutlar, erken dönem modern mimarlık dokusunun karakteristik unsurlarını teşkil etmiştir.

20. yüzyılın ortasında kent, 1951 tarihli Kemal Ahmet Âru, Gündüz

Özdeş, Emin Canpolat planı paralelinde yeni bir gelişme çizgisine girerken, erken dönemin modern çizgisi de dönüşmeye başlamıştır. Fuar Evlendirme Dairesi (Rıza Aşkan-Harbi Hotan-1955), Merkez Bankası (Orhan Bolak-Doğan Tekeli-Ergun Unaran-1956) gibi kamusal yapılar ile Cemal Yılancioğlu Evi (Ziya Nebioğlu-1951), Akad Apartmanı (Emin Canpolat-1955), Pekel Apartmanı (Melih Pekel-1956) gibi konut yapıları, modernist-rasyonalist çizginin evrensel mecrasına geçiş döneminin çeşitli arayışlarını gösteren örneklerdir.1960'lı yıllara gelindiğinde Ticaret Odası Lokali (Harbi Hotan-1963), Büyük Efes Oteli (Paul Bonatz-Fatin Uran-1964) gibi kentsel referansları teşkil eden yapılarda örneklenebileceği üzere modernin "Uluslararası Stil"

olarak nitelenen çizgisine eklemleme, mimarlık alanında varlığını belirgin biçimde gösterir. İzmir kentinin 20. yüzyıl modern mimarlık serüveninin özellikle 1970'lere kadar olan örnekleri, yerel ve evrensel dinamikler arasındaki etkileşimler, arayışlar, yer yer de öykümlerle gelişen bir deneyimi aktaran ilginç belgelerdir.

20. yüzyılın ortasından itibaren ortaya çıkan hızlı kentleşme, sanayileşme, köyden kente göç gibi olgular, yüzyılın ilk yarısında inşa edilen mimarının ortadan kalkmasına yol açmıştır. Yıkımların 1970'lerden sonra arttığını tespit etmek mümkündür. Sonraki gelişmeleri değerlendirmek gerektiğinde ise, yıkımların sürdüğü, on yıl veya daha fazla periyotlarla yapılacak bir irdelemede, her evrede bir öncekine ait üretimlerin ortadan kaldırdığı görülür. Sözü edilen gelişmeler dolayısıyla kentsel hafızada bir yoksullaşma ortaya çıkmış; modern mimarlık mirası niteliğindeki birçok yapı, sahip oldukları "bilgi, belge, simgesellik, temsiliyet, anı" vb. değerlerle birlikte yok olmuştur.

İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin Tarihsel Süreci ve "Modern Mimarlık Mirası" Kapsamındaki Değeri

İzmir kentinin modern anlamdaki mekânsal gelişimi ve kentin ticaret tarihine ilişkin mimari belgelerden biri iken yakın dönemde yıkılmış bulunan İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin kültürel miras olarak değerini irdelemek, kentteki hafıza yitiminin kavranabilmesi açısından önemlidir. Kıyı hattında "Cumhuriyet Bulvarı, 120 numara" adresli parselde de hizmet binası bulunan İzmir Ticaret Odası'nın "Atatürk Caddesi, 190 numara" adresli parselde yer alan ve lokal işleviyle tanınan bu kompleksi, modern mimarlık mirası kapsamındaki önemli bir tartışma konusunu teşkil etmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun dışa açılan ticaret limanları arasında önemli bir yeri olan İzmir'in ticari örgütlenmesinin tarihi, veri eksikliği dolayısıyla bazı boşluklar içerse de 19. yüzyılın sonunda İzmir Ticaret Odası'nın kuruluşunun gerçekleştiği bilinmektedir. Kentte, Fransız, İngiliz, İtalyan, Hollandalı gibi grupların kendi ticaret odaları da mevcuttur.

İzmir Ticaret Odası'nın kıyı hattında konumlanmayı tercih ettiği, ancak kentin merkezi bölgesindeki çeşitli bina ve parsellerle ilişkilendirilebilecek bir tarihçeye de sahip olduğu görülmektedir. Süreç içinde İzmir Ticaret ve Sanayi Odası olarak şekillenen örgütün Kordonboyu'ndaki hizmet binası, 1922 yangınında tahrip olmuş; örgüt çalışmalarını Halimağa Çarşısı'nda kiraladığı bir binada sürdürürken yanan binanın bir kısmı onarılarak kiraya verilmiştir. Cumhuriyet dönemiyle birlikte, 1924'de Türk Ocağı binasındaki bir toplantıyla Türk Ticaret Birliği kurulmuş; ancak Manisalı Hanı'nda çalışan bu örgüt, fazla etkinlik göstermemiştir. 1925 tarihli bir nizamname ile yeni çalışma esasları belirlenen İzmir Ticaret ve Sanayi Odası, yeni imar planı çerçevesinde kendisine Kordonboyu'nda arsa tahsisi için girişimlerde bulunmuş; ancak binanın eski yerinde inşasına karar verilerek inşa 1927 yılında tamamlanmıştır (Serçe, 2006; İzmir Rehberi, 1934). 1980'li yıllarda ise "Cumhuriyet Bulvarı, 120 numara" adresli parselde bulunan binanın yıktırılarak Mustafa Kavadarlı'nın tasarladığı yeni hizmet binası inşa edilmiştir. Günümüzde yıkılmış bulunan İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin "Atatürk Caddesi, 190 numara" adresli alanındaki gelişmeler ise, bir tüccar kulübü kurma girişimiyle ilgili olarak Erken Cumhuriyet döneminde varlık bulmuştur.

Yakın dönemde ortadan kalkmış bulunan ve "Atatürk Caddesi, 190 numara" adresli parselde yer alan İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin inşasını ilgilendiren en eski bilgiler, 20. yüzyılın ilk çeyreğine dayanmaktadır. Serçe, 1922 yılında kentte İzmir Türk Tüccar Kulübü adlı bir kulübün kurulduğunu, ancak bu girişimin yürütülemediğini bildirmektedir (Serçe, 2006). 1930'lı yıllarda kulüp kurma konusu yeniden gündeme gelmiş ve İzmir Ticaret ve Sanayi Odası'nın yönetim kurulu ve meclis toplantılarında tartışıldıktan sonra girişimlere başlanmıştır. Zemin katında bir lokanta ve büfenin, üst katında ise geniş bir salon, beş veya altı oda, kütüphane, bilardo salonu gibi birimlerin bulunması öngörülen İzmir Tüccar Kulübü'nün kurulabileceği

“YIKILAN İZMİR TİCARET ODASI YAPI KOMPLEKSİ'NİN KÜLTÜREL MİRAS OLARAK DEĞERİNİ İRDELEMELER, KENTSEL HAFIZA YİTİMİNİN KAVRANABİLMESİ İÇİN ÖNEMLİDİR”

SOL ALTTA İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi 1960'lar binasından detaylar (Mimarlar Odası İzmir Şubesi Arşivi)

SAĞ ÜSTTE İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi 1980'ler binası (Mimarlar Odası Arşivi ve Güngör Kaftancı Arşivi)

“YIKILAN İZMİR TİCARET ODASI YAPI KOMPLEKSİ, KENTİN MODERN MİMARLIĞININ 20. YÜZYIL ORTASI VE SONRASINDAKİ GELİŞİM SÜRECİNİN BELGESİDİR”

alanlar olarak da, biri Pasaport İskelesi karşısında, Çolakzadeler halı mağazasının bulunduğu köşedeki bir alan, diğeri de İzmir Palas Otelinin karşısındaki köşe parsel olmak üzere iki alan üzerinde durulmuştur. Bu proje, mali sorunlar yüzünden ertelenmiş; ancak 1936 yılında kulüp inşası konusunda gereken bütçe ayrılabilmiştir. Bütçenin yaratılmasına rağmen binanın inşasından bir süre söz edilmemiş, 1938 ve 1939 yılında konuyla ilgili haberler yayımlandıktan sonra İkinci Dünya Savaşı sürecindeki ekonomik sıkıntılar yüzünden konu ertelenmiştir. İzmir Tüccar Kulübü'nün inşasına 1945 yılında başlanmış ve 1948 yılında tamamlanan yapı, hazırlanan kulüp nizamnamesi dahilinde işletmeye açılmıştır. İzmir Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yılda 40 000 lira bedelle kiralanmış yapı bir süre sonra mali nedenlerle tahliye edilmiş; ardından da Amerikan Kulübü'ne kiraya verilmiştir (Örs, 2006). Bu süreçte alanda

günümüzde yıkılmış bulunan ve süreç içinde bir kompleksi teşkil edecek yapıların inşası sürecini başlatacak gelişmelerin de arka planı oluşmaya başlamıştır.

İzmir'de 20. yüzyılın ortasından itibaren kentin modern yüzünü somutlaştıran büyük ölçekli binaların inşası edildiği ya da yenilemelerin yaşandığı bir gelişme süreci kente egemen olurken, kenti evrensel anlamdaki mimari gelişmelerle ilişkilendiren Uluslararası Stil'de inşa edilen oteller ya da kurum binaları bu gelişme sürecinin önemli öğelerini oluşturmuştur. İzmir Tüccar Kulübü alanındaki inşalar da bu sürecin bir yansımasıdır. 20. yüzyılın ilk yarısı içerdiği mimari deneyimlerle birlikte geride kalırken, İzmir Ticaret ve Sanayi Odası tarafından İzmir Tüccar Kulübü'nün daha verimli bir şekilde nasıl kullanılabilceği konusunda bir komite oluşturulmuş; bu çalışmaların ardından 1956 yılında alanda bir turistik

otel inşası konusu gündeme gelmiştir. Önceleri otelin kulüp binası yıkılarak yapılması öngörülürken ilerleyen zamanda kulüp binasının yıkılmaması ve gerekli tadilat ve eklerin yapılması fikri belirginleşmiştir. 1962 yılında otel inşası için açılan proje yarışmasında mimar Harbi Hotan'ın projesi birinci seçilmiştir. Yapının inşası maliyetinin yüksekliği, İzmir Ticaret ve Sanayi Odası'nın bütçesini sarsmış; 1965 yılı fuarına katılmama kararı alınırken otelin kiraya verilmesi için gazetelere ilan verilmiş, 1966 yılında otel on yıllığına bir Amerikan firmasına, zemin kattaki pastane ve dükkân da beş yıllığına bir Amerikan firmasına kiralanmıştır. İlerleyen süreçte ise yapıda "Ticaret Odası Lokali" kullanımıyla birlikte zemin katta kafeterya, üst katlarda büro kullanımının geliştirilmesi söz konusu olmuştur (Örs, 2006; Konak Belediyesi Arşivi). Mimari anlamda değerlendirildiğinde zemin ve batır kat üzerinde beş kat ve bir teras katından oluşan yapı, rasyonel bir tasarım anlayışı çerçevesinde kurgulanmış olup Uluslararası Stil'in yönelimlerini yansıtan bir tasarım anlayışına sahiptir. Geniş cam yüzeyleriyle şeffaf bir karakter taşıyan zemin ve batır katlara karşılık, yukarıda gridal cephe düzeniyle alt katlardan kopan

dikdörtgen bir kütle mevcuttur. Yapı teras katındaki içe eğimli ve ızgaralı saçağı, güneş kırıcıları, ana yapıdan ayrılan giriş kütlelerini özelleştiren petek dokulu cephe elemanları gibi öğeleriyle dönem mimarisinin tipik özelliklerini yansıtmaktadır.

İzmir Ticaret Odası'nın 1980'li yılların ortasında mevcut kütlelerin arkasında bir rant binası yaptırmaya karar vermesiyle alanda yeni bir gelişme ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda çeşitli mimarlık bürolarından teklifler alınmış ve bunların arasında GNA Mimarlık tarafından sunulan proje seçilmiş ve İzmir Ticaret Odası yönetimi ile birlikte kurulan bir emanet heyetiyle birlikte uygulanmıştır. Sorumluluğu mimar Güngör Kaftancı üstlenilen yapı, kullanıma açılmadan önce o dönemde kentte kalabalık bir grup olarak bulunan Amerikalılar'ın yapıyı otel olarak kullanmayı talep etmeleri sonucunda yapının iç mekânında gereken tadilatlar gerçekleştirilmiş ve yapı otele dönüştürülmüştür. Bu kullanım bir süre sonra sona ermiş ve yapı özgün işlevine geri döndürülmüştür (Kaftancı, 2001). İzmir Ticaret Odası'nın yeni kütle, mevcut yapıdan giriş ünitesinin yer aldığı az katlı bölüm ile ayrılmakta olup, yeni kütle mimarın ve 1980'ler mimarlığının yaklaşımlarını yansıtan bir yapı olarak tasarlanmıştır. Sekiz katlı lineer kütle, ön cephesi, yanda geniş ve beş katlı, ortada ise daha dar ve altı katlı olarak açılı biçimde öne fırlayan ve bir bakıma modern yorumlu cumbalar olarak nitelenebilecek yapı parçalarıyla hareketlendirilmiştir. Bina köşesinden yan cepheye dönen ve kütleli toparlayıcı bir rol üstlenen sağır yüzeyler gibi öne fırlayan parçaların yan yüzeyleri de, rasyonel çözümlü yatay açıklıkları olan ön yüzeylerinden farklı biçimde sağırdır. Petek dokulu ve az katlı eski giriş kütlelerine bitişen yan cephe ise masif bir görünüm sergilemekte olup, sağır yüzeyler dışa eğimli çerçevelerle belirginleşen kare delikler ve köşelerdeki yarıklarla dengelenmiştir.

1992 ve 2000 yılları arasında yapı kompleksinde, mimar Salih Zeki Pekin yürütülen tadilat ve yenilemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Birinci Kordon yönündeki kütlede, zemin katın restoran, birinci katın

ise lokal olarak düzenlendiği, servis bölümlerinin yenilendiği, zemin kata küçük bir eklenti yapıldığı; İkinci Kordon yönündeki kütle, zemin katının mağaza, üst katlarının da önce hizmet içi eğitim, ardından da dersane işlevine göre dönüştürüldüğü bildirilmektedir (www.matu.com.tr). Uygulamada mimarın kimi özellikleri korunurken kimi özellikleri de dönüştürülmüştür. Günümüzde ise yeni bir yapı inşası amacıyla alandaki tüm yapıların yıkıldığı radikal bir gelişme yaşanmıştır.

Yıkılan İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi, İzmir kentinde modern mimarlığın 20. yüzyıl ortası ve sonrasındaki gelişme süreçlerini, Uluslararası Stil'in bu coğrafyadaki yorumunu ve yerel ile evrensel arasındaki akışların nasıl gerçekleştiğini gösteren bir belge olarak değerlidir. Sözü edilen kompleksin kent ticaret tarihi ve kentsel yaşam içinde üstlendiği konum dolayısıyla ortaya çıkan hafıza da önemlidir. Yapı kompleksinin 1960'lar parçası, modern mimarlık mirası bağlamındaki ulusal ve uluslararası miras çerçeveleri açısından irdelendiğinde, İzmir kenti açısından inşa edildiği dönemin modern mimarlığının bir temsilcisi ve kentin tanınmış bir mimarı tarafından tasarlanmış bir yapı olmak, dönemi için estetik, teknoloji, işlev, detay bağlamında yenilikler önermek, işlevi itibarıyla sosyo-ekonomik stratejiler önerilmesine vesile olmak, referans yapı olmak gibi özellikler taşımaktadır. Alanı dönüştürmüş olmakla birlikte 1960'lar binası ile birlikte yaşamayı başarabilen 1980'ler binası da mimari karakter, müellif kimliği, referans olma, sosyo-ekonomik değer vb. parametreler açısından önemli nitelikler taşımaktadır. İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin yıkılmasıyla birlikte, kentin modern mimarlık mirasının önemli bir parçası, kentsel mekân, mimarlık, sosyo-ekonomik yaşam vb. alanlarla birlikte ait olduğu örgüte de ilişkin olarak biriktirdiği hafızayla birlikte ortadan kalkmıştır.

Sonuç ve Değerlendirmeler

Modern mimarlık mirası olgusunun toplum tarafından yeterince kavranamamış ve mevzuattaki karşılığını yeterince bulamamış olması

nedeniyle yıkılmış ya da karakterini yitirmiş diğer yapılar gibi, İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin de ortadan kalkmasıyla birlikte yalnızca kentsel mekânda bir boşluk oluşmamış; aynı zamanda kentsel hafıza hakkında çeşitli sorular da oluşmuştur. Sözü edilen yapılar üzerinde bir tescil bulunmamakla birlikte, modern mimarlık mirası açısından ulusal ve uluslararası kapsamda kabul edilen değer parametrelerine sahip olan ve kentsel hafızaya mal olan yapıların yıkımı ya da dönüşümünün nasıl olacağı konularının kent gündeminde tartışılması, "geleneksel" olan konusunda olduğu gibi "modern" olan konusunda da hafızası olan bir kentte yaşamayı tercih etmenin ilk adımıdır. İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin "kültürel miras" bağlamında bir tartışmaya konu olmadan yıkılması ve içinde bulunduğu alanın bir boşluğa dönüşmesiyle kent ticaret tarihinin mekânsal belgeleri ortadan kalkarken, hem kentsel hafızada bir boşluk yaratılmış hem de İzmir kentinde hayat bulan modern mimarlığın yerel ve evrensel mimarlıkla ilişkili serüvenini mekân üzerinde okuma ve deneyimleme imkânı ortadan kalkmıştır. Çok katmanlı bir yapı olan İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi'nin yıkımıyla birlikte, kentin modern mimarlık mirası kapsamındaki kültürel miras stoğu ve kentsel hafıza açısından ciddi bir yoksullaşma yaratıldığını saptamak mümkündür. □

Emel Kayın, Doç. Dr., DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü

SAĞ ÜSTTE Yıkım Sonrasında İzmir Ticaret Odası Yapı Kompleksi Alanı (Emel Kayın arşivi)

KAYNAKLAR

- İzmir Rehberi, İzmir ve Havalisi Asarı Atika Muhipleri Cemiyeti Neşriyatı, İzmir, 1934.
- Kaftancı, Güngör, Mimarlıkta Yarım Yüzyıl, Mimarlar Odası İzmir Şubesi, İzmir, 2001.
- Konak Belediyesi Arşivi
- Prudon, T.H.M., 2008, Preservation of Modern Architecture, Canada, John Wiley & Sons. Inc.
- Riegl, Alois, 1982, The Modern Cult of Monuments: Its Character and Its Origin, Trans.K.W.Forster and D.Ghirardo, Oppositions, 25, pp.21-51.
- Serçe, Erkan, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İzmir Ticaret Odası", 19.Yüzyıldan 21. Yüzyıla İzmir Ticaret Odası Tarihi, İzmir Ticaret Odası, İzmir, 2006, s.55-108.
- Örs, Feri, "Büyük Buhrandan Savaşa", 19.Yüzyıldan 21. Yüzyıla İzmir Ticaret Odası Tarihi, İzmir Ticaret Odası, İzmir, 2006, s.113-206.
- Uluslararası Kültürel Miras Mevzuatı, Ed.A.K.Öz, S.Güner, Cilt 2, KÜMİD Yayınları, İstanbul, 2007.
- www.docomomo.com
- www.international.icomos.org
- www.matu.com.tr

Mimarlık ve İnşaat Sektöründe YBM Odaklı Dönüşüm

TÜRK MİMARLIK VE İNŞAAT SEKTÖRÜ ODAKLI BU ÇALIŞMA YBM KONUSUNDAKİ MEVCUT EĞİLİMLER VE SORUNLAR İLE YENİ İŞ MODELLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ İÇİN KANIT BAZLI ARGÜMANLAR ORTAYA KOYUYOR

Ozan Önder Özener, Gözde Temiz

Firma	Çalışan Sayısı	Sektörde Deneyim	Uzmanlaşma
Firma 1	5000	18 yıl	İnşaat Firması
Firma 2	400	28 yıl	Prefabrik Yapı Üreticisi
Firma 3	80-100	28 yıl	Mimarlık Firması
Firma 4	50	5 yıl	Proje Yönetim Firması
Firma 5	8-10	6 yıl	Mimarlık Firması
Firma 6	8	12 yıl	Mimarlık Firması
Firma 7	30	11 yıl	Mimarlık Firması
Firma 8	10000+	22 yıl	İnşaat Firması
Firma 9	25	6 yıl	Mimarlık Firması
Firma 10	30+	13 yıl	Mühendislik Firması
Firma 11	6	17 yıl	Teknoloji Sağlayıcı
Firma 12	15	9 yıl	Mühendislik Firması
Firma 13	120	11 yıl	İnşaat Firması
Firma 14	5	3 yıl	Mimarlık Firması

Araştırmaya Katılan Firmaların Profilleri (Tablo 1)

YBM-Yapı Bilgi Modellemesi (YBM-Building Information Modeling) bina yaşam döngüsü boyunca farklı ve karmaşık süreçlerin yönetilmesini sağlayan bir yaklaşım, teknolojiler ve yöntemler bütünü olarak kabul edilmektedir (Eastman, 2010). Proje süreçlerinin bütününe bakıldığı zaman ise YBM yöntemleri ve yazılımlarının mimarlık ve inşaat sektöründeki iş modellerini disiplinlerarası koordinasyon ve entegrasyon üzerinden keskin olarak dönüştürme potansiyellerine sahiptir. Küresel perspektiften bakıldığı zaman özellikle Kuzey Amerika ve Avrupa merkezli olarak YBM ve Entegre İş Teslimi (Integrated Project Delivery) yöntemlerinin yaygın olarak adapte edildiği ve potansiyellerinin hızla gerçeğe dönüştüğü görülmektedir (AIA 2007; Azhar 2011). Türk mimarlık ve inşaat sektörü ele alındığında ise bilgi tabanlı iş modellerine geçiş açısından, firma kültürleri teknolojik kabiliyetler ve organizasyonel yapılanma konuları üzerinden farklı argümanlar öne sürülebilir. Bu makale YBM odaklı yaklaşımların detaylı incelenmesi ve sektör temsilcileri ile yapılan derinlemesine karşılıklı görüşmeleri temel alarak Türk mimarlık ve inşaat sektöründeki mevcut eğilimler, sorunlar ve yeni iş modellerinin potansiyellerinin gerçekleştirilmesi için kanıt bazlı argümanlar ve değerlendirmeler ortaya koymaktadır.

Giriş

Yapı Bilgi Modellemesi, temel anlamda entegre tasarım ve proje teslim süreçlerini destekleyebilen

ve mevcut bilgi teknolojileri ile karşılaştırıldığında belirgin avantajlar sunan bir teknoloji, metodoloji ve süreçler bütünü olarak algılanmaktadır (Kymmell 2008; Clayton vd. 2009). Bu yaklaşımın pratikteki karşılığı ise ilişkisel bir veri tabanına bağlı çalışan ve binaların sanal ortamdaki üç boyutlu modellerine eklenmiş boyut, taşıyıcı, malzeme, maliyet vb. gibi verilerin yüklendiği yazılımların kullanılmasıdır. Bu yazılımlara örnek olarak Autodesk Revit Suite™, Graphisoft ArchiCAD™, Autodesk Navisworks™, Tekla Structures™, Nemetschek Allplan™ gösterilebilir. Binaların tüm yaşam döngüsü içerisinde yer alan her türlü operasyonda elektronik bilginin oluşturulması, kullanılması ve kayıpsız paylaşılması olarak tanımlanan YBM teknolojileri ve yazılım araçları geçtiğimiz 10 sene zarfında özellikle Kuzey Amerika ve Avrupa'da inşaat sektörlerinde son derece hızlı bir şekilde adapte edilmekte ve özellikle devlet projelerinde kullanımı zorunlu hale gelmektedir (Eastman 2010; Azhar 2011). Ülkemizde de kullanılmakta olan bu yazılımların, özellikle mimarlık ve yapısal mühendislik firmaları için proje süreçlerini hızlandırması ve çizim, dokümantasyon ve metrajlama konusundaki avantajları ilgiyi artırmaktadır.

Yapı Bilgi Modellemesi yöntemleri ve yazılımları bina yaşam döngüsünün farklı fazlarında önemli avantajları beraberinde getirmektedir. Tasarım aşamasında YBM kullanımı konusunda tasarım geliştirme süreçlerin farklı boyutlarında yoğunlaşan birçok yeni olanak bulunmaktadır. Kompleks

formların yüksek kontrollü olarak üretilebilmesi ve bunlara ait yapılabirlik analizleri, parametrik bina detaylarının geliştirilmesi ve sürekli modifikasyonlar ile farklı projelerde kullanılabilmesi, binanın çevresel performansının ön tasarım aşamalarında test edilebilmesi, tasarım alternatiflerinin hızlı üretilmesi ve 2B/3B çizimlerin model üzerinden alınan raporlar haline gelmesi ve disiplinlerarası koordinasyonun arttırılması tasarımcılar açısından yeni olanakları gündeme getirmektedir. İnşaat aşamasında ise parametrik metrajlama ile bina inşaat maliyetinin daha net belirlenebilmesi, binanın farklı alt sistemlerine ait kompleks detayların çözümlenmesi, inşaat sürecinden önce yapılacak olan 4B/5B/6B simülasyonlar ile yapım sürecinin sanal ortamda simülasyonlarının yapılarak iş aşamalarının ve şantiyenin optimize edilmesi ve alt sistemlere ait çakışmaların önceden belirlenerek revizyon ve değişiklik isteklerinin azaltılması belirgin getirilere örnek olarak gösterilebilir. Bununla beraber tasarıma bağlı olarak kitlesel özelleştirme ve şantiye dışı üretim gibi konular da YBM yöntemlerinin çerçevesinde düşünülmelidir. Bina yönetiminde YBM kullanımı istenen seviyelerde olmamak ile beraber bina parametrik modeli üzerinden alınan gerçek zamanlı ve güncel verilerin kullanılması ile sanal bina modeli ve veritabanının sürekli beslenmesi sonucunda kapsamlı bina yönetimi ve işletme süreçlerinin yürütülmesi mümkündür. Bu model üzerinden gerekli çizimler, detaylar ve sayısal verilerin kısa sürede derlenebilmesi ve maliyetlerin azaltılması operasyonel avantajlar arasında sayılabilir.

Son yıllarda sayısı ve derinliği oldukça artan ve bilimsel ve sektörel yayınlarda yoğun ilgi gören bu çalışmalar YBM ve Entegre Proje Teslim süreçlerinin geleneksel yöntemlere kıyasla teknolojik olarak üstünlüğünü ortaya koymaktadır. ABD, İngiltere, İsveç, Hollanda gibi gelişmiş ülkelerdeki inşaat sektörlerinin mimari tasarım, mühendislik, inşaat ve bina yönetimi gibi konularda teknolojik inovasyon temelinde bir organizasyonel değişim eğilimi içerisinde oldukları yine bu çalışmalarda açık şekilde görülmektedir (Bédard 2006, Becerik-Gerber vd.

2010). Bu değişim bu ülkelerde bulunan firmaların küresel rekabet gücünü belirgin bir şekilde artırmakta ve inşaat sektöründeki teknolojik paradigmaları temelden dönüştürmektedir. Bu konudaki yoğun atıf alan çalışmalar ise teknolojik kabiliyetler, iş modelleri, disiplinlerarası entegrasyon ve YBM adaptasyon yaklaşımları arasındaki ilişki ve dinamiklerin altını çizmektedir (Howard 2008; Clayton vd. 2009; Smith 2009; Taylor 2009; Gu 2010). YBM teknolojilerinin adaptasyonu maksimum katma değer sağlanması ise bu teknolojilerin, eski süreçlerin ve iş modellerinin desteklenmesi yerine yeni ve inovasyon tabanlı iş modellerinin merkezine yerleştirilmesine bağlıdır (Gonchar

“YBM YÖNTEMLERİ VE YAZILIMLARI BİNA YAŞAM DÖNGÜSÜNÜN FARKLI FAZLARINDA ÖNEMLİ AVANTAJLARI BERABERİNDE GETİRMEKTEDİR”

2006; Kalay 2006). Aksi durumlarda yeni teknolojiye ait kabiliyetlerin kullanılamaması, süreçlerin yavaşlaması, verim düşüşleri olabileceği gibi bu teknolojiye yapılan yatırımların yüksek ek maliyetlere neden olma olasılıkları bulunmaktadır.

Engineering News Record'a göre ABD ve Çin'den sonra dünyanın en büyük 3. inşaat sektörüne sahip olan Türkiye, yıllık 20 milyar dolara yaklaşan operasyon büyüklüğü ile YBM uygulamalarının artırılması için oldukça önemli bir alan oluşturmaktadır (ENR-McGrawHill 2012). Genişleyen küresel iş hacmi, küresel proje lokasyonları, uluslararası rekabet koşulları ve mevcut iş kültürü ve modelleri ile Türk Mimarlık ve İnşaat Sektörü YBM adaptasyonu özelinde önemli ve özgün bir araştırma ortamını teşkil etmektedir.

Yöntem Çerçevesi

Araştırma çalışması konunun içeriği ve kapsamı ile uyumlu olarak kalitatif araştırma paradigmalarına dayanan bir yöntemsel çerçeve içerisinde yürütülmüştür (Creswell 2009).

1. Kaynak Taraması: Belirlenen ana konular ve kavramlar üzerinden derinlemesine bir kaynak taraması

yapılarak YBM ve bunlara bağlı yeni üretim teknolojilerinin mevcut durumu farklı karşılaştırmalar ile ortaya konulmuştur. Kaynak taraması ve incelenen örnek vaka çalışmaları yapılan alan araştırmasının çerçevesi ve görüşmelerde sorulacak spesifik soruların niteliğini belirlemede kullanılmıştır.

2. Derinlemesine Görüşmeler: Sektör temsilcileri arasından firma disiplinleri, iş hacimleri ve proje nitelikleri üzerinde belirlenen uzmanlık ve yöneticilik görevleri bulunan profesyoneller ve danışmanlar ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler için araştırma çerçevesini oluşturan konulara özel sorular ve verilen yanıtlara göre yöneltililecek soruların olduğu bir set hazırlanmış ve görüşmeler bu yöntem ile yürütülmüştür.

3. Kavramsal İçerik Analizi: Yapılacak olan görüşmelere ait transkriptler kaynak taramasından elde edilecek olan kavramsal ilişkiler çerçevesinde kodlanmış ve kodlama esnasında ilgili olan kavramlar ile eşleştirmeler yapılmıştır (Carley 1992; Krippendoff 2004). Bu süreçte farklı düzeylerdeki kavramların ve değişkenlerin frekanslarının ve örüntülerinin belirlenmesi ve sektördeki eğilimlerin saptanması hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında görüşülen ve Türkiye merkezli olarak ulusal ve uluslararası düzeyde etkinlik gösteren firmaların profilleri aşağıda verilen tabloda verilmiştir (Tablo 1).

Araştırma Bulguları

Yapılan görüşmelerin kapsamlı kavram analizi farklı başlıklar altında farklı eğilimleri ve görüşlerin belirgin şekilde sektör içerisinde bulunduğunu göstermektedir.

Araştırma çerçevesinde yapılan görüşmelerde tüm firmalar Türkiye'nin YBM'e geçiş sürecinde olduğu ve genelde firmaların konvansiyonel olarak nitelenebilecek yöntemlerle devam etmeyi tercih ettiği için işveren ilgisinin özellikle yurtiçinde oldukça sınırlı olduğu belirtilmiştir.

Araştırma kapsamındaki firmalar YBM yöntemlerini halen kullanmakta olan ve kullanmış ancak yeterli verim alamamış firmalar olarak gruplanmıştır. Buna göre YBM kullanan firmalar, bu yazılımların verimliliğinin arttırılması için konsept tasarımdan inşaata hatta tüm kullanım ömründe kullanılacak bilgi sürekliliği sistemini temel bir iş modeli ve stratejik yaklaşım olarak ele almanın gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. YBM ortamında proje üretmiş ancak yeterli verim alamadığını belirten firmalar ise, bu tür yazılımların ilk olarak, YBM yazılımların ihtiyaç duydukları düzeyde esneklik sağlamadığını inandıklarını ifade etmektedirler. Bu inancın ardındaki en önemli neden söz konusu programların 2 veya 3 boyutlu çizim yapan kişinin sahip olduğu soyutlama düzeyini belirleme imkânını kısıtlaması, ikinci önemli nedenin ise YBM yazılımlarının

Özellikle, bu tip bir iş stratejisini firmanın kurulduğu günden itibaren değil de sonradan geliştirmek isteyenler için altyapı ve iş modeli düzeylerinde paralel yükler getirmektedir. Özellikle mimarlık firmalarının Türkiye’de KOBİ veya orta ölçekli işletmeler düzeyinde oldukları ve proje ücretlerinin düzeyleri düşünüldüğünde yurtdışında daha kısıtlı bir sorun olan bu durumun ülkemizdeki etkisinin daha belirgin halde olduğundan söz edilebilir.

Bilgi-etkin işgücü çerçevesinden bakıldığında ise YBM sürecine geçişte, işgücünün eğitmesi gerekmekte ve YBM stratejileri ile iş geliştirebilmesinin belli bir süre alması gerektiğinden bir süre proje geliştirememe gibi durgun bir döneme girmeye hazırlıklı olması gerekmektedir ve çoğu firma bu belirsizlikten uzak durmak istemektedir. YBM ile başlangıçlar zorlu olmaktadır, çünkü mevcut iş alışkanlıklarının

bulunmaktadır. Tasarımcı, mühendis, yüklenici, altyüklenici spektrumunda verinin sınırlı düzeylerde paylaşımı ve paydaşlar arasında veri ihtiyacı ve kullanımı konusunda dengesizliklerin bulunmasıdır. Bu durumda yapılan model üzerindeki veri yükünün oluşturulması tasarımcı ve mühendislik firmaları için ek işgücü, uzmanlık ve maliyet getirmekte ancak bu verinin aktif kullanımının inşaat sürecinin özellikle uygulama aşamasında sert şekilde kesilmesi beklenen verimin alınmasını sınırlamaktadır. Bir başka açıdan bakıldığında ise YBM yöntemlerinin proje süreçlerinin ön fazları (upstream) ile limitli olması konuyu tasarım ve mühendislik firmaları açısından daha akıllı bir 3B CAD sistemi kullanma ile eş anlamlı hale getirmektedir. Ülke içerisinde veri ve dokümantasyon standardizasyonunun bulunmaması ise eşişlerlik ve veri alışverişi konusundaki problemlere bir başka boyutu eklemektedir.

Küresel ölçekte etkinlik gösteren özellikle yüklenici firmalar için ise YBM yöntemlerinin adaptasyonu işveren profiline ve yurtdışı müşterilerin kendilerine özgü nedenler ile YBM kullanımını kontrat zorunluluğu haline getirmesi ile farklı bir boyuta taşınmaktadır. Büyük ölçekli firmalar bu durumu projelere özel YBM grupları kurmak yolu ile çözme yolunu seçmektedirler. Bu konunun bir başka boyutu ise Türk firmalarının global rekabet içerisinde verdikleri teknolojik hizmetlerin içeriği ve kapsamı olarak gözükmektedir. Özellikle uluslararası düzeydeki projelerde teknik uzmanlık seviyesinin artması firmaların konvansiyonel yüklenicilik rolünden farklılaşması zorunluluğunu doğurmaktadır. Firmaların gelen taleplere göre kompleks mühendislik tasarımı servisleri verebilmeleri ve entegre EPC (Engineering, Procurement and Construction) organizasyonlarına dönüşümü yine YBM ve benzeri teknolojileri konusundaki kabiliyetler ile doğrudan ilişkili olduğu söylenebilir.

Genel olarak araştırma bulguları Türk mimarlık ve inşaat sektörünün Kuzey Amerikalı ve Avrupalı emsalleri ile karşılaştırıldığında eğilimler, teknoloji algısı, potansiyeller ile mevcut sorunlar ve engeller

“YBM ODAKLI PROJE SÜREÇLERİ KONVANSİYONEL PROJE YÜRÜTME ANLAYIŞLARINDAN FARKLI, İNOVATİF VE TEKNOLOJİ TEMELLİ YÖNETİM YAKLAŞIMLARI GEREKTİRMEKTEDİR”

önerdiği şekilde bütün bilgiyi ve temsil katmanlarını tek bir ortamda buluşturma fikrinin “projeyi farklı temsil ortamlarında paralel olarak geliştirme” yöntemine uygun düşmediği, bu nedenle de YBM yazılımlarını kullanamadıkları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Ancak, proje sürecinde tasarım kararlarını oluştururken imkanları daha iyi görebilmek için bilgisayar destekli parametrik analiz yöntemlerini sıklıkla kullandıklarını, özellikle iklim ve çevresel koşullara optimum ölçüde cevap verebilecek tasarımlar için bu tür analizlerin çok yararlı olduğunu da belirtilmektedir.

Maliyet açısından bakıldığında; YBM yazılımları, genel olarak firmalara finansal anlamda zorlayıcı gelmektedir. YBM yazılımları, çevresel uygulamaları ve uygun donanım platformlarını satın almak için çok ciddi yatırımlar yapılması gerektiğinden, firmaların alışagelmış oldukları CAD teknolojilerinden YBM sürecine geçmeleri zorlaşmaktadır.

kırılarak, YBM temelli bir iş modeline geçmek zaman, teknolojik kabiliyet ve kapsamlı organizasyonel planlama gerektirmektedir. Bununla beraber YBM odaklı proje süreçleri konvansiyonel proje yürütme anlayışlarından farklı yönetim yaklaşımları gerektirmektedir. Operasyonel anlamda bilgi ve veri yönetiminin farklı bir teknik düzeyde olması, eşişlerlik ve yüksek miktarda verinin işlenebilmesi gibi konular bir tarafta yer alırken diğer tarafta bilgi-tabanlı yönetim, proje yönetimi ve planlama gibi ek maliyetler ve detaylı yönetim stratejileri gerektiren durumlar bulunmaktadır.

Önemli bir başka problem ise üretilen verinin paylaşımı ve etkin şekilde kullanımı olarak belirtilmiştir. Özellikle tasarım firmalarının sanal ortamda ürettikleri bina modeline yükledikleri farklı veri tiplerinin projenin ileri aşamalarında kullanımı konusunda sorunlar veya sektör içerisindeki teknolojik eksiklikler

bakımından belirgin farklılıklara sahip olduğunu göstermektedir. Türk mimarlık ve inşaat sektöründe genel anlamda kabul gören proje yaşam döngüsündeki belirsizliklerin ve bulanıklıkların iş modelleri içerisinde yönetilerek rekabet avantajına çevrilmesi temel bir farklılık olarak ortaya çıkmaktadır. YBM yöntemlerinin güvenilir veri kullanımı ve öngörülebilirlik gibi mantıksal temelleri ile çelişkili olan bu durum YBM yöntemlerinin adaptasyonu için yeni ve mevcut iş kültürlerine özgü stratejilerin ortaya koyulmasını gerektirmektedir. Bulgulara göre, YBM yöntemlerine ait süreçler, teknolojik gereksinimler ve avantajların sektör tarafından iyi şekilde takip edilmekte ve farkındalık düzeyi giderek yükselmektedir ancak sektör içerisindeki mevcut iş modellerinin, proje döngülerinin ve ülkeye spesifik karakterinin YBM ve entegre iş teslim yöntemlerinin katma değer ve uygulanabilirlik algısını derin şekilde etkilediği söylenebilir. Araştırma bulguları ayrıca sektör içerisinde YBM yöntemlerini adapte etmek ve uygulama konusunda uzmanlık alanları, proje tipleri ve operasyon ölçeklerine göre farklı alt sosyal grupların varlığına işaret etmektedir. Araştırma çalışmasının sonuçları YBM ve entegre teslim süreçleri açısından yeni tartışmaları ve vaka odaklı uygulamalı araştırma olanaklarını gündeme getirmektedir.

Değerlendirme ve Öneriler

Araştırma bulguları ve literatürdeki mevcut çalışmalar üzerinden mimarlık ve inşaat sektöründe YBM odaklı dönüşüm açısından kanıt-bazlı stratejik öneriler, iş modellerinin yenilenmesi, firmalara özel olarak geliştirmiş geçiş yaklaşımları ile teknolojik kabiliyetlerin kazanılması olarak özetlenebilecek başlıklarda toplanabilir.

YBM teknolojilerinin adaptasyonu konusundaki en önemli argüman bu yöntemlerin ve teknolojilerin salt bir yazılım platformunun değişiminin ötesinde iş modellerinin YBM yaklaşımları odak alınarak yeniden değerlendirilmesi gerekliliğidir. YBM süreçlerini firmaların kendi iş kültürleri bağlamında içselleştirilmesi

ve tüm proje fazlarının YBM uyumlu hale getirilmesi başlı başına bir dönüşümü ortaya koymaktadır. Bu anlayış dışındaki denemelerin temsil, görselleme ve 2B/3B dokümantasyon düzeyinde kalmaları ise katma değer son derece kısıtlanması ve YBM teknolojilerinin proje süreçlerindeki potansiyellerinin sınırlandırılması gibi negatif sonuçlar doğurması kuvvetle muhtemeldir.

Firmaların dönüşümleri konusunda izleyebilecekleri stratejiler ise firmaların ölçekleri, iş modelleri, işgücü yapıları, teknolojik altyapıları, yaptıkları projelerin nitelikleri ve iş yükleri gibi konuları kapsamaktadır. Burada önemli olan nokta dönüşümün her firma için farklı öncelikler ve süreçler üzerinden gerçekleştirilebileceğidir. Genel olarak firmaların izleyebilecekleri stratejiler evrimsel ve devrimsel olmak üzere iki grupta toplanabilir. Evrimsel dönüşüm firma içerisinde sınırlı ölçekteki pilot projeler ve dikkatli organize edilmiş çalışma grupları üzerinden gerçekleştirilebilir. Elde edilen deneyimlerin ve kabiliyetlerin firma içerisinde yaygınlaştırılması ile sürekli ve sağlıklı dönüşüm sağlanabilir. Bu yaklaşım içerisinde risk ve maliyetlerin kontrolü etkin şekilde yapılabilir ve konvansiyonel proje süreçleri ile paralel veya kısmi çalışmalar yürütülebilir. Ayrıca geçiş sürecinde görülmesi çok doğal olan verimlilik düşüşleri belirli seviyelerde tutulabilir. Devrimsel stratejiler ise özellikle daha küçük ölçekli firmaların teknik altyapılarının ve projelerin niteliklerinin uyumlu olması halinde tüm süreçlerin hızlı ve kesin şekilde YBM odaklı hale getirilmesi şeklindedir. Bu yaklaşımdaki temel avantaj YBM potansiyellerinin çok daha hızlı gerçeğe dönüştürülmesi ve rekabet avantajının sağlanması olarak özetlenebilir. Buradaki kritik nokta ise risklerin ve verimlilik problemlerinin önceden öngörülmesi ve proje süreçlerinin buna göre yönlendirilmesidir. Sonuç olarak YBM yöntemleri ve teknolojileri küresel ölçekte son derece hızlı yaygınlaşmakta ve bir endüstriyel standart olarak yerini güçlendirmektedir. Gelişmiş ülkelerin özellikle devlet düzeyinde belirli inisiyatiflerde bulunması ve firmaların bilgi-tabanlı yöntemleri yoğunlukla

tercih etmeleri bu dönüşümü daha da belirgin bir hale getirmektedir. Bu durumun ülkemizdeki etkisi sektörün genel yapısı itibarı ile sınırlı olsa da önümüzdeki yıllar içerisinde değişimin ivme kazanacağı öngörülebilir. Bu nedenle sektör paydaşlarının bu teknolojik ve organizasyonel dönüşümün farklı boyutlarını stratejik bağlamda algılamaları büyük önem taşımaktadır. ■

Ozan Önder Özener, Yrd. Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Gözde Temiz, Y. Mimar

KAYNAKLAR

- AIA CALIFORNIA COUNCIL, ve M. Hill. Integrated Project Delivery: A Guide. Technical Report. Sacramento, CA: AIA California Council. (2007).
- AZHAR S., Building Information Modeling (YBM): Trends, Benefits, Risks, and Challenges for the AEC Industry, Leadership Manage. Eng., 11(3): 241-252 (2011)
- BÉDARD, C. On the adoption of computing and it by industry: The case for integration in early building design. In Intelligent computing in engineering and architecture. ed. I. F. C. Smith. New York: Springer, (2006), pp.62-73.
- BERNSTEIN, P. Integrated practice: It's not just about the technology. AIArchitect (2005).
- CARLEY, K. Content analysis. In The encyclopedia of language and linguistics, ed. R. E. Asher. , Edinburgh: Pergamon Press, (1990) .pp.122-123
- CLAYTON, M.J., R.E. Johnson, J.A. Vanegas, O. Özener, C.A. Nome, ve C.E. Culp. Downstream of design: Lifespan costs and benefits of building information modeling. Technical Report. College Station, TX: • • • CRS Center for Leadership and Management in the Design and Construction Industry, (2009).
- CRESWELL, J. W. Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications (2009).
- EASTMAN, C. YBM handbook: A guide to building information modeling for owners, managers, designers, engineers, and contractors. Hoboken, NJ: Wiley. (2010).
- GONCHAR, J. To architects, building information modeling is still primarily a visualization tool: Architects surveyed on building information modeling. Architectural Record 194,158. (2006).
- GU, N., K. London. Understanding and facilitating YBM adoption in the AEC industry, Automation in Construction 19 (8), 988-999 (2010).
- HOWARD, R., ve B.-C. Björk. Building information modeling: Experts' views on standardisation and industry deployment. Advanced Engineering Informatics 22 (2), 271-280 (2008).
- KALAY, Y. E. The impact of information technology on design methods, products and practices. Design Studies 27 (3), 357-380, (2006).
- KRIPPENDORFF, K. Content analysis: An introduction to its methodology. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications. (2004).
- KYMMELL, W. Building information modeling: Planning and managing construction projects with 4D CAD and simulations, McGraw-Hill Construction series. New York: McGraw-Hill. (2008).
- SMITH, D. K. ve M. Tardif. Building information modeling: A strategic implementation guide for architects, engineers, constructors, and real estate asset managers. Hoboken, NJ: Wiley, (2009).

Türkiye’de Modern Mobilyanın Anlamı ve Korunması

ÇALIŞMA KAPSAMINDA, “DATUMM: DOKÜMANTASYON VE ARŞİVLEME - TÜRKİYE’DE MODERN MOBİLYA” PROJESİ KAPSAMINDA ŞUBAT 2015’TE GERÇEKLEŞEN KOLOKYUMUN MODERN MOBİLYANIN ANLAMI VE KORUNMASI ÜZERİNE OLAN 1. OTURUMU ÖZETLENEREK SUNULMUŞTUR

EDİTÖRLER **Deniz Hasırcı, Zeynep Tuna Ultav, Hande Atmaca, Seren Borvalı**

İlk etabı, İzmir Ekonomi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi (A1308001/BAP-A024-K no.lu Proje) olarak 2 Eylül 2013-2 Aralık 2015 tarihleri arasında gerçekleşen DATUMM: Dokümantasyon ve Arşivleme - Türkiye’de Modern Mobilya adlı projenin beş bileşeninden (sergi, kolokyum, belgesel, sayısal arşiv, kitap) biri olarak 2 Şubat 2015’te gerçekleşen kolokyumun ilk oturumu, Türkiye’de Modern Mobilya anlamında projenin akademik danışmanları tarafından gerçekleştirilmiş olan zengin bir tartışmayı içermektedir. Aşağıdaki metin, sözü edilen ilk oturumun kısaltılmış versiyonudur. Proje ekibi dört kişiden oluşmaktadır; Yrd.Doç.Dr. Zeynep Tuna Ultav (Yaşar Ü., İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Böl.), Doç.Dr. Deniz Hasırcı (İzmir Ekonomi Ü., İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Böl.), Araş.Gör. Seren Borvalı (İzmir Ekonomi Ü., İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Böl.), Araş.Gör. Hande Atmaca (İzmir Ekonomi Ü., İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Böl.). Projenin belgesel yönetmen ve fotoğrafçısı Ali İnceoğlu’dur ve sergi küratörü Jörn Fröhlich’tir (İzmir Ekonomi Ü., Moda Tasarım Böl.).

Türkiye’de modern mobilyanın anlamı ve korunması konulu birinci panelimizi modere etmek üzere öncelikle Prof.Dr. Ali Cengizkan’ı sahneye davet ediyoruz. Konuşmacılarımız: Mimar Gökhan Karakuş, Doç.Dr. Meltem Ö. Gürel, Yrd. Doç.Dr. Meltem Özkaraman Şen, Yrd. Doç.Dr. Şebnem Uzunarlsan.

Ali Cengizkan: Evet değerli konuklar, hoş geldiniz. Panel 1,

Türkiye’de modern mobilyanın anlamı ve korunması başlıklı panelimiz. Dört konuşmacımız var. Meltem Özkaraman Şen, Mimar Sinan Üniversitesi Endüstri Tasarımı’ndan mezun. 98’de Mimar Sinan Üniversitesi’nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 99 yılında yüksek lisans, 2004 yılında da doktora projesini aynı üniversitede tamamladı ve 2005 yılında yardımcı doçent oldu. Halen Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde Endüstri Tasarımı proje ve Haliç Üniversitesi’nde de proje ve sanayi devrimi lisans derslerini vermekte.

Ortadaki konuşmacımız Meltem Gürel. Kendisi Bilkent Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nün kurucu başkanı, aynı üniversitede daha önce 94’ten beri öğretim görevlisi olarak çalışmaktaydı. Doktorasını aldığı University of Illinois’da öğretim üyesi olarak çalıştı ve çeşitli mimarlık şirketlerinde görev yaptı. Doktora çalışmasıyla Edward Ryerson ödülünü aldı.

Üçüncü konuşmacımız Şebnem Uzunarlsan. Mimar Sinan Üniversitesi İçmimarlık Bölümü’nden mezun. İstanbul’da Satışa Sunulan ve Tüketilen Mobilyalar başlıklı tezi ile aynı kurumda yüksek lisans tezi yapmış. 95’te Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi İçmimarlık Bölümü’nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı ve 2002’de de Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mekân ve Mobilya başlıklı yani bugünkü toplantının konusuna tam uygun bir doktora tezi yazdı. 2003’te yardımcı doçent oldu. Halen aynı kurumda İçmimarlık Bölümü’nde içmimarî proje, tasarım

tarihi, mobilya deneysel tasarlama ve Erken Cumhuriyet Dönemi mekân ve mobilya derslerini vermekte. Ayrıca misafir öğretim üyesi olarak da Kadir Has Üniversitesi'nde ders vermekte. Şebnem Hanım'ın çok sayıda ulusal ve uluslararası bildiri, makale çalışmaları bulunmaktadır. Dördüncü ve son konuşmacımız Gökhan Karakuş. Belki ismen daha fazla tanıdığınız bir isim olabilir. Emedya Design firması kurucusu. Gökhan Karakuş, Columbia Üniversitesi'nde ve Vassar College'da mimarlık tarihi ve teorisi eğitimi aldı. "Tasarıma Türk Dokunuşu", 2007'de ve "Turkish Architecture Now", 2009'da, kitaplarının yazarı. Mimarlık eleştirmeni, kuramcı ve tasarımcı. Mesleğiyle ilgili başlıca konular, tasarımda yerellik ve modernizm, mimarlık ve şehircilik. Ağa Han Mimarlık Ödülleri ve Mies van der Rohe Avrupa Çağdaş Mimarlık Ödülleri'nde aday gösteren ve denetleyen olarak çalıştı. İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi ve Politecnico di Milano'da dersler verdi, hâlâ veriyor. Şu anda çalıştığı konular ise, Beyrutlu mimar Nabil Gholam ve Türk tasarımcı Tanju Özelgin monografileri, ayrıca gecekonduların alanlarındaki yapılar için mimari stratejiler hakkında tasarım araştırmaları ve Orta Çağ İslam Mimarisi matematiğinin bilgisayarlı tasarıma entegrasyonu da kendi uzmanlık alanları içinde. Gökhan Karakuş'u daha fazla ismen görmemizin nedeni de SALT tasarım arşivinin de kurucusu olması olabilir. Hoş geldiniz diyorum tekrar. Sabahki oturumda söylediğim gibi aslında şu anda karşınızda duran beş kişi bu DATUMM etkinliğini İzmir Ekonomi Üniversitesi ile yürüten ekibe yardımcı olmak için daha önce buradaydı. Dışarıdan oluşturulan bir danışma kurulu üyeliğimiz söz konusu. Aynı konu alanıyla ilgilenen, gönüllü yani amatör ya da profesyonel insanlarla yan yana gelen bu ortamın çok verimli olduğunu şu ana kadar gözlemledim. İsterseniz sizden başlayalım Meltem Hocam.

Meltem Özkaraman Şen: Herkese öncelikle hoş geldiniz diyorum ve bu projeyi yöneten tüm çok özveriyle çalışan bütün ekibe teşekkürlerimi ve tebriklerimi iletmek istiyorum. Projenin başından beri gerçekten çok titizlikle, çok ciddi bir yol haritası

çizerek yola çıkıp başladınız ve gerçekten de ciddi sonuçlar ortaya koydunuz. Sergiyi henüz görmedim, ama bunları hissediyorum. Sergi gerçek anlamda Türkiye'deki modern mobilyanın gelişimiyle ilgili açıkçası herkese ışık tutacak bir veri birikimini sağlamaya yönelikti ve bizler de ilk başta toplantıda bir araya geldiğimizde yaptığımız konuşmalar ışığında gerçekten de herhalde sonucun kapsamının genişlemiş ve ciddi bir ürün skalasına ulaştığını görüyoruz. Dolayısıyla bunun gerçekten de Türkiye'deki tasarım tarihi açısından, tasarım kültürü açısından bir ışık tutacağı kanaatindeyim. Onun ötesinde mobilya bana göre kültürel bir simge. Türkiye'de çok ciddi bir değişim yaşanıyor, çünkü baktığınızda kültürel anlamda Batı mobilyasını bilmeyen bir ülkenin 1923'ten önce çok yaygın olmasa da cumhuriyetin ilanı ile birlikte batılılaşmaya başladığını ve ciddi anlamda farklı bir kültürel değişim olduğunu görüyoruz. Tabii, baktığımızda bunun belirli bir noktada kırılma noktaları var. Çalışmalarda da ben için Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki kısmıyla ilgili bilgilere daha vakıf olduğumu iletmıştim ve oradaki çalışmalara ulaşmaya çalıştık.

Meltem Ö. Gürel: Teşekkürler. Öncelikle bu kolokyum ve serginin organizasyonunda emeği geçen herkesi kutlamak istiyorum. Gerçekten çok önemli bir iş başarılmış. Konuyu, mobilya tarihini ben de önemseyenlerdenim. Bunu neden önemseydiğimi belki bir parça anlatmakta yarar var. Modern mobilya neden korunmalı, nasıl bakılmalı, nasıl çalışılmalı bu konu üzerinde kısaca bir şeyler söylemek istiyorum. Nasıl baktığımıza, nasıl okuduğumuza

bağlı olarak modern mobilyanın veya mobilyanın genel anlamda bize anlatacağı çok şey var. Bu anlatım sadece mimarlık ve tasarımla ilgili değil aynı zamanda toplumla da ilgili. Çünkü biz modern mobilyaya bakarak veya mobilyaya genel anlamda bakarak toplum hakkında bir şeyler söyleyebiliriz. Örneğin, 19. yüzyılda Dolmabahçe Sarayı'na, Beylerbeyi Sarayı'na baktığımız zaman, buralardaki mobilyalara bir önceki saraylarla ilişkisine veya ilişkisizliğine baktığımız zaman, Batılılaşma hakkında bu mekânların bize söylediği çok şey olduğunu görüyoruz. Bize Osmanlı Batılılaşmasını anlatıyor. Yine erken Cumhuriyet dönemine baktığımız zaman mobilyanın ideolojik olarak nasıl bir temel taş olabildiğini görebiliyoruz. Mimarlar, içmimarlar, mobilya aracılığıyla kendilerini kültürel liderler olarak görerek, mobilya aracılığıyla modern Cumhuriyet'i kurma ya da onun insanlarını eğitime işine soyunuyorlar diyelim. Daha sonra 1950'lere geldiğimiz zaman 2. Dünya Savaşı sonrasında yine mobilyaya, mobilya niteliklerine, mobilya malzemesine -yeni metal ürünler, plastikler, formikalar-bunlara baktığımız zaman, bu savaş sonrası teknolojisinin, soğuk savaş yıllarının etkilerini yine mobilyadan okumamız mümkün. Mobilyanın böyle bir yönü de var, toplumsal bir obje. Aynen bir bina gibi veya bir iç mekân gibi toplumsal bir obje olma yönü var ve bunu doğru okuyarak bunu koruyarak ve doğru okuyarak toplum hakkında bir şeyler söyleme imkânı var. Bu nedenle de hem bu projeyi hem de mobilya tarihini çok önemsiyorum ve burada olmaktan da çok mutluyum. Bu projenin bir parçası olmaktan da çok memnunum.

Şebnem Uzunarslan: Merhabalar. Ben de tekrar hoş geldiniz demek istiyorum ve öncelikle ben de bu projenin içerisinde yer aldığım için çok mutlu olduğumu öncelikle belirtmek istiyorum. Ve sizin çok daha uzun zamandan temellerini atmış olduğunuz ama son bir buçuk yıldır sizin heyecanlarınızı paylaşarak bugüne kadar geldik. Sürekli haberleşerek, yeni bir şeylerin keşfini zaman zaman birlikte yaşayarak. Bu heyecanı paylaşmak benim için çok güzeldi. Akademik anlamda çok ciddi katkıları olan bir projeyi bu noktaya taşımış olduğunuz için kutluyorum öncelikle. Mobilya ve modern üzerinde aslında durmak gerekiyor; modern kavramı ve mobilya. Çünkü Cumhuriyet öncesine baktığınız zaman, Batılılaşma hareketleriyle birlikte, mobilya kullanıyor olmak zaten çok modern bir durumdu. Yani 19. yüzyılda mobilyaya sahip olmak o modern, çağdaş olanı yakalamak anlamına geliyordu. Cumhuriyet sonrasında bir taraftan yeni bir kimlikle yol kat ederken öncelikle Avrupa'daki modernizmin temellerinden habersiz bir şekilde kısmen de olsa, çok küçük bir kesim bundan haberdardı; ama cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte yavaş yavaş bu süreç ilerlemeye başladı. İnsanlar yaşam biçiminin bir ifadesi ve bir sembolü olarak gördükleri için mobilyalarıyla mekânlarını bir

bütün olarak ele aldılar. Çoğu yeni binaların içerisine 19. Yüzyıldan kalan mobilyalarını yerleştirirken bir kesim de o dönemin kültürel öncüsü olmak adına modern olanı tercih ettiler ve bu süreçte yabancı yayınlardan o dönemin süreli yayınlarına, günlük yayınlarına aktarılan bir takım reklamların, önerilerin etkisinin olduğunu söylemek lazım. Moderni tam olarak aslında anlayamamış bir kültürel yapı yavaş yavaş bunu algılamaya başladı. Ve sonrasında 50'lerde 60'larda bütün iletişimin de gelişmesiyle birlikte, yeni bir şeyleri yaratma noktasında öncü pek çok akademisyen, bu işle uğraşan pek çok uzman, üretici konumunda olan pek çok kişiyi siz de bu belgeselle birlikte bizimle buluşturmuş oldunuz. Bundan sonrasını da, yeniden, belki de bu gözle tekrar ele almamız gerekiyor. Bugün modern ne, bugünkü Türkiye'de modern mobilya ne boyutta, kim moderni nasıl algılıyor şeklinde belki bundan sonra tekrar bir gözden geçirme yapmamız gerekecektir diye düşünüyorum. Çok teşekkür ediyorum.

Gökhan Karakuş: Ben de Deniz Hanım, Zeynep Hanım ve tüm ekibe hakikaten teşekkür etmek istiyorum. Bu, çok önemli bir çalışma oldu. Ben kişisel olarak sekiz yıl evvel tasarım tarihi konularına başladığımda, bana, Türkiye'de 1950'lerde, 60'larda tasarım var mıydı şeklinde sorular soruyorlardı. Şu anda daha yaygın ve

büyük bir ilgi var. Türk tasarım geçmişi... Ben mimarlıktan geliyorum. Mimarlık tarihi okudum, mimarlık tarihi üzerine yazılar yazıyorum. Tasarım konuları daha sonradan şans eseri böyle bir iki kişi benden araştırma yazısı istediği için bu konulara girdim. Konum, her zaman mimarlık ve yerelliği. Ben de bu tasarım konularıyla hiç bağlantım olmadığı halde neden bunlarla uğraşıyorum diye kendi kendime sorguluyordum. Ondan sonra gittikçe bir şeyi anlamaya başladım ki Türkiye için bence çok önemli bir fark bu.

Ali Cengizkan: Peki, teşekkürler Gökhan Bey. İçinde olduğumuz panelin konusu modern mobilyanın anlamı ve korunması, yine acaba Gökhan Bey'den bu sefer ters bir tur yaparak, bir beş dakika içinde "modernin korunması gerekli midir?", gibi bir aykırı soru mu sorsam, yani biraz daha açabilir miyiz?

Gökhan Karakuş: Şimdi modernizm Türkiye'de aslında bir "case study"(örnek durum incelemesi). Yani 300 yıl evvel burada modernizm böyle bir Batı perspektifle, "enlightenment"tan çıkan bir deneme. Ve bu denemede tabii ki, başka ülkeleri de içine alabilirsiniz. İşte Güney Amerika, işte Brezilya, Meksika gibi; ama Türkiye'nin tarihi uzun. İşte bugün modernizm sorgulanıyor. O da ilginç bir şey. Hatta "enlightenment" (aydınlanma) değerleri sorgulanıyor.

Ali Cengizkan: Peki, çok teşekkürler. Şebnem Hoca, size de aynı soru. Korumak zorunda mıyız? Nereden çıktı bu?

Şebnem Uzunarslan: Sanıyorum ben biraz önce sözü bıraktığım yerden devam etmiş olacağım. Modernin korunması noktasına gelecek. Modern olanla çağdaş olanı ayırmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü bizim modern olarak algıladığımız kavram aslında çağdaş olana gönderme yapan. Yani şu anda Türkiye'de modern mobilya dediğimiz zaman biz modernizmin kurallarına uygun yapılmış tasarım olarak algılamamalıyız. Bugünkü teknolojik gelişmeler doğrultusunda, bugünkü kültürel yapının eğilimleri doğrultusunda, çağdaş olan nedir onun tanımını yapmamız gerekiyor. O nedenle burada da mobilyanın sembolik değeri ve statü göstergesi olma özelliğinden tutun her türlü insanın taşımış olduğu kimlikleri barındıran, onları sembolize eden boyutta görüyoruz şu andaki çağdaş mobilyayı. Biz şu anda deneysel mobilyalar kullanmaya çalışan pek

çok eğilim görüyoruz. Şu anda insanlar yeni teknoloji gelişmeler ve yeni malzemeleri uygulayarak hem felsefelerini ortaya koymaya çalışıyorlar hem kendi kimliklerini ortaya koymak istiyorlar, tasarımcı olarak da bunu görüyoruz, kullanıcı olarak da bunu görüyoruz; dünya genelinde zaten evrensel bir yaklaşım bu. Fakat bir de işin işlevsel boyutu var. Oturma elemanlarının haricinde, mesela servis hizmet elemanları olarak tanımladığımız sehpa, masalar; yani aslında bizim sehpa, masa, koltuk vesaire dediğimiz şeyler bir biçim ifadesi. Kafamızda bir biçim oluşuyor. Yani koltuk dediğimizde bir biçim oluşuyor. Daha rahat oturulabilen bir eleman. Sehpa dediğimizde yine boyut ve işlevle ilgili bir biçim oluşuyor. Yani işlevsel olarak sadece işlevini yerine getiren mobilyalar bizim daha çok modernist bir bakış açısıyla çözülmüş olarak tanımlayabileceğimiz bir sınıfa giriyor. Aslında düşünmekle ilgili bir noktaya taşıyor bu bizi. Mobilyanın çağdaş ve korunabilir ve saklanması noktasında, mobilya üzerine düşünmek gerekiyor. Bence evet. Her dönemin mobilyası bugünkü beğendiğimiz, beğenmediğimiz her noktada, şu günümüzü yansıtan, aslında tarihsel bir sembol. O nedenle bugün yapılmış olan bir koltuk da bugünü 50 sene sonra değerlendirirken bizim için önemli, kimin kullandığına baktığımızda önemli. O nedenle bir dönem ifadesi, bir kültür ifadesi olarak ben her dönemin bir şekilde diğer dönemlere aktarılmasından yanayım. Çok teşekkür ediyorum.

Ali Cengizkan: Teşekkür ederim. Evet, Meltem Hocam yine aynı sorudan gidelim.

Meltem Gürel: Evet. Bence de mobilyayı bir toplumu yansıtan, toplumun aynası olan bir obje olarak gördüğümüzde, mobilya korunmalı. Bu bağlamda da modern mobilyanın korunmasının, her şeyin değil belki ama modern mobilyanın korunmasının ve her dönemin mobilyasının korunmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Bu sabah kısa filmler benim için de çok aydınlatıcı oldu. Bazılarını tanıdığım üreticiler görüşlerini paylaştılar; burada seyrettik. Şimdi onlara baktığımızda ortaya çıkan bir tablo var, bir modernist

mobilya var. 1950'lerde 60'larda Herman Miller'ın ürettiği mobilyalar var. O mobilyaların aslında Türkiye'ye geldiğinde nasıl yeniden yorumlandığı, çevrildiği, birebir yapılamadığı... Dönemin teknolojisi el vermediği için zaten bunlar birebire yapılamamış. Dolayısıyla, burada bir dönüşüm söz konusu. Onu yerel kültürle beraber tekrar üretme söz konusu. Ben bunu çok değerli buluyorum; yani hiçbir mobilya birebir kopyalanmış diyemeyiz. O kopyalanırken ya da yeniden üretilirken bu coğrafyanın yeniden pişirmesiyle üretiliyor. Böyle şeyler anlatıyor bize mobilya. Yani buradaki mobilyalara bakarak biz bunları tartışmaya başlıyoruz. O dönemde neler vardı, neler yoktu, zorluklar nasıldı, mobilya üretimi nasıldı? Aynı şekilde mimarlığı da tartışabiliriz veya iç mekân tasarımını da tartışabiliriz. Dolayısıyla modern mobilyadan yola çıkarak biz toplum ve kültür hakkında birçok şeyi öğrenmeye başlıyoruz. Bu kolektif hatıralar, kentin hatıraları, ev mekânlarının hatıraları, mobilyaların hatıraları, dolayısıyla modern mobilya dediğimiz şey veya herhangi bir obje bize daha büyük bir çerçeve daha büyük bir bakış açısı sunmaya başlıyor. Ben bu bağlamda düşünülmesi gerektiğini düşünüyorum ve bu nedenle tarihsel bağlamında mobilyaya bakılmasının, modern mobilyaya bakılmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Ali Cengizkan: Teşekkürler.

Meltem Özkaraman Şen: Öncelikle ben de mobilya tarihinin biraz önce de söylediğim gibi, mobilyanın kültürel bir simge olduğunu düşünmem dolayısıyla, mobilya tarihinin ciddi anlamda toplumsal değişimin göstergesi olduğunu düşünüyorum. Ve baktığınızda Türkiye mobilya tarihinde gerçekten de kendi ürettiği ürünü ortaya koyabilecek bir noktaya gelmesi için bir süreç geçtiğini ve dışarıdan ithal bir görüş sayesinde bir şeylerin biçimlendiğini görüyoruz. Şimdi baktığımızda sabah izlediğimiz filmde, belgeselde hep genel ağırlığın Akademi'de olduğunu gördük. Akademi kökenli olmasının sebebine baktığımızda, 1929 yılında ülkede yabancı ülkelerde eğitim görece burslu öğrencilerin gönderilmesi yönünde bir kanun çıkıyor. Ve ben son dönemlerde Akademi arşivinin içine fazlasıyla girdim. Bütün dosyaları araştırıyorum. Tabii, yangından dolayı 48'den öncesine

ulaşmak pek mümkün değil. 48'deki Büyük Akademi Yangını'ndan sonra bütün arşiv yanmış. Ama gördüğüm şu; neredeyse herkese, Kore'den tutun Japonya'ya kadar yurtdışına burs verilmiş. Ve inanın zannettiğimizden çok daha fazla kişi yurtdışıyla bağlantı kurmaya başlamış. Şimdi, o döneme baktığımızda bütün hocalarımızın bir yurtdışı bağlantısı olmuş; dolayısıyla oranın, oradaki akımların, oradaki çağdaş mobilya tasarımı anlayışının farkına vardıklarını ve bu sayede mobilya tasarımında daha farklı bir noktaya gidebildiklerini görüyoruz. Döndüklerinde, tabii, bunu öğrencilerine öğretiyorlar. Şimdi günümüz mobilyasındaki moderne o dönemin modernizmi ilkeleri çerçevesinde bakmak bence de yanlış olur. Ama başka bir açıdan da baktığımızda biz hep genelde Batı kökenli ödünç aldığımız için, akım olsun, teknoloji olsun her şeyi oradan aldığımız için kendi zanaatımızla yoğurulmuş hale getirip ortaya koyuyoruz. Ama güncel üretime baktığımızda, şimdi tabii globalizasyonla birlikte Türkiye'nin dışı açılmasıyla birlikte yeni bir üretim dönemi başlıyor. Ciddi anlamda araştırdığınızda da, genelde, 96 sonrasında ortaya çıkan büyük üreticilerin hiçbir zaman zanaatkârdan büyük üreticiye dönüşmediğini görüyorsunuz. Yani parmakla sayılacak kadar az sayıda zanaatkârın büyük üretici olduğunu görüyorsunuz. Şu anda güncel koşullardaki üretim zaten daha sade, modern, günümüz modernine uygun halde. Dolayısıyla bunun uzun süre devam edeceğini düşünüyorum. Ben tabii endüstri tasarımcısı olduğum için uzun süre bunun uzun soluklu bir süreç olduğunu düşünüyorum. Ama her dönemin mobilyasının diğer hocalarımın da dediği gibi korunması gerektiğini, mobilya tarihinin de ciddi anlamda bütün sosyal ortama ışık tutacağını düşünüyorum.

Ali Cengizkan: Teşekkür ediyorum. □

Deniz Hasırcı, Doç.Dr. İzmir Ekonomi Üniversitesi, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Zeynep Tuna Ultav, Yrd.Doç.Dr. Yaşar Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Hande Atmaca, Araş.Gör. İzmir Ekonomi Üniversitesi, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Seren Borvalı, Araş.Gör. İzmir Ekonomi Üniversitesi, İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

• Projeye ilgili daha fazla bilgi ve arşiv için, www.datumm.org ziyaret edilebilir.

Akustik Konut: Barbaros Evi

DOĞANIN İÇİNDE, SESSİZ VE SAKİN BİR YAŞAM ORTAMI SAĞLAMA AMACIYLA YOLA ÇIKILAN **BARBAROS EVİ** TASARIMINDA, GELENEKSEL VE MODERN MALZEMELERİN BİR ARADA KULLANIMI İLE SES YALITIMI ÖN PLANDADIR

Onurcan Çakır

YAPI ADI **Barbaros Evi**
MİMAR **Onurcan Çakır**
PROJE KONUMU **Barbaros Köyü, Urla**
MAL SAHİBİ VE YÜKLENİCİ **Onurcan Çakır**
ALT YÜKLENİCİ **Önderler İnşaat**
STATİK PROJE **Dur İnşaat**
MEKANİK VE TESİSAT PROJE **Proje Fabrikası**
ELEKTRİK PROJE **Sgm Elektrik**
ELEKTRİK TESİSAT UYGULAMA **Kazancı Elektrik**
YEREL TAŞ USTALIĞI **Ergin Akgün**
AKUSTİK PROJE **Onurcan Çakır**
ARSA ALANI **375 m²**
PROJE TARİHİ **2014**
YAPIM TARİHİ **2014 - 2015**
FOTOĞRAFLAR **Onurcan Çakır, Ersen Çörekçi**

Barbaros Evi, yazlık ve kışlık kullanım için tasarlanmış bir konuttur. İzmir'in Urla ilçesine bağlı Barbaros Köyü'nde

bulunan bu ev uygulanırken temel amaç, doğa içerisinde sessiz iç mekanlar sağlayacak bir yaşam ortamı oluşturmak olmuştur. Barbaros Köyü, Urla'nın denize kıyısı olmayan köylerinden biridir. Bununla birlikte, çoğunlukla tek veya iki katlı taş evlerden oluşan geleneksel konut dokusu iyi korunmuş ve bu tür yapılaşma günümüze kadar sürdürülmüştür. Yapının inşası için bu köyün seçilmesindeki başlıca sebepler; köyün çevresindeki doğa, korunmuş taş yapı dokusu ve bunların yanında köyün İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nün teknoparkına komşu olmasıdır. Eski İzmir - Çeşme yolu üzerinden bir yol ayrımıyla ulaşılan bu köyün, ana yolların köyün içinden değil kıyısından geçmesi sebebiyle rahatsız edici bir transit trafiğe sahip olmama gibi bir avantajı vardır. Yol ayrımından başlayarak, Barbaros çevresinde bulunan 16 adet gölet görülebilir. Bu göletler, ovadaki toprağın suyu tutan yapısı sayesinde oluşmuştur ve doğal olmayanları da yine bu özellik kullanılarak yapılmıştır. Benzer bir toprak, köyde eski yapıların

çatılarına serilerek kullanılmakta ve bu sayede geleneksel yöntemlerle teras çatılarda su izolasyonu sağlanmaktadır. Bu yüzden köyün dokusunda kırma çatılarla birlikte, teras çatılara da sıklıkla rastlanmaktadır.

Yapı, betonarme bir strüktür ve onun içine yerleşen taş duvarlardan oluşmaktadır. Taş duvarlar, köyde yaşayan ustalar tarafından köyün yerel taşı ile yapılmıştır. Urla çevresinde yeni yapılarda genellikle Alaçatı taşı veya Urla taşı tercih edilmektedir; ancak hem ekonomik hem de lojistik avantajları göz önünde bulundurularak, Barbaros'un kendi taşı inşaatta kullanılmıştır. Bu sayede köydeki diğer binalar ile görsel bir uyum da sağlanmıştır. Taş ustaları ile taşların boyutları, renk skalası ve derz derinliği gibi konular başlangıçta bir karara bağlanmış, uygulamaya buna göre başlanmıştır. Bu taş duvarın arkasına ısı yalıtımı amaçlı xps paneller yerleştirilmiş, daha sonra ise iç yüzde tuğla duvarlar örülmüştür. Taş ve tuğla duvar arasında havalanma sağlamak amacıyla taş duvarda gerekli delikler bırakılmıştır. Diğer bir temel yapı malzemesi olarak seçilen beton; kolon, kiriş ve döşemelerin haricinde, akustik açıdan özel olarak çalışılmış yatak odasının cephesine kullanılmıştır.

Tamamen sessiz bir ortamda uyumak için ses geçirimsizliği yüksek olarak tasarlanan bu odanın cephesinin brüt beton olarak belirlenme sebebi, betonun yüksek yüzey yoğunluğu ve ağır bir malzeme olması sebebiye hava kaynaklı sesleri çok iyi yalıtmasıdır. Bununla birlikte, duvar katmanlaşması, kapı ve pencereler de ses geçişini etkileyen konulardır. Bu yüzden, odanın tek dışa açıklığı olan batıdaki düşey şerit pencere, arka arkaya iki ayrı pencereden oluşturulmuştur ve bunların arasında 30 cm boşluk bulunmaktadır. Bu mesafe, ses dalgaları açısından pencerelerin ayrı ayrı iki bariyer oluşturmasına ve iyi bir ses azaltımına sebep olmaktadır. Ayrıca her bir pencere, kendi içinde lamine edilmiş akustik camlardan oluşmaktadır. Odanın, evin içerisine bağlantısını sağlayan kapısı da yine iki ayrı kapıdan oluşmaktadır. Biri içeri, diğeri dışarı doğru açılan bu kapılar da, iç mekandan gelecek seslerin azaltımında rol oynamaktadırlar. Beton duvara bitişik taşünlü plakalar ve içeride tuğla duvarlar, katmanlaşma

sayesinde ses yalıtımını arttırmaktadır. Bir stüdyo mantığı ile oluşturulmuş bu yatak odasının amacı, dışarıdan gelecek herhangi bir sesin uykuyu bölmeyeceği bir hacim oluşturmaktır.

Barbaros'un denize kıyısı olmadığı ve sert bir iklimi olduğu göz önünde bulundurularak, soğuk geçen kış aylarında hakim rüzgar olan poyraza karşı cephede önlemler alınmıştır. Kuzeydoğudan esen bu soğuk rüzgardan dolayı, kuzey cephesi sağır olarak tasarlanmış, doğuda ise ihtiyaç duyulan açıklıklar ince şerit pencereler ile oluşturulmuştur. Banyo ve mutfakta yatay şeritler ve doğuya bakan bir odada düşey bir şerit olmak üzere, bu cephede üç adet ince açıklık bırakılmıştır. Batıda ise doğrudan terasa açılan üç metrelik cam kayar kapı, dış mekanla hem görsel hem de fiziksel bir bağlantı oluşturmaktadır. Bahçeden iki basamak ile çıkılan bu teras, özellikle yaz aylarındaki kullanımıyla öne çıkmaktadır. Evin dört yanında bulunan bahçede elliden fazla çeşit kalıcı bitki türü dikilmiştir. Bu ağaçların haricinde, bölgenin iklimine ayak uydurabilecek ve

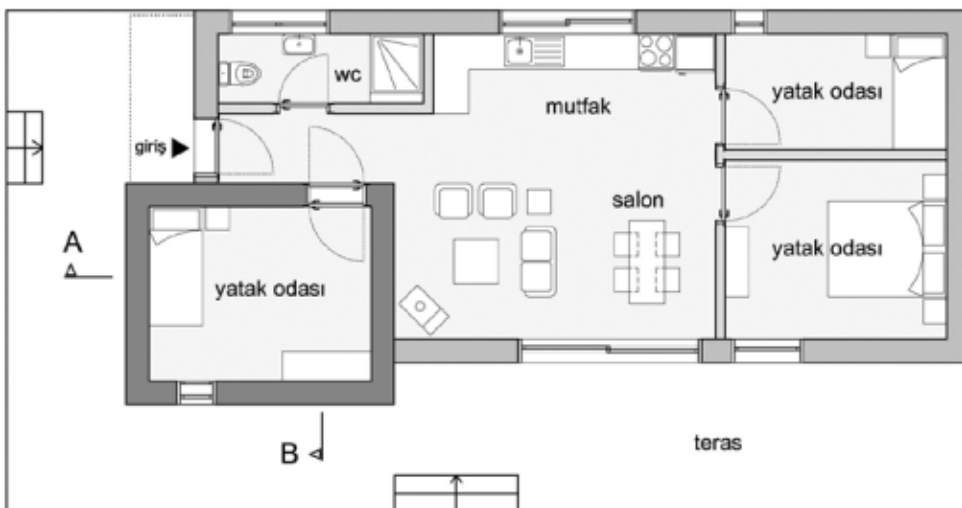
çevrede sıklıkla karşılaşılan karabaş otu, katırtırnağı, kekik, adaçayı gibi ot ve çalılar da peyzajın içerisinde. Parapet duvarlarının ardında kalan teras çatı zemini, beyaz seramikler ile kaplanmış ve yazın mümkün olduğunca güneşi yansıtması amaçlanmıştır.

Taş ve betonun beraber kullanımı sayesinde, geleneksel ve modern malzemelerin entegrasyonu amaçlanmıştır. Fonksiyonel olarak ses geçirimsizliği için beton malzemeden yararlanılan oda, görsel olarak da taş bir dikdörtgenler prizmasının içinden dışarı taşan beton küp olarak tasvir edilerek, yapıdaki öneminin dışarıdan da algılanması amaçlanmıştır. İç mekânlarda ise duvarlar ağırlıklı olarak beyaz kireç ile boyanmış, temiz bir köy evi hissiyatı oluşturulmak istenmiştir. Mutfak ve salonun aynı ortak hacim içerisinde bulunduğu mekandan diğer odalara doğrudan geçiş sağlanmaktadır. Bu hacmin terasa çıkan geniş cam açıklığının bulunduğu duvarda ise, iç mekânda dolu tuğlalar kullanılmıştır. Kışın yanan soba-şömine ile sıcak bir atmosfer oluşturan bu

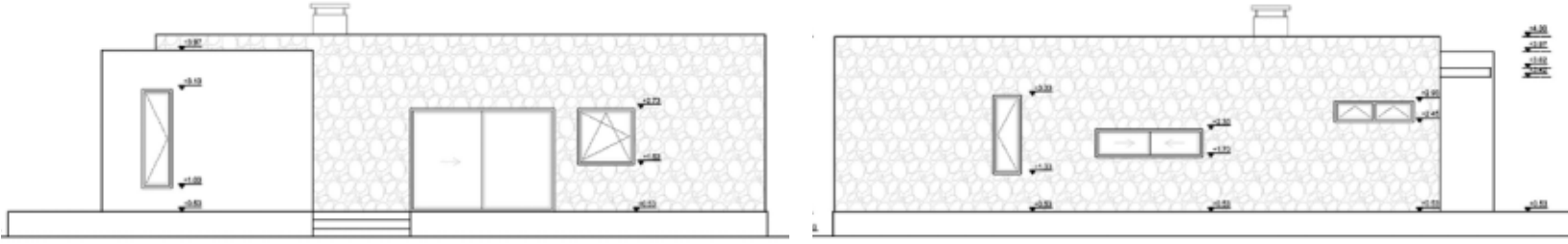

“BARBAROS EVİ'NDE YEREL TAŞ, BRÜT BETON, CAM VE DOLU TUĞLA GİBİ MALZEMELERDEN OLUŞAN YÜZEYLER HAM OLARAK KULLANILMIŞ, SAF GEOMETRİK BİR FORMDAN OLUŞTURULMUŞ SES GEÇİRİMSİZ ODANIN FARKLİLİĞİNİN DIŞARIDAN DA ALGILANABİLMESİ, TASARIM KRİTERLERİNDEN BİRİ OLMUŞTUR”

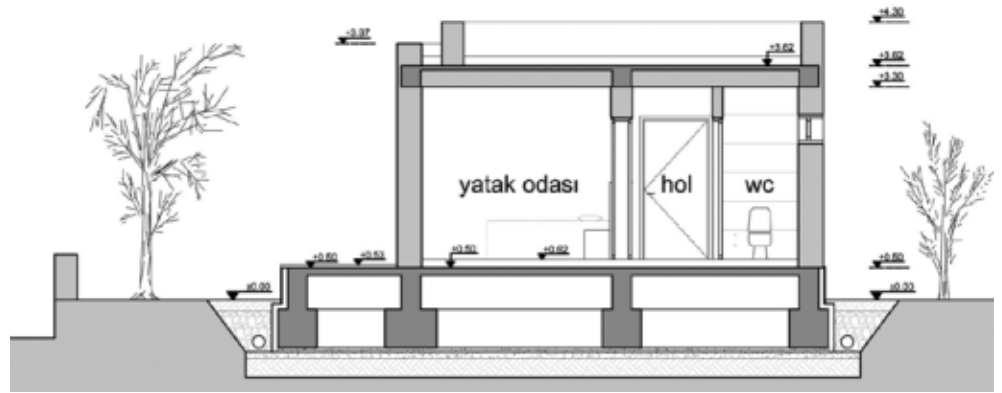
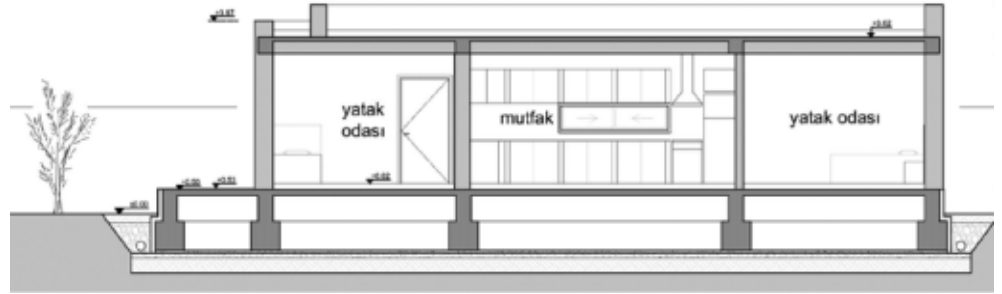

malzemenin yanındaki duvarda ise duvar yalnızca sıvanmış ve başka bir işlem uygulanmadan kullanılarak gri bir yüzey elde edilmiştir. Soba-şöminenin tercih edilmesinin sebebi, hem kapalı bir şömineye göre daha fazla yüzey alanı olmasından dolayı evi daha rahat ısıtması, hem de soba gibi ateşin görülmesini engellemeyerek bir cam aracılığıyla alevleri izleyerek oturmaya imkan vermesidir. Hem duvarlarda kullanılan taşın kendi özelliğinden, hem de ısı yalıtım katmanlarından dolayı yapının ısı kaybı azaltılmıştır. Bunun yanında, batıdaki geniş cam açıklığın önünde dikilmiş söğüt ağacı, yaz aylarında gölge yaparak iç mekana doğrudan güneş ışığının girişini azaltmakta, kışları ise yapraklarını dökerek güneşi içeri almakta ve evin ısınmasına katkıda bulunmaktadır.

Çevre ile ilişkisi düşünüldüğünde, evin batısında köyün konut yapılaşması başlamakta, doğuda ise boş arsalar ve İYTE teknopark arazisi bulunmaktadır. Mutfakta beton ayaklar üzerinde duran ahşap tezgahın üzerindeki yatay şerit pencereden, üst kottaki arsanın içerisindeki badem ağaçları ile dolu manzara izlenebilmektedir. Malzeme ve ustalık açısından yerelliğin sürdürülebilirliğinden yararlanmayı hedefleyen bu konutta taş işçiliği dışında, su tesisatı ve metal / sac işçiliği köyde yaşayan ustalar tarafından yapılmıştır. Beton kalıp, demir, tuğla duvar ve sıva ustaları da yine en yakın merkez olan Urla'dan sağlanmıştır. Hem amacına uygun iç mekanlar üretme, hem de yerel dokuya ayak uydurma çabası olan bu yapı, sonuç olarak saf geometrik formlar aracılığıyla inşa edilmiş ve köyde kendine bir yer bulmuştur. □

Onurcan Çakır, İYTE Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü Araştırma Görevlisi

Mimarın Soluğu: Peter Zumthor Mimarlığı Üzerine Denemeler

YAYINEVİ **Metis Yayincılık**
YAZAR **İhsan Bilgin**
YAYIN TARİHİ **Şubat 2016**
ISBN

İsviçreli mimar Peter Zumthor, 1990'larla birlikte gelen enformasyon ve iletişim yönelimli ikinci postmodern dalgaya en keskin direnci gösteren kültür muhaliflerinin başında geliyor. Yazılı ve sözlü siyasi bir karşı koyuş değil bu; yaptığı işle, söz ve imge dolaşımı üzerine kurulu bu dünyanın umurunda bile olmadığını bir kez daha dışavurmuş oluyor. Üstelik de her seferinde başka bir şekilde: Bir seferinde ilkel toprak kap yapma tekniğine öykünerek, bir başkasında kayaların tektonik dizilişinden ilham alarak, ötekinde ise kereste depolarına sığınarak ya da balık sırtından esinlenerek. Her seferinde malzemeye ve durumla tamamen kendine has bir ilişki kuran işlerinin tek ortak yanı doğrudan duylara dokunmak, duyları uyarmak üzere kurgulanmış olmaları. Bu kitapta Peter Zumthor'un dünyası, kendisine 2008'de mimarlığın Nobeli sayılan Pritzker ödülünü getiren işleri ele alınarak irdeleniyor.

Sade/ce: Tüketim olgusu üzerine denemeler

YAYINEVİ **Remzi Kitabevi**
EDİTÖR **Filiz Otay Demir**
YAYIN TARİHİ **Kasım 2015**
ISBN **978-975-14-1693-3**

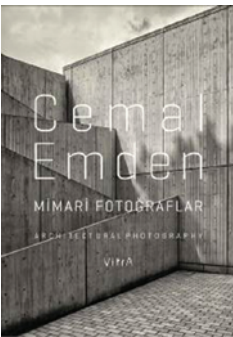
“Bu kitap sadelik üstüne bir denemeler toplama...”

Hüma Balcı, Özge Uğurlu, Filiz Otay Demir, İoanna Kuçuradi, Meltem Kuruyazıcı, Fikret Soner, Emre Arolat, Gazi Özdemir, Meltem Çiçek, Pelin Kesebir, İnal Aydınoglu, Ayşe Nil Kireççi ve Nasuh Mahruki'nin makalelerinden oluşuyor.

Editör şöyle diyor:

“Çocukluğumuzda hediye paketlerini özenle katlar ve tekrar kullanmak için saklardık. Gömlek yakaları ters çevrilir, gömlekler yenilenirdi Çoraplar onarılır, trikolar örülür, ayakkabılara pençe yapılır ve neticede her eşyaya uzun süreli kullanım için hayat verilir. ...

Kitabımız; her şeyden önce okuyucunun tüketim olgusuna etraflıca bakmasını, sistemi ve sistemin dinamiklerini daha iyi anlamasını amaçladı. Ayrıca okuyucunun daha sade de yaşanabilir fikri üzerine enine boyuna düşünmesi ve bunun için cesaret bulması üzerine kaleme alındı.”

Cemal Emden: Mimari Fotoğraflar

YAYINEVİ **Vitra**
EDİTÖR **Hülya Ertaş**
YAYIN TARİHİ **Kasım 2015**
BARKOD **978-605-61000-7-9**

Mimari fotoğraf alanındaki çalışmalarıyla kitleleri etkileyen Cemal Emden, Vitra'nın sponsorluğunda seçkin bir esere daha imza atıyor. Çoğunlukla bir projeyi anlatan, yapıyı betimleyen ya da mimarlık kültürünü yansıtan mimari fotoğraflar; kitapta yapılardan soyutlanarak, sahip oldukları görsel niteliklere dikkat çekmek amacıyla “Mimari Fotoğraflar” kitabında buluşuyor.

Uzun zamandır birlikte çalıştığı Ali Hızıroğlu, Atilla Kuzu, Aydan Volkan, Can Çinici, Cem Sorguç, Enis Öncüoğlu, Erkut Şahinbaş, Ertuğ Uçar, Kerem Erginoğlu ve Semra Uygur'un Cemal Emden'in sanatsal yaklaşımına dair yorumlarının yer aldığı kitap; “Öncülük” kavramı kapsamında “Form Arayışı”, “Malzeme Deneyi” ve “Zaman Aşımı” başlıklı üç bölümde işleniyor.

İlk bölüm, formlarıyla öncülük etmiş yapılara odaklanıyor. İkinci bölüm farklı malzeme kullanımları ve detay uygulamalarıyla öne çıkan yapılara yer veriyor. Son bölüm ise yaşanmışlığı ve mekânsal kalitesiyle bugünün mimari üretimine öncülük eden yapıların fotoğraflarını içeriyor. Her bölümün başında Hülya Ertaş'ın Emden ile yaptığı röportajlarda, Cemal Emden'in fotoğraf çekme süreci ve çalışma yolları okuyucuya sunuluyor. Türkçe ve İngilizce hazırlanan kitap 192 sayfadan oluşuyor.